

Tuva Pipilotti Liland Bjerkebakke

"Jeg ville heller vært skattesnyter enn FrP-velger"

En kvantitativ studie av affektiv polarisering i Norge

Masteroppgave i Statsvitenskap

Veileder: Henning Finseraas

Juni 2022

Tuva Pipilotti Liland Bjerkebakke

"Jeg ville heller vært skattesnyter enn FrP-velger"

En kvantitativ studie av affektiv polarisering i Norge

Masteroppgave i Statsvitenskap
Veileder: Henning Finseraas
Juni 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Sammendrag

Affektiv polarisering - at velgere misliker og demoniserer meningsmotstandere basert på deres partitilhørighet - forekommer i europeiske flerpartisystemer, men er i liten grad studert i Norge. Denne oppgaven bidrar med en direkte studie av elektoratets følelser for andre *velgergrupper* - hittil har fenomenet blitt studert indirekte (følelser for *partiene*). Flerpartisystemer byr på metodologiske utfordringer da velgere kan identifisere seg med flere partier og dermed utvikle positive og negative følelser for flere velgergrupper. Graden av affektiv polarisering, hvilke type politiske konflikter som påvirker den, og hvilke velgergrupper som rammes i Norge, studeres. Tre ulike kvantitative analyser benyttes på data fra Norsk Medborgerpanel 2019. Funnene tyder på at affektiv polarisering eksisterer, og særlig rammer FrPs velgere. De store styringspartienes velgere rammes i mindre grad. I tråd med tidligere studier, har partiidentifikasjon og ideologisk orientering en sterk sammenheng med affektiv polarisering. Overraskende nok er økonomisk konflikt splittende, men også verdikonflikten innvandring leder til negative følelser. Til tross for et konsensusbasert, lite polarisert politisk landskap, misliker også norske velgere meningsmotstandere på bakgrunn av deres partitilhørighet. Denne sosiale avstanden kan føre til lavere generell tillit og svekkede politiske institusjoner.

Abstract

Affective polarization - antipathy between the supporters of opposing political parties - has been found in multi-party-systems similar to the Norwegian one. Intergroup animosity has a negative impact on the political system and the society at large, weakening the general trust and the political institutions. The aim of this project is to study whether Norwegian voters dislike political opponents, and how different political issues affect the relationship between voters. By now, the phenomenon has only been studied indirectly (feelings for political *parties*), and this project studies affective polarization directly (feelings for other *voters*). Using three different quantitative methods, on data from the Norwegian Citizen Panel (2019), the findings show that affective polarization occurs in Norway as well. Positive party identification and ideological polarization have a positive effect, and both economical issues and the immigration issue, leads to out-group discrimination. Voters of the populist right party, FrP, are especially disliked. The Norwegian system is known as a consensual democracy with power-sharing between parties, nonetheless, partisan hostility is at play.

Forord

Det er ikke før jeg skriver forordet på masteroppgaven at jeg innser at fem år med en magisk studenttilværelse er overstått. Jeg er både heldig som har hatt muligheten, glad for at jeg har gjort det meste ut av det, og stolt for at jeg har gjennomført. Allerede mitt andre semester i Trondheim ble interessen for politisk atferd stor, takket være et innføringsemne. Et lite akademisk liv senere leverer jeg denne oppgaven, og håper at det ikke innebærer slutten på å dypdykke i problemstillinger om mennesker, politikk og samfunn.

Takk til Henning Finseraas som har veiledet meg gjennom krattet av mulige operasjonaliseringer, poststratifiseringsvekter og formuleringer – uten din hjelp hadde jeg forvillet meg og muligens fortsatt stått fast. Takk for rask og håndgripelig respons. Dine faglige tilbakemeldinger har vært alfa og omega.

Jeg takker alle som har bidratt med korrektur, stilt som diskusjonspartnere og som har interessert seg for det jeg har drevet med. Takk til mine kjære samboere, som har gitt meg følelsen av å komme hjem hver eneste dag, takk til mine fantastiske studiekamerater som har delt (akademiske) opp- og nedturer med meg (det har vært flest av førstnevnte), takk til mine søsken som har vært en viktig del av Trondheims-opplevelsen, og takk til mami og papi for at dere har drasset meg på tur i regnvær, hjulpet med hjemmelekser og støttet meg i alle mine valg (- heldigvis førte de meg hit). Min siste og kanskje største takk, går til Norunn og Nils Eivind, mine viktigste støttespillere, mitt fyrverkeri.

Trondheim, 10.06.2022

Tuva Pipilotti Liland Bjerkebakke

Innhold

Figurer.....	i
Tabeller	i
1. Innledning	1
2. Teori.....	3
2.1 Affektiv polarisering.....	3
2.2 Sosial identitetsteori	4
2.3 Partiidentifikasjon - sosial identitet i politikken	6
2.3.1 Negativ identifikasjon	7
2.3.2 Identifikasjon med flere partier	8
2.3.3 Parti- og blokk-identifikasjon i Norge.....	9
2.4 Tidligere forskning	11
2.5 Hypoteser.....	14
3. Metode og resultater	14
3.1 Data.....	15
3.2 Operasjonalisering av sentrale begreper	16
3.2.1 Affektiv polarisering	16
3.2.2 Partiidentifikasjon	17
3.3 Metodedel I: Partimatrise	18
3.3.1 Variabler.....	18
3.3.2 Resultater.....	19
3.4 Metodedel II: Lineære regresjonsanalyser.....	20
3.4.1 Avhengig variabel	20
3.4.2 Uavhengige variabler	23
3.4.3 Resultater.....	24
3.5 Metodedel III - Logistisk regresjon	30
3.5.1 Avhengig variabel	31
3.5.2 Uavhengige variabler	31

3.5.3 Resultater.....	32
4 Diskusjon	36
4.1 Studiens begrensninger.....	43
4.1.1 Operasjonaliseringer.....	43
4.1.2 Presisjon og generaliserbarhet.....	45
5. Konklusjon.....	45
6. Videre forskning	47
Litteratur	48
Appendiks A	a
Appendiks B.....	j
Appendiks C.....	x

Figurer

Figur 1: Partimatrise	19
Figur 2: Sammenheng følelser for inn- og ut-gruppe.....	23
Figur 3: Modell 4 (AP1) – koeffisienter	27
Figur 4: Modell 3 (AP2) – koeffisienter	30
Figur 5: Predikert sannsynlighet for å mislike FrP-velgere	35
Figur 4: Predikert sannsynlighet for å mislike FrP-velgere	36

Tabeller

Tabell 1: Positiv og negativ partiidentifikasjon	21
Tabell 2: Deskriptiv statistikk variabler	22
Tabell 3: Resultater regresjonsanalyser AP1	26
Tabell 4: Resultater regresjonsanalyser AP2	29
Tabell 5: Deskriptiv statistikk APFrP	31
Tabell 6: Resultater logistisk regresjonsanalyse APFrP	33-34

1. Innledning

I *Morgenbladet* 30. oktober 2020 kunne man lese om amerikanske velgere som stolte bar t-skjorten med påskriften «I'd rather be a Russian than a Democrat.», og Ketil Raknes kommenterer at «Hvis noen hadde stilt på et valgkamparrangement i Norge med en skjorte hvor det sto at «Jeg ville heller vært russisk enn Ap-velger», ville noen umiddelbart ringt PST.» (2021, s. 20). Fenomenet han beskriver, affektiv polarisering, innebærer at velgere misliker politiske meningsmotstandere basert på partitilhørighet, og at motsetningene i politikken i større kommer av fordommer og følelser, enn på politiske argumenter. I norsk kontekst er affektiv polarisering lite studert og får lite oppmerksomhet i media, med unntak av når det amerikanske demokratiet skal sykemeldes (se for eksempel Løkke, 2022; Slettholm, 2020). Kjetil Rolness er et unntak, og skriver i en kronikk i *Aftenposten* at: ««Polarisering er skadelig.» Ja, hvis den får deg til å fornekte fakta, innta standpunkt etter laglojalitet og hate de på den andre siden. Men polarisering kan også fremme politisk engasjement, levende debatt og valgdeltagelse.» (2021, s. 6). Her beskriver han affektiv polarisering, og hevder videre i artikkelen at polariseringen ikke har inntatt Norge – men på bakgrunn av hovedsakelig anekdotiske bevis.

Polarisering, altså skarpere motsetninger og økt distanse mellom politiske aktører, tar ulike former; ideologisk polarisering henviser til høyere variasjonsbredde i ideologiske holdninger og økt oppslutning om fløypartier, partipolitisk polarisering innebærer økt avstand i politikken partiene forfekter (Bergh & Aardal, 2019a), og affektiv polarisering innebærer den sosiale avstanden mellom velgergrupper (Iyengar et al., 2019). Sistnevnte er i hovedsak en utilsiktet konsekvens av den naturlige og ønskede formen for partipolitisk ulikhet og tydelige skillelinjer som gjør det mulig for velgerne å orientere seg i demokratiet, slik Rolness forfekter. Når behovet for tydelige politiske alternativer underminerer toleranse for og tillit til meningsmotstandere, vil den demokratiske debatten svekkes (Hérmendez et al., 2021). Affektiv polarisering er et grasrotfenomen, som tar for seg demoniseringen av politiske meningsmotstandere på velgernivå. Det teoretiske rammeverket for denne horisontale¹ mistilliten og diskrimineringen er sosialpsykologiens sosiale identitetsteori (Tajfel & Turner, 1979). Denne forklarer at inn-gruppe-favorisering kommer av at velgere som identifiserer seg med et parti vil skape en distinksjon mellom dette partiet (inn-gruppen) og andre partier (ut-gruppen). Inn-gruppen evalueres derfor positivt, mens negative følelser for motstående partier avles frem (Tajfel & Turner, 1979). Affektiv polarisering måles ved å undersøke følelsene velgere har for andre velgergrupper, gjerne ved bruk av klassiske følelsesbarometere.

Høy grad av affektiv polarisering er vist å ha negative konsekvenser, både politiske og i samfunnslivet generelt (Iyengar et al., 2019). Illegitimering av politiske motstandere, lavere grad av velvilje for tverrpolitisk samarbeid og lavere grad av tillit til meningsmotstandere byr på demokratiske

---

¹ Horisontal polarisering er mellom *velgere*, og er en direkte måling av affektiv polarisering, mens vertikal polarisering er mellom velgere og *partier* eller *partieliter*, og er en indirekte måling av affektiv polarisering.

utfordringer. Spill-over-effekten til andre deler av samfunnet, som diskriminering på kjønns-, bolig- og arbeidsmarkedet, er også vist å være en følge av høy affektiv polarisering (Iyengar et al., 2019). De partipolitiske skillelinjene overføres til flere arenaer, hvilket skaper dypere avgrunner mellom folk flest, noe som igjen kan tære på generell tillit og institusjoners levekår (Iyengar et al., 2019). Disse følgene påvirker ikke bare hvordan mennesker forholder seg til det politiske systemet, men også til hverandre. Derfor er det nødvendig å undersøke graden av horisontal affektiv polarisering, altså polariseringen mellom velgergrupper (Harteveld, 2021a). De negative konsekvensene kan bli dyptgripende og utfordre demokratiet (Iyengar et al., 2019), og det er essensielt å forstå i hvilken grad affektiv polarisering forekommer, og hva som kan være drivkreftene, for å kunne håndtere disse utfordringene.

Forskning på affektiv polarisering i europeiske flerpartisystem har blomstret de seneste årene, og det er tydelig at fenomenet absolutt forekommer i Europa (eg. Wagner, 2020). Til tross for at Norge er preget av konsensusbaserte politiske institusjoner (Gidron et al., 2019), har et mindre polarisert medietilbud med en sterk offentlig allmennkringkaster (Lau et al., 2017), lav grad av sosial sortering langs partipolitiske skillelinjer (Berglund, 2020) og lav grad av formalisert partitilhørighet (Westwood et al., 2018), er det ventet at affektiv polarisering også forekommer her. Forskning på lignende politiske systemer, som Danmark, Finland, Sverige og Nederland (se henholdsvis Hjorth et al., 2019; Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021; Reiljan & Ryan, 2021; Harteveld, 2021), tyder nemlig på overraskende høy grad av affektiv polarisering. Særlig høyrepopulistiske velgere både rangeres av og rangerer andre velgergrupper svært negativt.

Systematiske studier av affektiv polarisering i Norge er imidlertid få, og funnene er uklare. Gidron et al. (2019) og Boxell et al. (2020) undersøker hvilke følelser velgerne av det største partiet på venstresiden (Ap) har for det største partiet på høyresiden (H), og omvendt, mens Wagner (2021) måler affektiv polarisering på individnivå, og tar utgangspunkt i spredningen av individets rangering av samtlige partier. Funnene tyder på lavere grad av affektiv polarisering i Norge sammenlignet med andre europeiske land. Knudsen (2021) finner ingen signifikant forskjell på graden av affektiv polarisering mellom Norge og USA målt med et ekteskapsmål², men i USA er graden av affektiv polarisering mot konkurrerende partier høyere. Med unntak av ekteskapsmålet, studerer samtlige affektiv polarisering *indirekte* - med utgangspunkt i hvilke følelser velgerne har overfor *partier*. Dette vertikale målet på affektiv polarisering tar for seg forholdet mellom velgere, partieliter og partier, og griper dermed ikke fatt i fenomenets kjerne – hvordan velgere rangerer *hverandre* (Harteveld, 2021a). Det er vist at velgere rangerer partier og velgergrupper ulikt, og det indirekte målet er derfor upresist og kan tenkes å føre til overestimering av graden av affektiv polarisering (Druckman & Levendusky, 2019; Harteveld, 2021a). Dette prosjektet vil derfor benytte en *direkte* måling av affektiv polarisering, og vil besvare

---

² Ordlyden til ekteskapsmål er ofte “Hvordan ville du føle seg dersom din sønn eller datter giftet seg med en som stemmer [partiet du selv er fjernest fra]?” (fritt oversatt fra Iyengar et al., 2012, s. 411).

forskningsspørsmålene: I hvilken grad eksisterer affektiv polarisering i Norge? Hvilke politiske konflikter sammenfaller den med? Og hvilke velgergrupper rammes?

Å studere affektiv polarisering i flerpartisystemer byr på metodiske utfordringer man ikke har i topartisystemer, og det finnes ingen konsensus om hvordan verken partiidentifikasjon eller affektiv polarisering i et flerpartisystem skal operasjonaliseres (Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021).

For å ta høyde for særegenheten ved det norske systemet, benyttes tre ulike metoder, anvendt på data fra Norsk Medborgerpanel, runde 15 og 16 fra 2019. Runde 15 benyttes for å lage en partimatrise som viser partitilhengers gjennomsnittlige rangering av ulike velgergrupper, og gir innblikk i hvordan affektiv polarisering sammenfaller med ideologisk distanse, samt i hvilken grad det forekommer identifikasjon med flere velgergrupper eller affektive blokker (Reiljan & Ryan, 2021). Runde 16 benyttes for å estimere en lineær regresjonsanalyse for å undersøke sammenhengen mellom affektiv polarisering og ulike politiske holdninger, samt å estimere en logistisk regresjon som tar for seg hvorfor affektiv polarisering særlig rammer FrP-velgere. Funnene tyder på at affektiv polarisering forekommer i Norge, og at positiv partiidentifikasjon er en viktig driver. Sammenlignet med tidligere studier har økonomisk konflikt en sterkere effekt på affektiv polarisering i Norge enn i andre europeiske land, men også konflikt om innvandringspolitikk er viktig. Ideologisk orientering er den viktigste forklaringsvariabelen, og særlig å tilhøre ytre venstre eller ytre høyre øker graden av affektiv polarisering sterkt. Den affektive polariseringen retter seg i stor grad mot FrP-velgere, og i relativt liten grad mot de to styringspartienes velgere.

Opgaven er strukturert slik at teoridelen vil presentere sosial identitetsteori og partiidentifikasjon, empiriske funn tilknyttet partiidentifikasjon og politiske skillelinjer i Norge, og tidligere forskning på affektiv polarisering i flerpartisystemer. Metod delen er delt i tre, hvor de ulike metodene samt resultatene vil gjøres rede for i tur og orden. Mangelen på veldefinerte operasjonaliseringer av partiidentifikasjon og affektiv polarisering gjør at jeg anvender ulike definisjoner som sammen antas å være tilstrekkelige til å fange opp fenomenet. I diskusjonsdelen vil resultatene for de ulike hypotesene diskuteres, før jeg konkluderer med at affektiv polarisering eksisterer i Norge. Det er betydelige sosiale avstander mellom velgere av inn- og ut-partiene, men at styringspartienes velgere i mindre grad rammes er positivt for den konsensusbaserte politikken. Den affektive polariseringen retter seg særlig mot FrPs velgere, og da disse utgjør en betydelig andel av elektoratet, er det tendenser til problematisk affektiv polarisering også i Norge.

2. Teori

2.1 Affektiv polarisering

Med affektiv polarisering menes hvorvidt velgere *misliker* politiske meningsmotstandere. Fenomenet fikk for alvor oppmerksomhet etter Iyengar, Sood og Lelkes' studie fra 2012 basert på amerikanske

data. De påpeker «[a] more diagnostic, indicator of mass polarization is the extent to which partisans view each other as a disliked out-group.» (s. 406). Affektiv polarisering må ikke forveksles med ideologisk polarisering, da det er den *følelsesmessige* avstanden mellom velgerne som er av interesse. Identifikasjon med et parti, vil - som en menneskelig respons - ofte lede til en inn-gruppe-favorisering, hvor partiet velgeren identifiserer seg med opphøyes. Inn-gruppe-favoriseringen leder ikke bare til positive følelser for velgerne av inn-partiet, men avler også negative følelser for velgerne av ut-partiet. Iyengar og kolleger (2012) finner at det ikke er policypreferanser, men *identifikasjon* med et parti i seg selv, som fører til negativ evaluering av ut-gruppen. For å forstå affektiv polarisering benyttes sosial identitetsteori. Affektiv polarisering måles ved å undersøke følelsene velgere har for andre velgergrupper, og i survey-sammenheng benyttes da klassiske følelsetermometere og ekteskapmål, men fenomenet er også studert ved bruk av eksperimentell metode og implisitt assosiasjonstest (IAT) (Iyengar et al., 2019).

Fram til 2020 ble forskningen i hovedsak gjort på det amerikanske topartisystemet, og funnene viste et tydelig affektiv polarisert elektorat (Iyengar et al., 2019). Reiljan (2020) finner at fenomenet også gjør seg gjeldende i Europa, og påpeker at graden av affektiv polarisering i flere land overgår den amerikanske polariseringen. Metodologiske utfordringer fremkommer når affektiv polarisering i flerpartisystemer skal undersøkes, både grunnet identifisering med flere partier (Garry, 2007), lavere grad av partiidentifikasjon (Nordø & Ivarsflaten, 2020) og blokkidentifikasjon (Hagevi, 2015). De seneste årene har en rekke studier med et komparativt fokus og undersøkelser av flerpartisystemer blitt publisert (se blant annet Harteveid, 2021b; Knudsen, 2021; Reiljan & Ryan, 2021; Westwood et al., 2018). Reiljans funn blir bekreftet - fenomenet gjør seg absolutt gjeldende i Europa også, i mer eller mindre grad.

Affektiv polarisering har både en følelsesmessig (partiidentifikasjon) og instrumentell (ideologi, partiets prestasjon, sakseierskap og politisk lederskap) komponent (Huddy et al., 2018). Den følelsesmessige komponenten bygger på sosial identitetsteori, som vektlegger det følelsesmessige aspektet ved identifikasjon og behovet for et positivt selvkonsept³ (Huddy & Bankert, 2017). Sosial identitetsteori er også sentral for å forstå den instrumentelle komponenten, slik jeg skal komme tilbake til.

2.2 Sosial identitetsteori

Teorier om intergruppekonflikter er essensielt for å forstå affektiv polarisering, og sosial identitetsteori utgjør en hjørnestein i forskning på affektiv polarisering. Sosial identitetsteori er en videreutvikling av

---

³ Selv-konsept er «[...] the concept the individual has of himself as a physical, social, and spiritual or moral being.» (Gecas, 1982, s. 3). Det er ideen en person har om seg selv, basert på erfaringer og interaksjon med verden. Personlig identitet og sosial identitet er begge sentrale komponenter for individets selv-konsept, og individets motivasjon om å et positivt selv-konsept er gjennomgripende.

«realistic group conflict theory» (RGCT), og står sentralt innenfor sosialpsykologien (Tajfel & Turner, 1979). RGCT forklarer intergruppekonflikt som et resultat av konkurranse om begrensede ressurser og konkurrerende målsettinger. Sosial identitetsteori hevder derimot at konflikten mellom sosiale grupper er allestedsnærværende i gruppe-relasjoner, uavhengig av hvorvidt det er faktisk konkurranse eller ei, og supplerer dermed RGCT. Teorien forklarer at gruppedlemskap vil føre til identifikasjon med gruppen, og at denne sosiale identiteten internaliseres i individets selvkonsept (Tajfel, 1974). Gruppedlemskapet bærer et følelsesmessig preg og individet anser gruppen som sin «inn-gruppe». Inn-gruppens tap og seiere oppleves som personlige når den sosiale identiteten er internalisert i selvkonseptet (Huddy & Bankert, 2017).

Fordi mennesker ønsker å skape og å opprettholde et positivt selv-konsept (Gecas, 1982), er det essensielt å skape en positiv sosial identitet (Tajfel & Turner, 1979). Fordi sosial identitet er relasjonell vil individet skape en distinksjon mellom inn- og ut-gruppen, mellom «oss» og «dem», og gruppedlemmene vil automatisk favorisere inn-gruppen og diskriminere ut-gruppen. Motivasjonen er å heve egen gruppes *status* (Huddy & Bankert, 2017). Intergruppe-konflikt er altså ikke kun et resultat av *faktisk* konkurranse mellom sosiale grupper og objektive mål, men også av det menneskelige behovet for en *positiv identitet*.

Tidligere studier av sosial identitet viser at individer opplever gruppeidentifikasjon ved selv meningsløs gruppedeling. I eksperimenter der deltakerne blir gitt minimale kognitive hint og deles i arbitrære grupper som hverken har kontakt med andre gruppedlemmer eller medlemmer av ut-gruppen, er inn-gruppe-favorisering til stede (Tajfel et al. 1970, gjengitt i Tajfel & Turner, 1979). Deltakerne handler ikke bare til fordel for egen gruppe, men vil også ofre gevinst så lenge den konkurrerende gruppen mister mer og den relative situasjonen for inn-gruppen er bedret. Individet vil handle som et gruppedlem, ikke som et individ, og medlemmene av ut-gruppene vil behandles som en enhetlig sosial enhet fremfor ulike individer.

Hvorvidt individet velger å handle på bakgrunn av individuell eller sosial identitet, vil være avhengig av hvor framtrædende gruppehintene og de sosiale kategoriene er i ulike situasjoner (Huddy, 2001). Dersom de sosiale gruppene deler flere attributter, vil skillene mellom inn- og ut-gruppen bli tydeligere. Jo tydeligere distinksjonen mellom gruppene er, jo sterkere vil identifikasjonen være, og jo tydeligere er favorisering av inn-gruppen og diskriminering av ut-gruppen være (Gaertner et al., 1993; Huddy, 2001). Intergruppesamarbeid vil altså redusere inn-gruppe-favorisering, fordi intergruppe-skillene blekner. En slik «rekategorisering» innebærer i ytterste konsekvens at de tidligere distinkte gruppene oppleves som en samlet inn-gruppe, og individet vil utvikle positive følelser for tidligere ut-gruppedlemmer (Gaertner et al., 1993).

Sosial identitetsteori kan forklare hvorfor partitilhengere favoriserer sitt inn-parti og setter det i positivt lys ved å skape en tydelig distinksjon mellom eget parti og andre partier. For å skape og beholde et positivt selvkonsept, fremheves positive sider ved eget parti, mens negative sider ved andre partier vil bli vektlagt (Huddy & Bankert, 2017). Sosial identitetsteori forklarer ikke bare hvorfor

velgere knytter seg til ett (eller flere) partier, men også hvorfor velgere blir negativt innstilt overfor andre partier og deres velgere; affektiv polarisering er en konsekvens av sosial identitet. Selv om mye forskning på sosial identitetsteori er eksperimentell og kan ha begrenset ekstern validitet, gjør politikkenes kollektive natur sosial identitetsteori svært relevant (Huddy, 2001). Inn-gruppeidentifikasjon kan oppstå til tross for at individet tildeles en sosial meningsløs attributt, slik Tajfel og Turner viser (1979). I politikkenes verden er derimot gruppeattributtene meningsfulle; gruppe-medlemmene deler ideologi, verdier, sosioøkonomisk bakgrunn og ofte andre demografiske trekk. I politikken er de konkurrerende sosiale gruppene institusjonalisert i partier.

2.3 Partiidentifikasjon - sosial identitet i politikken

De politiske partiene utgjør ankere for sosial identifikasjon i politikken (Reiljan, 2020) - et fenomen kjent som partiidentifikasjon. Begrepet ble introdusert allerede på 60-tallet. Campbell med kolleger (1960) beskrev partiidentifikasjon som et psykologisk bånd som binder velgeren til et parti, og at dette båndet dannes i ung alder gjennom sosialisering. Båndet kan eksistere uten formell tilknytning (eksempelvis partimedlemskap), og bygger oppunder Tajfel med kollegers funn (1970) om effekten av selv minimale gruppehint. Partiidentifikasjon har stått hardnakket som en av de viktigste forklaringsfaktorene for stemmegivning, foran instrumentelle faktorer som politisk kontekst, politiske saker og kandidater (Mederios & Noël, 2014). Partiidentifikasjon er en sentral komponent i affektiv polarisering fordi det er partiidentifikasjon den sosiale identiteten utgår fra.

Det er uenighet om hvorvidt partiidentifikasjon leder til sterkere psykologisk tilknytning enn andre former for sosiodemografiske variabler; Druckman og Levendusky finner at partiidentitet er mindre viktig for folk enn nasjonal-, religiøs, etnisk og kjønnsidentitet (2019), mens Hartevelld finner at den politiske inn-gruppen rangeres høyere enn de andre sosiale inn-gruppene (2021a). Likevel er ut-gruppe-diskriminering på bakgrunn av partipreferanse sterkere enn diskriminering på bakgrunn av andre sosiale variabler (Hartevelld, 2021a; Iyengar et al., 2012; Westwood et al., 2018). Dette kan komme av at man ikke er bevisst egen partiidentifikasjon og derfor rangerer denne identiteten lavere, til tross for at den er sterk.⁴ Partiidentifikasjon er ikke nødvendigvis sterkere enn andre former for sosial identitet, men er hensiktsmessig å benytte som utgangspunkt i studiet av affektiv polarisering da det leder til høy grad av ut-gruppe-diskriminering og er institusjonaliseringen av konkurrerende sosiale grupper i politikken.

Som andre former for psykologisk identifikasjon vil partiidentifikasjon styrkes over tid og er derfor selvforsterkende (Campbell et al., 1960, s. 121). Partiidentifikasjon har en retning (positiv eller negativ) og styrke - fenomenet er altså ikke en enkel dikotomi, men heller et kontinuum. Campbell

---

⁴ Druckman og Levendusky (2019) benytter surveydata som spør direkte om respondentens identitet, Westwood et al. (2018) benytter et eksperiment med økonomiske gevinster, og Hartevelld (2021a) benytter følelsestermometere for ulike sosiale grupper. Dette kan resultere i noe ulike funn.

vektlegger at graden av gruppebevissthet henger tett sammen med styrken på identifikasjonen. Som sosial identitetsteori fastsetter, vil styrken på identifikasjonen påvirke følelsene for inn- og ut-gruppen.

Dersom partipreferanse sammenfaller med andre sosiale skillelinjer og gruppen deler en rekke attributter, vil gruppehintene bli tydeligere og den sosiale identiteten og inn-gruppe-favoriseringen forsterkes (Huddy, 2001; Huddy & Bankert, 2017). Særlig i USA har partiidentifikasjon sammenfalt med andre demografiske variabler i såkalte «mega-identiteter», hvilket leder til høyere grad av inn-gruppe-identifikasjon (Mason, 2016). Enkelte vil derimot hevde at politiske partier ikke er tilstrekkelig distinkte fra hverandre og at mangelen på klare medlemskriterier vil føre til lavere identifikasjon med partier enn med andre sosiale grupper (Huddy, 2001).

Til tross for dette, vil partitilhengers felles verdigrunnlag og ideologiske overbevisning bidra til styrket gruppeidentitet (Huddy, 2001). Ikke bare leder felles overbevisninger til sterkere identifikasjon, men det vil også sørge for at distinksjonen mellom ulike partier som forfekter ulike ideologiske standpunkt, tydeliggjøres. At ideologisk overbevisning gjerne er stabilt hos individet, forklarer hvorfor partiidentifikasjon også er stabilt (Huddy, 2001). Ideologi anses som noe kognitivt, og bryter derfor med idéen om at partiidentifikasjon kun er noe følelsesmessig (Mederios & Noël, 2014). Likevel er det også antydning at ideologi kan fungere som en sosial identitet i seg selv, og at ideologi dermed ikke kun er kognitivt, men også følelsesmessig (Huddy & Bankert, 2017).

Partiidentifikasjon er et kontinuum, og høyere grad av identifikasjon vil lede til sterkere gruppebevissthet og høyere grad av inn-gruppe-favorisering og ut-gruppe-diskriminering. Graden av identifikasjon er et resultat av både en følelsesmessig og kognitiv komponent; identifikasjonen vil styrkes av sammenfallende attributter, felles verdier og ideolog, og distinkte forskjeller fra ut-gruppen.

Campbells operasjonalisering av begrepet er kritisert og noe av denne kritikken er av direkte relevans for prosjektets overordnede forskningsspørsmål. Begrepet vektlegger i hovedsak *positiv* identifikasjon, og tar ikke hensyn til at individet kan ha flere politiske identiteter (Garry, 2007). I flerpartisystemer er disse poengene viktig kritikk, og vil derfor diskuteres grundigere.

2.3.1 Negativ identifikasjon

Hittil har *positiv* partiidentifikasjon blitt drøftet, men negativ identifikasjon spiller en like stor rolle for politisk atferd som positiv identifikasjon (Garry, 2007). Mederios og Noël (2014) finner at negativ identifikasjon og negativ persepsjon av motstående parti har signifikant påvirkning på valgatferd, og leder til en «commitment never to vote for a disliked party» (s. 1040). Selv kontrollert for positiv partiidentifikasjon, har negativ partiidentifikasjon en effekt på valgdeltakelse (Mayer, 2017). Positiv og negativ identifikasjon ikke er uavhengige av hverandre, og positiv identifikasjon leder til høyere grad av negativ identifikasjon – akkurat slik sosial identitetsteori beskriver (Mederios & Noël, 2014). Ideologi er vist å ha en sterk effekt på negativ identifikasjon, hvilket innebærer at negativ identifikasjon i større grad har et instrumentelt preg enn det positiv identifikasjon har.

Negativ partiidentifikasjon vil lede til høyere grad av affektiv polarisering mot partiets velgere (Berntzen, 2020). For å forstå fenomenet affektiv polarisering må altså negativ identifisering inkluderes - positiv identifikasjon, som har utgjort hovedkomponenten i partiidentifikasjon, er ikke tilstrekkelig.

2.3.2 Identifikasjon med flere partier

I flerpartisystemer tilbys velgere flere, til dels lignende partier, hvilket gjør det plausibelt å anta at de identifiserer seg med flere av disse (Garry, 2007). Dette byr på metodologiske utfordringer når affektiv polarisering skal undersøkes; både inn- og ut-gruppene blir mindre distinkte, og kan bestå av en rekke partier. Negativ identifikasjon øker med ideologisk distanse, derfor er det plausibelt å anta at velgere kun har tilknytning til partier på én side av en politisk skillelinje (Garry, 2007; Westwood et al., 2018). For å forstå partiidentifikasjon i et flerpartisystem er det derfor hensiktsmessig å redegjøre for politiske skillelinjer.⁵ Disse er basert på Lipset og Rokkans empiriske arbeid fra 60-tallet, og forklarer ulike partiers fremvekst og motsetningsforholdet mellom disse (Garry, 2007). Skillelinjer omfatter et empirisk element (det sosioøkonomiske grunnlaget for skillelinjen), et organisatorisk element (skillelinjen institusjonaliseres i partier) og et normativt element (en kollektiv identitet basert på felles verdier) (Bartolini & Mair, 1990, gjengitt i Aardal, 1994). I konteksten av affektiv polarisering er det særlig det normative elementet som er av interesse; dette forklarer hvordan sosial identitet skapes av felles verdier og felles sosioøkonomisk utgangspunkt, samt vissheten om at det finnes en meningsmotstander med motstridende interesser (Berglund, 2004, s. 259). I flerpartisystemer vil ofte flere partier opptre på samme side av skillelinjene, hvilket gjør det mulig for velgerne å identifisere seg med disse.

De gamle partiene fanger opp nye skillelinjer og presser dem inn i allerede eksisterende partistrukturer (Berglund, 2004, s. 97). Derfor gjør også de tradisjonelle motsetningene seg fortsatt gjeldene; partiene høster velgere på bakgrunn av både nye og gamle skillelinjer. Tradisjonelt sett har en endimensjonal akse, som representerer den klassiske økonomiske konflikten mellom venstre- og høyresiden, blitt benyttet for å kommentere ideologisk orientering.⁶ De seneste årene har GAL-TAN-aksen blitt mye anvendt, i takt med at verdikonflikter har fått større betydning (Hooghe et al., 2002). Aksen innebærer motsetningene mellom den grønne, alternative og liberale fløyen (GAL), og den tradisjonelle, autoritære og nasjonalistiske fløyen (TAN). Aksen har opphav i en rekke ulike teorier om verdiendringer i elektoratet, og er kjent under forskjellige navn (sosiokulturell, postmaterialistisk vs. materialistisk, ny vs. gammel politikk, liberal vs. autoritær) (Hooghe et al., 2002). Disse nyere skillelinjene sammenfaller i stor grad med de gamle, og slik jeg skal komme tilbake til, er dette også tilfellet i Norge.

---

⁵ Begrepet skillelinje er diskutert i Aardal (1994).

⁶ Venstre-høyreaksen representerer de klassiske skillelinjene om en økonomisk konflikt i varemarkedet og en økonomisk konflikt i arbeidsmarkedet (Rokkan & Valen, 1964, gjengitt i Aardal, 1994).

I de fleste europeiske flerpartisystemer er partisystemet delt i to eller flere blokker, og det er vist at *blokkidentifikasjon* kan forekomme (Hagevi, 2015; Reiljan & Ryan, 2021). Blokkene utgår fra nettopp skillelinjer, og dannes av partier på samme side av en skillelinje. Når velgerne presenteres for veldefinerte blokker over flere valg og politiske perioder, er det tenkelig at de skaper en kognitiv og emosjonell tilknytning til blokkene (Hagevi, 2015). Hagevi (2015) finner at blokkidentifikasjon står sterkere i Sverige enn partiidentifikasjon, mens i Nederland forhindrer samarbeid på tvers av skillelinjer tydelig blokkidentifikasjon (Harteveld, 2021a). Distinksjonen mellom partier viskes ut når de samarbeider, og denne rekategoriseringen vil svekke partiidentifikasjonen og gruppe-bevisstheten (Gaertner et al., 1993), og føre til blokkidentifikasjon fremfor partiidentifikasjon. I flere europeiske flerpartisystemer har den tradisjonelle to-blokks-trenden blitt erstattet av en tredelt konfigurasjon av politisk makt; moderate venstre, moderate høyre og de nye høyrepopulistiske partiene (Kriesi et al., 2008). Dette skyldes den styrkede tilstedeværelsen av GAL-TAN-skillelinjen. I Sverige har Sverigedemokratarnas økte oppslutning endret blokkstrukturen til en tredeling (Reiljan & Ryan, 2021).

Partiidentifikasjon, både negativ og positiv, er altså sentralt for å forstå fenomenet affektiv polarisering. Positiv partiidentifikasjon er ankeret for sosial identitet i politikken, og i flerpartisystemer kan velgerne identifisere seg med flere enkeltpartier eller blokker av partier, som opptrer på samme side av politiske skillelinjer. Negativ partiidentifikasjon fører til diskriminering av ut-partiet og negative følelser for velgerne.

2.3.3 Parti- og blokk-identifikasjon i Norge

Den norske Valgundersøkelsen har i perioden 1965 til 2017 undersøkt respondentenes partiidentifikasjon, og nyere funn viser at gjennom tidene har halvparten eller flere oppgitt at de føler tilhørighet til et bestemt politisk parti, og hele én av tre oppgir å føle sterk partitilhørighet (Nordø & Ivarsflaten, 2020, s. 98). Interessant nok har den nedadgående europeiske trenden i partiidentifikasjon snudd i den norske konteksten, og ved 2017-valget oppga 61 prosent å ha tilhørighet til ett parti. Til tross for at nivået er lavere enn det var i etterkrigstiden, er det nokså høyt (Nordø & Ivarsflaten, 2020).

Velgervolatiliteten blant velgere som oppgir å ikke identifisere seg med et parti, er på ca. 50 prosent gjennom perioden, mens den er på ca. 20 prosent for de med partitilhørighet. Fra 2009 har lojaliteten gått noe opp, og 60 prosent av velgerne er lojale fra ett valg til det neste (Nordø & Ivarsflaten, 2020, s. 100-101). Til tross for at velgerne er illojale overfor ett parti, er velgervandringer på tvers av de politiske blokkene sjeldnere enn velgervandringer mellom partier som ligger nært hverandre ideologisk (Bergh & Aardal, 2019b). Valgundersøkelsen fra 2017⁷ viser hvordan velgernes⁸

---

⁷ Funnene knyttet til partienes plassering langs skillelinjene er basert på valgdata fra 2017, men anses fortsatt som adekvate for det politiske bildet anno 2019.

⁸ Velgerdata er ikke nødvendigvis best egnet for å si noe om partienes ideologiske standpunkt (Jupskås, 2017), men da jeg kun ønsker å tegne et grovt bilde av den politiske konteksten, anses disse dataene som tilstrekkelig.

sammenkobling av holdninger i en rekke ulike enkeltsaker, er stabile over tid og danner tydelige mønstre som følger skillelinjene – disse kalles ideologiske dimensjoner (Bergh et al., 2019). Offentlig-privat-, innvandrings-, vekst-vern, sentrum-periferi og religiøs-sekulær-skillelinjene gjør seg enda gjeldende i Norge som ideologiske dimensjoner. Den økonomiske offentlig-privat-dimensjonen sammenfaller til dels med innvandrings- og miljødimensjonen (Bergh et al., 2019). Vekst-vern-, innvandrings-, sentrum-periferi og religiøs-sekulær-dimensjonene inngår i den overordnede GAL-TAN-dimensjonen (Hooghe et al., 2002), og de empiriske funnene fra 2017-valget bekrefter dette mønsteret blant velgerne. Sentrum-periferi-skillelinjen sammenfaller i mindre grad den tradisjonelle venstre-høyre-aksen enn de andre ideologiske dimensjonene, og skjærer gjennom alle norske partier. Velgerne til Sp og Venstre utgjør motpoler i denne konflikten. Det kommer tydelig frem at tradisjonelt venstreorienterte også er verneorienterte, positive til innvandring og mer sekulære enn tradisjonelt høyreorienterte velgere. Det var i 2017 størst avstand mellom velgerne til Rødt og FrP i svært mange stridsspørsmål (Aardal et al., 2019). FrP er ansett som Norges høyrepopulistiske parti (Jupskås, 2017). Partiet har likevel vært en legitim del av det politiske systemet, toppet med regjeringsdeltakelse fra 2013 til 2020. Partiet har også blitt omtalt som post-høyrepopulistisk (Jenssen, 2017), men var ved 2017-valget mislikt av halvparten av electoratet - en trend som har vært relativt stabil siden partiets dannelse i 1973 (Bergh & Hausgjerd, 2019). Som jeg skal komme tilbake til, viser europeiske studier at nettopp høyrepopulistiske partier rammes av affektiv polarisering, og FrPs rolle i den norske politikken er derfor av interesse.

I Norge er det ikke funnet økt grad av generell *ideologisk polarisering* med utgangspunkt i velgernes ideologiske holdninger, men heller ei tegn til “avideologisering” (variasjonsbredden i holdninger er stabil) (Bergh & Aardal, 2019a). Langs dimensjonene offentlig-privat, innvandring og vekst-vern, ser det ut til at avstanden mellom velgerne øker noe, og førstnevnte har «gjeninntatt plassen som den mest polariserende politiske dimensjonen» (Bergh & Aardal, 2019a). Ved Stortingsvalget i 2017 var innvandring rangert som den viktigste saken av flest velgere, etterfulgt av miljø og klima, skole og utdanning og skatter og avgifter (Bergh & Karlsen, 2019). I følge velgerne hadde FrP sakseierskap til innvandring, MDG til klima og miljø og Sp til distriktpolitikk (Bergh & Karlsen, 2019).

Til tross for at partiene fordeler seg i nokså stabile blokker langs skillelinjene, påpeker Aardal med kolleger (2019) at det er ideologisk uenighet blant velgere i samme blokk. Særlig er spenninger mellom KrF, Venstre, Høyre og FrPs velgere og partieliter tydelige. At partiene ikke presenterer klare blokk samarbeid i forkant av valg, at (særlig sentrums-)partiene samarbeider med både venstre- og høyresiden og at noen skillelinjer er kryssende, gjør at blokkdelingen i Norge er noe uklar. I 2019, da datamaterialet benyttet i denne oppgaven ble innhentet, var Norge ledet av en borgerlig flertallsregjering, bestående av Høyre, FrP, KrF og Venstre. Blokkdelingen var altså noe tydeligere for velgerne i dette tidsrommet, til tross for at FrP trakk seg ut av samarbeidet i januar 2020. Opposisjonen

bestod i 2019 av MDG, Ap, Sp, SV og Rødt (som ved valget i 2017 for første gang fikk ett mandat på Stortinget).⁹

I Norge er det lav grad av sosial sortering langs partiskillene, hverken knyttet til etnisitet, alder, bosted (unntaket er at Sp er overrepresentert i spredtbygde strøk mens de andre partiene er nokså likt representert), økonomi (unntaket er at partiene på venstresiden henter flere velgere fra offentlig sektor) eller utdanning (unntaket er at H, V og SV tiltrekker seg velgerne med høyest utdanning, mens Sp og FrP de med lavest) (Berglund, 2020). Partiene og velgerne er derimot splittet av politiske skillelinjer, og den økonomiske og GAL-TAN-skillelinjen er sammenfallende i de fleste politiske saker.

2.4 Tidligere forskning

Det siste året har en rekke artikler knyttet til affektiv polarisering i flerpartisystemer blitt publisert - som et svar på Iyengar og kollegers oversiktsartikkel om forskningsfeltet; «There has been little effort to draw out the connections between the American politics literature on affective polarization and similar literatures in comparative politics.» (2019, s. 142).

Affektiv polarisering forekommer - i varierende grad - i Europa (Reiljan, 2019; Wagner, 2020). En rekke ulike aspekt ved affektiv polarisering er studert, blant annet elitepolarisering (Berntzen, 2020; Lelkes, 2018), velger-parti inkongruens (Marchal & Watson, 2021) og valgdeltakelse (Harteveld & Wagner, 2021).

Det er funnet ulike årsaker til affektiv polarisering; det representative demokratiets konkurransepregede natur fører til en fiendtlighet mot konkurrerende partier (Westwood et al., 2018), elitepolarisering (Berntzen, 2020; Lelkes, 2018), et mediemiljø med store valgmuligheter, ideologisk innhold, selektiv eksponering og negativ politisk reklame (Lau et al., 2017), og valgkamp og politisk reklame (Sood & Iyengar, 2016), er noen. Flere finner også at affektiv polarisering øker med graden av sosial sortering; sammenfaller sosiale skillelinjer med partipreferanse, vil dette føre til høyere grad av inn-gruppe-favorisering og ut-gruppe-diskriminering (Harteveld, 2021b; Lelkes, 2018; Mason, 2016; Westwood et al., 2018). Dette skyldes mer distinkte grupper og en tydeligere sosial identitet (Huddy, 2001). Fraværet av sterke sosiale normer for interaksjon mellom politiske meningsmotstandere som preger interaksjonen mellom andre sosiale grupper (etnisitet, klasse, kjønn, etc.) kan være årsaken til høyere grad av diskriminerende oppførsel mot ut-gruppen (Westwood et al., 2018). At partipreferanse er selvvalgt, i motsetning til andre sosiodemografiske variabler, vil trolig også forklare den høye graden av ut-gruppe-diskriminering; partipreferanse er en god indikator på en persons verdier og holdninger, og diskrimineringen skjer derfor på bakgrunn av noe man vet om personen (Westwood et al., 2018).

---

⁹ En fordeling av partienes Stortingsmandater anno 2019 er tilgjengelig her: <https://valgresultat.no/?type=st&year=2017> (Valgdirektoratet, 2018).

Effekten av den følelsesmessige komponenten på affektiv polarisering er veletablert; det er bred enighet om at styrken på partiidentifikasjonen vil avgjøre graden av inn-gruppe-favorisering og ut-gruppe-diskriminering, ergo graden av affektiv polarisering (Huddy et al., 2018; Iyengar et al., 2019). Den instrumentelle komponenten er derimot omdiskutert; sammenhengen mellom *ideologisk* polarisering og *affektiv* polarisering er noe uklar; visse hevder sammenhengen er svak, og at det er snakk om to ulike fenomen (eg. Iyengar et al., 2012; Lelkes, 2018; Reiljan, 2020), mens andre vil hevde at de to fenomenene er tett forbundet (Webster & Abramowitz, 2017). Til tross for at det er to distinkte fenomener, er det vist at høy grad av ideologisk polarisering har en positiv effekt på affektiv polarisering (Harteveld, 2021a; Renström et al., 2021; Webster & Abramowitz, 2017). Negativ identifikasjon og graden av affektiv polarisering øker med (oppfattet) ideologisk distanse (Harteveld, 2021a; Huddy et al., 2018; Webster & Abramowitz, 2018; Westwood et al., 2017). I sin studie av Sverige finner Huddy med kolleger (2018) at partiidentifikasjon har en sterkere effekt på affektiv polarisering når inn-blokk-partier evalueres, men at ideologisk orientering er hakket viktigere når ut-blokk-partier evalueres. Dette bygger oppunder Mederios og Noëls (2014) funn om at positiv identifikasjon er følelsesmessig, mens negativ identifikasjon er instrumentell. Å mislike meningsmotstandere basert på ideologi anses å være mer «rasjonelt» enn å mislike de på bakgrunn av følelser – ut-gruppe-diskrimineringen er da et resultat av ideen om at dersom motstående parti får politisk makt vil dette være skadelig for nasjonen (Webster & Abramowitz, 2016). Likevel påpeker Huddy og Bankert (2017) at ideologi også kan være en sosial identitet i seg selv – ergo er ikke ideologisk polarisering nødvendigvis så «rasjonelt» som det hevdes.

I den europeiske konteksten er det vist at verdikonflikter (miljø, globalisering, innvandring, religion, og lignende - som faller inn under GAL-TAN-aksen) har sterkere positiv effekt på affektiv polarisering enn økonomisk konflikt (tradisjonell venstre-høyre-akse) (Harteveld, 2021a; Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021). Dette skyldes at det er vanskeligere å enes om en middelvei i politikk som befatter moralske spørsmål enn økonomiske spørsmål (Harteveld, 2021a). I det amerikanske systemet er det likevel vist at uenighet om velferdspolitikken en sterkere driver enn abort- og LGBT-spørsmål (Iyengar et al., 2012; Webster & Abramowitz, 2017).

Som ventet er ikke affektiv polarisering dikotom, men et kontinuum: velgere skiller ikke mellom *ett* inn-parti og resten av partiene som *en samlet ut-gruppe*, men rangerer velgergruppene mer negativt i samsvar med økt ideologisk distanse (Harteveld, 2021a; Kekkonen & Ylä-Anttila 2021). Huddy et al. (2018) finner at *inn-blokken* rangeres positivt – men lavere enn *inn-partiet* - mens *ut-blokken* rangeres lavere og negativt.

Et interessant fenomen er at affektiv polarisering i stor grad retter seg mot velgerne av høyrepopulistiske partier (Harteveld, 2021a; Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021; Reiljan & Ryan, 2021). Partitilhengerne av høyrepopulistiske partier tenderer også til å rangere samtlige andre velgergrupper lavt. Reiljan og Ryan (2021) finner en tripolar blokkdeling i Sverige - hvor Sverigedemokratene og dets velgere står på sidelinjen av de to tradisjonelle blokkene. Frykten for at demokratiet skal svekkes av høyrepopulistiske bevegelser, øker den affektive polariseringen mot disse partienes velgere, og følelsen

av innvandring som intergruppe-trussel leder til at de høyrepopulistiske velgerne er affektiv polarisert (Renström et al., 2021).

I flerpartisystemer som deler en rekke likhetstrekk med Norge er det funnet en betydelig grad av affektiv polarisering, men kun et fåtall av artiklene som har blitt publisert benytter norske data som en del av datamaterialet. Til mitt bekjentskap er unntaket Gidron et al. (2019), Boxell et al., (2021), Berntzen (2020), Wagner (2021) og Knudsen (2021). Gidron et al. og Boxell et al. undersøker hvilke følelser velgerne til det største partiet på venstresiden (Arbeiderpartiet) har for det største partiet på høyresiden (Høyre), og omvendt. Førstnevnte finner at Norge har lavest affektiv polariserings-score av de 20 vestlige landene studien tar for seg. Boxells' studie finner en lineær nedadgående trend i den affektive polariseringen over tid, men denne er ikke signifikant. Disse studiene er dog mangelfulle; ikke bare benyttes et *indirekte* mål på affektiv polarisering, men de har en dikotom forståelse av partisystemet, og de studerer velgere av de to største partiene, som er moderate i de fleste politiske spørsmål (Aardal et al., 2019). Berntzen (2020) studerer hvordan autoritære personlighetstrekk påvirkes av elitepolarisering, og hvorvidt dette leder til høyere affektiv polarisering. Med et surveyeksperiment finner han at ikke-autoritære vil sympatisere med Ap-velgere, mens moderat og svært autoritære vil sympatisere med FrP-velgere, når de blir utsatt for elitepolarisering.¹⁰ Samtlige velgere vil altså bli affektiv polarisert av elitepolarisering, men reaksjonen er ulik. Disse funnene underbygges av Renström et al. (2021); velgere på venstre- og høyresiden aktiveres av ulike former for trusler. Wagner (2021) måler affektiv polarisering på individnivå, ved å ta utgangspunkt i spredningen av individets rangering av samtlige partier (og er derfor et indirekte mål). Metoden tar ikke høyde for partiidentifikasjon, men gir til gjengjeld rom for identifikasjon med flere partier. Rangeringen av de ulike partiene vektet etter partiets størrelse, for å plukke opp på «alvorlighetsgraden» av den affektive polariseringen i et komparativt perspektiv. Norge skiller seg overraskende nok såvidt fra USA.¹¹ Dette strider med Gidron et al.s funn, hvilket kan skyldes ulike operasjonaliseringer (Knudsen, 2021).

Knudsen (2021) sammenligner forekomsten av affektiv polarisering i USA og Norge med et direkte mål – et ekteskapsmål, og et indirekte mål - et klassisk følelsesbarometer for ulike partier. Han operasjonaliserer inn- og ut-gruppene i Norge med utgangspunkt i partiblokker (rødgrønn og borgerlig). Funnene tyder på at den horisontale affektive polariseringen mellom velgere ikke er signifikant forskjellig i USA og Norge – nordmenn er like kritiske til å få meningsmotstandere som svigerbarn som det amerikanere er. Den vertikale affektive polariseringen er derimot høyere i USA enn i Norge; nordmenn er mindre kritiske til motstående partier enn det amerikanere er. Da studien tar utgangspunkt i blokkdannelser, og benytter gjennomsnittlig rangering av partiene i inn- vs. ut-blokken for å måle

---

¹⁰ Gruppene blir utsatt for negative utsagn fra henholdsvis Jonas Gahr Støre og Sylvi Listhaug, som hevder at motstående parti vil lede til en hatefull politisk debatt (Støre) eller at partiet setter islamistiske terrorister høyere enn nasjonens sikkerhet (Listhaug) (Berntzen, 2020, s. 23).

¹¹ Av de 51 landene som er inkludert i studien, havner Norge på 15. laveste plass – og USA er på plass 17.

affektiv polarisering, faller nyansene bort og kun et bilde av den generelle graden av affektiv polarisering studeres (Renström et al., 2021).

Data fra Valgundersøkelsene viser at halvparten av velgerne ved 2017-valget mislikte *partiet* FrP, en trend som har vært relativt stabil siden partiets dannelse i 1973 (Bergh & Hausgjerd, 2019). Forfatterne kobler ikke dette opp mot affektiv polarisering, og til tross for at det gir indikasjoner på velgernes syn på FrP-velgere, er dette en indirekte måling - og dermed en mangelfull måling. Tidligere forskning på affektiv polarisering i Norge har benyttet mangelfulle målemetoder; med en dikotomisk forståelse av partisystemet, en lite nyansert blokkinndeling eller ikke tatt høyde for partiidentifikasjon overhode, samt målt vertikal, indirekte, affektiv polarisering.

2.5 Hypoteser

På bakgrunn av presentert teori og tidligere forskning presenteres hypotesene. Affektiv polarisering er et resultat av sosial identitet og positiv partiidentifikasjon:

H1: Høyere grad av positiv partiidentifikasjon vil lede til høyere grad av affektiv polarisering.

Ideologi påvirker både positiv og negativ identifikasjon. Ideologisk avstand leder til negativ identifikasjon og negative følelser for ut-gruppen, mens ideologisk nærhet og politisk samarbeid bryter ned distinksjonene mellom partiene:

H2: Affektiv polarisering øker med ideologisk avstand.

H3: Det eksiterer affektive blokker.

Tidligere studier på affektiv polarisering viser at verdikonflikter leder til høyere grad av affektiv polarisering enn det økonomisk konflikt gjør. Siden høyrepopulistiske partier gjerne fronter denne typen saker, vil den affektive polariseringen mot denne typen partier øke:

H4: Verdikonflikter leder til høyere grad av affektiv polarisering enn økonomisk konflikt.

H5: Affektiv polarisering rammer i større grad FrP-velgere enn andre velgergrupper.

3. Metode og resultater

Da forskningsspørsmålet er sammensatt og skal belyse ulike aspekt ved affektiv polarisering, vil tre ulike metoder benyttes. Først vil jeg med en partimatrise undersøke 1) hvordan affektiv polarisering

fremtoner seg for ulike velgergrupper, 2) hvorvidt affektiv distanse sammenfaller med ideologisk distanse, og 3) om det er tegn på affektive blokker i Norge. Deretter vil jeg estimere sammenhengen mellom affektiv polarisering og andre politiske holdninger ved hjelp av to lineære regresjonsanalyser. I den første er den avhengige variabelen differansen mellom følelsene man har for velgere av inn-parti og velgerne av ut-partiet, hvilket vil gi innblikk i hvor kritisk graden av affektiv polarisering er. I den andre er den differansen mellom følelsene man har for velgere av inn-parti og velgere av det største partiet i ut-blokken. Denne metoden vil i større grad fange opp på alvorlighetsgraden av affektiv polarisering - dersom de negative følelsene overfor styringspartiet på motsatt side av partiblokkene er sterke, er det et større demokratisk problem, fordi kompromissene vil bli vanskeligere å unngå og spill-over-effektene vil ha større betydning.

Til slutt vil en logistisk regresjonsmodell benyttes, der den avhengige variabelen er hvorvidt man er affektiv polarisert mot FrP-velgere. Som tidligere forskning tyder på (Harteveld, 2021a; Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021; Reiljan & Ryan, 2021), er tilhengere av det høyrepopulistiske partiet gjerne den minst likte gruppen, og det er derfor nødvendig å undersøke hvilke politiske holdninger som leder til de negative følelsene til denne velgergruppen. I alle analysene benyttes data fra Norsk Medborgerpanel fra 2019, men analysene bygger på data fra ulike runder (15 og 16) med ulike spørsmålsbatterier. Metodekapittelet er oppdelt slik at først vil det redegjøres for valg av data og operasjonalisering av affektiv polarisering, deretter vil de tre ulike metodedelene følge.

3.1 Data

Norsk Medborgerpanel (NMP) drives av Universitetet i Bergen og NORCE. Respondentene er tilfeldig rekruttert på bakgrunn av Folkeregisteret, og utvalgsprosessen av disse kan derfor anses som tilfredsstillende, hvilket gir høy reliabilitet (Ringdal, 2013, s. 103). De to rundene er, til mitt bekjentskap, de eneste som innbefatter spørsmål som måler affektiv polarisering direkte.¹² Variasjon i spørsmålsbatteriene gjør at de to rundene egner seg til å belyse forskningsspørsmålet fra flere sider.

I metodedel 1 og partimatrisen, vil data fra NMP runde 15 fra 2019, benyttes. Populasjonen er norske borgere over 18 år, og datainnsamlingen er gjort fra 21. mai 2019 til 6. juni 2019 (Skjervheim et al., 2019b). Surveyen er gjennomført som et selvadministrert spørreskjema. I regresjonsanalysene, metodedel 2 og 3, benyttes runde 16 fra 2019. Dataene er innhentet mellom 29. oktober 2019 og 27. november 2019, med tilsvarende utvalgsprosess og selvadministrerte spørreskjema som runde 15 (Skjervheim et al., 2019a).

---

¹² Også NMP runde 18 fra 2020 innbefatter liknende spørsmål, men var til dette øyemål noe begrensete.

Poststratifiseringsvekter brukes i samtlige av analysene for å dempe utvalgsskjevheter, hvilket vil forbedre presisjonen i estimatene. Som anbefalt benyttes en vekting som tar hensyn til alder, kjønn, geografisk tilholdssted og utdanning (Skjervheim et al., 2019b; Skjervheim et al., 2019a).¹³

3.2 Operasjonalisering av sentrale begreper

3.2.1 Affektiv polarisering

Den tidligere forskningen som er gjort på affektiv polarisering i Norge, benytter en *indirekte* måling av affektiv polarisering ved å studere hvordan velgerne forholder seg til *partiene*.¹⁴ Disse operasjonaliseringene og målingene lider av flere svakheter; som jeg vil adressere ved å anvende et direkte mål.

Druckman og Levendusky (2019) finner at det er langt fra perfekt korrelasjon mellom velgernes rangering av *partier* og *velgere*, og påpeker at respondentene har *partieliten* i minne når de blir spurt om å evaluere «partiet». At amerikanske velgere rangerer partieliter mer negativt enn velgere, til tross for at sistnevnte også rangeres lavt, leder til overestimering av graden av affektiv polarisering. Hartevelds (2021a) studie underbygger dette. Forfatterne understreker med dette at flere av studiene av affektiv polarisering faktisk i større grad undersøker eliteforakt - en vertikal form for affektiv polarisering, og dermed ikke har plukket opp fenomenet som faktisk er av interesse. Også Knudsen (2021) finner en moderat korrelasjon mellom parti-relatert affekt og velger-relatert affekt i Norge (og USA). Da jeg vil undersøke affektiv polarisering er et horisontalt mål å foretrekke, og ved å benytte en direkte måling, vil målefeil reduseres og validiteten heves (Burnham et al., 2008).

Det er også påpekt at korrelasjonen mellom affektive holdningsspørsmål og atferdsspørsmål (slik et ekteskapsmål er) er lav – det er ikke overensstemmelse mellom emosjoner og atferd (Druckman & Levendusky, 2019; Harteveld 2021a). Renström med kolleger (2021) får til dels motstridende funn, og finner høyere grad av samsvar mellom holdning- og atferdsspørsmålet. Da jeg ønsker å undersøke forekomsten av affektiv polarisering og å undersøke hvorvidt velgerne innehar fordommer mot meningsmotstandere, er holdningsspørsmål mer presise (Druckman & Levendusky, 2019). Affektiv polarisering er gjerne studert på samfunnsnivå fremfor individuelt nivå (Reiljan, 2019), men det er sistnevnte jeg ønsker å undersøke. Partimatrisen vil gi en indikator på graden av affektiv polarisering på meso-nivå, med partitilhengere som utgangspunkt, mens regresjonsanalysen vil sette søkelys på individuelle holdninger (Wagner, 2021).

---

¹³ Vektene utjevner ikke feilrepresentasjonen av ulike velgergrupper, og sammenlignet med meningsmålinger fra samme tidsrom (mai 2019) (Aardal, 2019), er blant annet SV og Høyre særlig overrepresentert og Frp underrepresentert (se Appendiks A1 for detaljer). Dette kan føre til skjevheter i resultatene, men census-vekting øker likevel estimatenes presisjon. I runde 16 sørger vekten for å utjevne utvalgsskjevhetene, viser en sammenligning av nettoutvalgets preferanser med valgresultatet fra samme år (Skjervheim et al., 2019a).

¹⁴ Knudsen (2021) benytter i tillegg et ekteskapsmål.

Partimatrisen vil kaste lys over graden av affektiv polarisering mellom ulike velgergrupper, og den affektive distansen mellom hver enkelt gruppe. Affektiv polarisering vil måles som den gjennomsnittlige rangeringen gruppen av partitilhengere gir andre velgergrupper. I regresjonsanalysen vil den affektive avstanden mellom velgerne av inn-partiet og ut-partiet, være den avhengige variabelen og måten affektiv polarisering blir operasjonalisert på. Avstanden er differansen mellom hvordan respondenten rangerer velgere fra partiet hen føler seg nærmest fra (inn-partiet) og velgere fra partiet hen føler seg fjernest fra (ut-partiet). Denne målingen tar høyde for ytterpunktene i sosial avstand og affektiv polarisering, og gir et innblikk i hvor kritisk tilstanden er (Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021; Renström et al., 2021). I tillegg vil et tredje affektiv polariserings-mål bli brukt; differansen mellom hvordan respondenten rangerer velgere fra partiet hen føler seg nærmest, og velgere fra det største partiet (Arbeiderpartiet eller Høyre) i ut-blokk¹⁵. Dersom velgergrupper av det største partiet på motsatt side av det politiske spekteret blir sterkt mislikt, kan dette anses som en større demokratisk trussel enn at små fløypartiers velgere mottar negativ rangering.

Tidligere studier har også operasjonalisert affektiv polarisering som differansen mellom inn-parti og *samtlig* ut-partier, eller differansen mellom inn- og ut-blokk (se Knudsen, 2021), men dette gir et lite nyansert bilde og sier kun noe om den aggregerte graden av affektiv polarisering (Renström et al., 2021). I den logistiske regresjonen benyttes en dikotom variabel, hvor affektiv polarisering mot FrP-velgere er avhengig variabel.

3.2.2 Partiidentifikasjon

Da partiidentifikasjon er sentralt for å forstå affektiv polarisering – uten partiidentifikasjon, ingen sosial identitet – må denne variabelen inkluderes. Som diskutert i teorikapittelet, byr operasjonaliseringen av partiidentifikasjon i flerpartisystemer på en metodologisk utfordring; «As of now, there is no consensus on how to measure party affiliation in multiparty contexts.» (Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021, s. 2).

Garry (2007) påpeker at det er essensielt å gi rom for at respondenten kan identifisere seg med flere partier. Wagner forsøker å ta høyde for dette ved å ikke måle partiidentifikasjon overhode, noe som er problematisk da sosial identitetsteori forklarer at negative følelser for ut-gruppen kommer av identifikasjon med en inn-gruppe. Han fanger derfor kun opp tendenser på aggregert nivå. Da partiidentifikasjon er ikke anses som en dikotomi, men et kontinuum (Campbell, 1960), er det også hensiktsmessig å ta hensyn til styrken på identiteten.

Spørsmålene i datasettene jeg anvender måler dessverre ikke partiidentifikasjon på denne måten. I partimatrisen vil derfor hvilket parti respondenten har intensjon om å stemme på, benyttes som et uttrykk for partiidentifikasjon. Stemmegivning og identifikasjon er sterkt korrelert (Garry, 2007)¹⁶, og tilnærmet hele utvalget kan da innbefattes i analysen.

---

¹⁵ Altså den parti-blokk (rødgrønn eller borgerlig) inn-partiet *ikke* er en del av.

¹⁶ I NMP runde 16 er korrelasjonen mellom inn-parti og partiet man har intensjon om å stemme på 0,92.

I regresjonsanalysene benyttes data fra NMP runde 16, og her blir det spurt direkte om inn- og ut-parti; hvilket parti respondenten føler seg nærmest og fjernest fra. Dette er et hyppig brukt mål på positiv og negativ partiidentifikasjon.¹⁷ Styrker og svakheter ved operasjonaliseringene vil bli diskutert ytterligere i de ulike delkapitlene og i kapittel 4.1.1.

3.3 Metodedel I: Partimatrise

For å undersøke hvordan den affektive polariseringen varierer mellom ulike partitilhengere benyttes en partimatrise, basert på arbeidet til Reiljan (2019), Harteveld (2021a) og Kekkonen og Ylä-Anttila (2021). Matrisen vil gi oversikt over hvilken rangering de ulike partitilhengerne gir andre velgergrupper, og hvordan de selv rangeres. Kun Harteveld benytter en direkte måling av affektiv polarisering, det vil si rangering av velgergrupper, ikke partier. Matrisen gir rom for å undersøke hvordan affektiv polarisering sammenfaller med ideologisk distanse, samt hvorvidt det oppstår såkalte “affektive blokker” (Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021, s. 2). Hypotese 2, 3 og 5 vil testes med partimatrisen.

Riljan (2019, Appendiks A) benytter matrisen for å utvikle en generell indikator for den aggregerte graden av affektiv polarisering i de ulike landene han studerer, og har dermed et systemorientert fokus. Harteveld (2021a) og Kekkonen og Ylä-Anttila (2021) benytter en lignende partimatrise for å vise hvordan den ideologiske distansen sammenfaller med affektiv polarisering i henholdsvis Nederland og Finland, og er i større grad opptatt av forskjellene på meso-nivå - mellom gruppene av partitilhengere. De affektive blokkene analyseres *a posteriori* - ved å ikke inndele partiene i blokker på forhånd, vil partimatrisen gi et innblikk i en eventuell blokkdeling (Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021). Partimatrisen vil også ta høyde for identifikasjon med flere partier (indirekte målt); respondentenes rangering av andre velgergrupper vil være en indikator for eventuell inn-gruppe-favorisering. Svakheter ved metoden vil diskuteres nærmere i kapittel 4.1.

3.3.1 Variabler

Et spørsmålsbatteri med klassiske sympatibarometre tar for seg følelser overfor velgerne av de ni Stortingspartiene, og lyder «Vi vil gjerne be deg vurdere hvor mye du liker eller misliker velgerne til de ulike politiske partiene i Norge». Verdiene 1 til 7 tilsvarer henholdsvis «Misliker svært mye» og «Liker svært mye». Ytterligere detaljer finnes i Appendiks A2.

Partiidentifikasjon blir operasjonalisert som partiet respondenten har intensjon om å stemme på; «Hvilket parti ville du stemt på om det var stortingsvalg neste uke?». Totalt er det 1054 respondenter som har rangert samtlige velgergrupper og som intensjon om å stemme på ett av disse. I Appendiks A2 er det deskriptiv statistikk av samtlige av variablene benyttet i matrisen. Partitilhengernes

---

¹⁷ Iyengar et al, 2012; Reiljan, 2020; Gidron et al, 2019 Huddy et al, 2018 Harteveld, 2021a; Harteveld, 2021b; Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021; Renström et al., 2021; Marchal & Watson, 2021.

gjennomsnittlige rangering av samtlige partiers velgere, inkludert inn-partiet, oppgis i matrisen, og vil variere mellom 1 (misliker svært mye) og 7 (liker svært godt).

3.3.2 Resultater

Partimatrisen viser hvordan de ulike partitilhengerne rangerer ulike velgergrupper (kolonne), og hvilke rangeringer ulike velgergrupper mottar fra partitilhengere (rader). Antallet observasjoner for noen av partigruppene er lavt, hvilket har innvirkning på estimatenes nøyaktighet. Feilmarginene presenteres i Appendix A3. F-verdier og signifikansnivåene er resultater av en uvektet one-way ANOVA-test, og indikerer at det er signifikante forskjeller i hvordan ulike partitilhengere rangerer velgergrupper (se detaljer i Appendix A4).

Figur 1 viser at samtlige av partitilhengerne rangerer eget partis velgere høyest, hvilket underbygger at å benytte intensjon om å stemme som et uttrykk for positiv partiidentifikasjon er meningsfullt.

		Partitilhengeres rangering										
		R	Sv	Ap	Sp	MDG	KrF	V	H	FrP		
N =		50	105	274	126	61	41	43	258	96	1054	F-verdi
Rangering av de ulike velgergruppene	R	5.7	4.7	4.1	3.7	4.4	3.4	3.6	2.7	2.1		83.0*
	SV	5.2	5.3	4.3	3.7	4.3	3.7	3.9	2.9	2.5		92.0*
	AP	4.6	4.7	5.1	4.4	4.5	4	4	3.7	2.8		57.2*
	Sp	4.2	4.1	4.3	5.3	3.8	4.9	3.8	3.8	3.6		33.2*
	MDG	4.6	4.5	3.7	3.3	5.3	3.9	3.7	3	2.1		56.9*
	KrF	2.9	3.2	3.6	3.4	2.9	5.9	3.7	3.5	3		16.7*
	V	3.5	3.8	3.7	3.2	4.1	4.2	4.2	3.7	3		16.0*
	H	3.1	3.5	3.7	3.6	3.2	4.8	3.8	5.1	4.9		61.9*
	FrP	1.9	2.4	2.7	2.9	2.6	3.5	3.3	4.1	5.3		76.2*

Figur 1: Kolonnene viser hvilken gjennomsnittlig rangering partitilhengere gir andre velgergrupper, mens radene viser hvilke rangeringer velgergrupper mottar av andre partitilhengere. Jo rødere farge, jo varmere følelser, og jo kaldere følelser, jo blåere farge. Nøytrale følelser (verdi 4) tilsvarer hvit farge. *F-verdier er signifikante på <.01-nivå.

Som tidligere forskning viser, er det også i Norge slik at affektiv avstand sammenfaller med ideologisk avstand. I matrisen er partiene plassert etter velgernes ideologiske holdninger langs venstre-høyre-aksen, som ofte også sammenfaller med verdikonflikter. Rødt-tilhengere rangerer FrP-velgere lavest, med en score på 1,9, og rangeres til gjengjeld på 2,1 av FrP-velgere; Rødt-velgere og Frp-velgere

er uenige i en rekke stridsspørsmål og utgjør ytterpunkter i flere politiske konflikter (Aardal et al., 2019). For fire av gruppene med partitilhengerne er ideologisk distanse sammenfallende med affektiv distanse; Rødt-, Sv-, Ap- og FrP-velgere rangerer velgerne som er ideologisk nærmest seg mer positivt enn andre grupper. For andre partitilhengere er bildet mindre klart.

Det er ikke tegn på tydelige affektive blokker når det kommer til positive rangeringer av velgergrupper; på venstresiden er Rødt-tilhengere positivt innstilt til SV- og MDG-velgere, og dette er gjensidig. Ap-velgere er positivt ansett av alle i den rødgrønne-blokken, men Ap-tilhengere er nøytralt innstilt til Rødt-velgere og noe negativt innstilt til MDG-velgere. Sp-tilhengere er negativt innstilt til samtlige velgergrupper med unntak av Ap-velgere. MDG-tilhengere rangerer til gjengjeld Sp-velgere lavere (og negativt) enn resten av velgerne på den rødgrønne siden.

På den borgerlige siden er følelsene i enda større grad sprikende; KrF-tilhengere er kun positivt innstilt overfor Høyre-velgere, mens Venstre-tilhengere ikke er positivt innstilt til noen velgergrupper. De mottar ei heller mye positive følelser; MDG- og KrF-tilhengere er de eneste som har rangert Venstre-velgere positivt (så vidt det er). Høyre-tilhengere rangerer også kun FrP-velgere positivt (kun 4,1), men mottar positive følelser fra både KrF- og FrP-tilhengere. Sistnevnte rangerer Høyre-velgere positivt, men er ellers svært skeptisk til andre velgergrupper. Interessant nok rangerer de Sp-velgere høyest (3,6). FrP-velgere rangeres også lavest fra de andre partitilhengerne - kun Høyre-tilhengere er (så vidt; 4,1) positivt innstilt.

3.4 Metodedel II: Lineære regresjonsanalyser

Partimatrisen identifiserte signifikante forskjeller i affektiv polarisering mellom velgergrupper. Mitt neste spørsmål er hva polariseringen skyldes. Ved hjelp av en lineær regresjonsanalyse undersøkes hvorvidt og i hvilken grad ulike politiske holdninger og ideologisk orientering har effekt på affektiv polarisering. OLS (minste kvadratsums metode) benyttes for å studere denne sammenhengen. Effekten av de ulike forklaringsvariablene vil fremgå av koeffisientene, som viser til økningen i Y (affektiv polarisering) når X (forklaringsvariabelen) øker med én enhet. Standardfeilene presenterer usikkerheten i parameterestimatene (Skog, 2017). Signifikanssannsynligheten, p -verdien, er basert på testobservatoren og antall frihetsgrader, og vil avgjøre hvorvidt nullhypotesen kan forkastes eller ikke. Hvorvidt koeffisientene er signifikante vil oppgis i de ulike modellene. R^2 representerer modellens forklaringskraft, og justert R^2 tar også høyde for antall inkluderte forklaringsvariabler. Svakheter ved metoden vil diskuteres nærmere i kapittel 4.1.

3.4.1 Avhengig variabel

Den avhengige variabelen, affektiv polarisering, tar utgangspunkt i rangering av velgere av inn- og utparti, og en redegjørelse av operasjonaliseringen av positiv og negativ partiidentifikasjon vil følge.

3.4.1.1 Negativ og positiv partiidentifikasjon

I dette datasettet stilles det et direkte spørsmål om partiidentifikasjon; "Hvilket av disse partiene føler du deg nærmest?". Som tidligere nevnt benyttes en lignende ordlyd i et flertall av studiene av affektiv polarisering, for å fastsette inn-gruppen. Som jeg skal komme tilbake til er det en tydelig sammenheng mellom inn-parti og positiv rangering av velgerne av inn-partiet, hvilket er en indikasjon på positiv identifikasjon. At hele 98,7 prosent av de spurte respondentene oppgir et inn-parti (N=1631) kan tyde på at relativ partiidentifikasjon er til stede i elektoratet. De som har unnlatt å svare (N=22), utelates fra datamaterialet. Datasettet inkluderer også et spørsmål om hvilket parti respondenten føler seg fjernest fra. Jeg anvender dette til å måle negativ identifikasjon. De manglende observasjonene (N=23) fjernes. Tabell 1 viser hvilke partier respondentene oppgir som inn- og ut-parti.

	Inn-parti		Ut-parti	
	Hvilket parti føler du deg nærmest?		Hvilket parti føler du deg fjernest fra?	
	Frekvens	Prosent	Frekvens	Prosent
Rødt	107	6.5	377	22.8
Sv	175	10.6	63	3.8
Ap	370	22.4	19	1.2
Sp	238	14.4	32	1.9
MDG	96	5.8	228	13.8
Venstre	73	4.4	29	1.8
KrF	58	3.5	126	7.6
Høyre	372	22.5	40	2.4
FrP	142	8.6	715	43.3
Ikke svart	22	1.3	24	1.5
Total	1653	100	1653	100

Tabell 1: Oversikt over variablene som måler positiv og negativ partiidentifikasjon

3.4.1.2 Affektiv polarisering

Affektiv polarisering måles ved hjelp av et spørsmålsbatteri som tar for seg følelsene for velgere av partiet respondenten er nærmest, fjernest fra og det største partiet i ut-blokken. Spørsmålene lyder: «Føler for folk som: stemmer på [partiet respondenten føler seg nærmest]», «Føler for folk som: stemmer på [partiet respondenten føler fjernest fra]» og «Føler for folk som: stemmer på [dersom respondenten svarer at hen er nærmest (altså inn-parti) R, SV, Ap, MDG eller Sp, settes verdien til «Høyre», mens dersom hen er nærmest KrF, V, H eller FrP, settes verdien til «Arbeiderpartiet»]». Et klassisk følelsetermometer med verdier fra 0 til 100 benyttes, hvor spørsmålsteksten opplyser om at «Jo lavere nummer på skalaen, desto kaldere føler du for en gruppe, og jo høyere nummer, desto varmere føler du for en gruppe.» I denne analysen vil verdiene tilsvare 0 til 10 for enkelhets skyld. Disse målene fanger opp styrken på identifikasjon med inn-gruppen (indirekte gjennom følelsene for

velgerne), samt den affektive polariseringen. På bakgrunn av disse konstrueres to nye variabler for å måle affektiv polarisering; AP1 tilsvarer differansen mellom rangeringen respondenten har gitt inn-partis velgere og ut-partiets velgere (N=1508), mens AP2 tilsvarer differansen mellom rangeringen respondenten har gitt av inn-partiets velgere og det største partiet (Arbeiderpartiet eller Høyre) i ut-blokken sine velgere (N=1493) (heretter omtalt som motstående styringsparti).¹⁸

$$AP1 = \text{følelsen for velgere av inn-parti} - \text{følelsen for velgere av ut-parti}$$

$$AP2 = \text{følelsen for velgere av inn-parti} - \text{følelsen for velgere av største parti i ut-blokk}$$

AP1 og AP2 skal benyttes som avhengig variabel i to ulike regresjonsanalyser. Se tabell 2 for deskriptiv statistikk av variablene. I de lineære regresjonsanalysene tas det ikke høyde for *hvilke* partier respondentene identifiserer seg med og hvilke velgergrupper hen misliker, kun graden av affektiv polarisering. Disse målene er basert på sosial identitetsteori og forutsetningen om positiv identifikasjon for affektiv polarisering. Variablene er kontinuerlige og verdiene varierer fra -9 til 10. Negative verdier indikerer at respondenten har rangert inn-partiets velgere lavere enn ut-partiets velgere. Dette gir ikke teoretisk mening, men er målefeil, som skyldes at operasjonaliseringen av positiv og negativ identifikasjon ikke er helt perfekt. Negative verdier utgjør endog kun 24 observasjoner for AP1 og 39 observasjoner for AP2, og de innbefattes derfor i analysen.

Variabel	Obs.	Gj.snitt	Std.avvik	Min	Maks
Følelser for velgere av inn-parti	1532	7.9	1.8	0	10
Følelser for velgere av ut-parti	1532	1.7	2.0	0	10
Følelser for velgere av motstående styringsparti	1532	4.0	2.2	0	10
AP1	1532	6.2	3.1	-9	10
AP2	1532	3.9	2.9	-8	10

Tabell 2: Deskriptiv statistikk variablene som utgjør utgangspunkt for den avhengige variablene, AP1 og AP2. Gjennomsnittsverdiene tilsvarer en tiendel av rangeringen på følelsestermometerskalaen (0-100) som benyttes i surveyen.

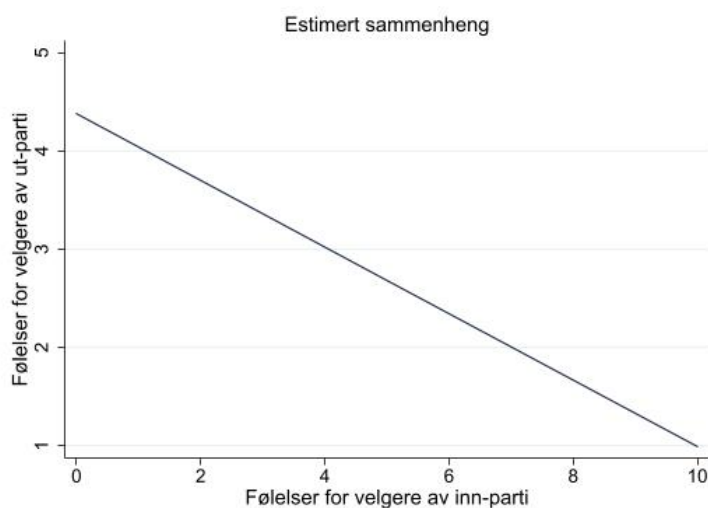
Denne operasjonaliseringen av affektiv polarisering lener seg på tidligere studier, men det er verdt å ha i mente at økning i de avhengige variablene kan innebære både høyere rangering av velgerne av inn-partiet, eller lavere rangeringer av velgerne av ut-partiet – variabelen tar kun høyde for differansen.

Det er tydelig at det er store forskjeller i hvordan velgere av inn-partiet og ut-partiet rangeres. Velgere av inn-partiet rangeres i snitt med 7,9, mot velgere av ut-partiet som rangeres med 1,7. Velgere

¹⁸ Høyre og Arbeiderpartiet kan anses som «styringspartier» da disse gjennom historien har vært hverandre største konkurrenter, de fortsatt får en stor andel av stemmene, de anses som relativt moderate og har vært ledere i toblokkssystemet (Saglie & Allern, 2021).

av motstående styringspartiet rangeres i snitt 4 (verdien 5 tilsvarer nøytralt). Dette indikerer at spørsmålene som tar for seg positiv og negativ partiidentifikasjon er tilstrekkelige til å måle affektiv polarisering; at velgerne av inn- og ut-partiet rangeres henholdsvis svært positiv og svært negativt er et indirekte uttrykk for både retning og styrke på partiidentifikasjon. Figur 2 viser estimert sammenheng mellom følelsene for velgere av ut-partiet og følelsene for velgere av inn-partiet. Jo sterkere den positive identifikasjonen med gruppen er (positiv rangering av inn-partiets velgere), jo sterkere er også den negative identifikasjonen (negative følelser for velgere av ut-partiet).¹⁹

Figur 2: Estimert sammenheng mellom følelser for velgere av ut-parti og følelser for velgere av inn-parti. (Husk at gjennomsnittlig rangering av inn-parti er nærmere 8.)

3.4.2 Uavhengige variabler

I datasettet er det ingen variabel som måler styrken på positiv partiidentifikasjon direkte, og det indirekte målet (rangering av inn-partiets velgere) inngår i den avhengige variabelen. De uavhengige variablene er derfor i større grad tilknyttet den instrumentelle komponenten av affektiv polarisering. I Appendix B1 presenteres originale variabelnavn, spørsmålsordlyd og antall savnede observasjoner som er fjernet.

Ideologisk orientering har vist å påvirke affektiv polarisering (Webster & Abramowitz, 2017; Huddy et al., 2018), og variabelen tar for seg respondentens selv plassering langs venstre-høyre-aksen. Variabelen er kodet som et dummysett bestående av fem kategorier, hvorav sentrum utgjør referansekategorien, lave verdier venstreorientert (ytre venstre (1) og moderate venstre (2)) og høye høyreorientert. For å undersøke hvorvidt polarisering langs GAL-TAN-aksen har effekt på affektiv

¹⁹ En alternativ variabel for API ble laget for å ta høyde for at positiv identifikasjon; respondenten oppgir partiet som inn-parti, *samt* rangerer velgerne av det positivt (>4). API_{alt} = rangering av velgere av inn-parti (forutsatt >4) - rangering av velgere a ut-parti. Dette utelater kun 51 respondenter, og ingen av modellene blir nevneverdig annerledes. Hensyn til estimatenes presisjon har blitt vektlagt over begrepsvaliditet.

polarisering, benyttes fire spørsmål som indikerer plassering langs denne dimensjonen, samt et om økonomisk omfordeling. Tidligere forskning viser at verdikonflikt har en sterkere effekt enn økonomiske spørsmål (Harteveld, 2021a; Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021). Fem ulike holdningsvariabler innbefattes; spørsmål om hvordan respondenten stiller seg til utjevning, klima, innvandring, rural-urban-konflikten og norsk EU-medlemskap. I norsk kontekst er de fire sistnevnte de viktigste verdikonfliktene (Bergh & Aardal, 2019b; Nordbø & Ivarsflaten, 2020).²⁰ Lave verdier vil tilsi en ideologisk plassering mot venstre eller GAL-polen, mens høye verdier tilsvarer en plassering mot høyre eller TAN-polen. Å være nøytral eller å være «noe enig/ uenig», utgjør referansekategorien.

I tillegg til å spørre respondentene om hvilke følelser de har overfor andre velgergrupper, inkluderes spørsmål om hvilke følelser respondenten har for folk som er uenige med dem ulike politiske saker. Spørsmålsbatteriet inkluderer tre spørsmål som tar for seg respondentens følelser overfor folk som er uenige i skattepolitikk, innvandrings- og klimapolitikk, og er særlig interessante for å undersøke de ulike konfliktenes effekt.

En politisk saks relevans for en velger vil også kunne tenkes å påvirke den affektive polariseringen, da inn-gruppe-favorisering og ut-gruppe-diskriminering øker når skillene mellom gruppene tydeliggjøres (Gaertner et al, 1993; Huddy 2001). Harteveld (2021a) og Kekkonen og Ylä-Anttila (2021) finner at kulturpolitiske saker har en sterkere effekt på affektiv polarisering enn økonomiske omfordelingsspørsmål, men de undersøker ikke sakenes relevans hos velgerne. Dersom en bestemt politisk sak er viktig for en velger, vil det kunne tenkes at hen er særlig var på distinksjonen mellom partiene. Spørsmålet «Hvilken av disse sakene er viktigst for deg?» er omkodet til dummyvariabler, en for skattepolitikk, innvandring og miljø og klima. Disse er av størst interesse, da det er høyest grad av ideologisk polarisering rundt disse i Norge (Bergh & Aardal, 2019b).

I tillegg vil en rekke kontrollvariabler inkluderes; kjønn, alder, utdanning og politisk interesse (se omkodinger og deskriptiv statistikk i Appendiks B1).

3.4.3 Resultater

3.4.3.1 Lineær regresjon AP1 – Affektiv polarisering mot ut-partis velgere

AP1, differansen mellom rangering av velgere av inn-parti og velgere av ut-parti, utgjør den avhengige variabelen. Fire ulike modeller vil benyttes, hvorav modell 1 inkluderer kontrollvariablene, modell 2 innbefatter i tillegg ideologisk orientering langs venstre-høyreaksen og andre politiske holdninger, modell 3 innbefatter også hvorvidt man misliker folk på bakgrunn av politisk uenighet, og modell 4 innbefatter tre dummyvariabler som tar for seg ulike politiske sakers relevans. Tabell 3 viser resultatene

---

²⁰ I 2019 var debatten om norsk EU-medlemskap lite tilstedeværende, men historisk sett har dette vært en splittende sak og dreier seg særlig om graden av overnasjonalitet fra internasjonale systemer (Bergh et al., 2020).

fra de fire ulike regresjonsmodellene.^{21;22} Ikke-signifikante effekter er ikke inkludert i tabellen, men modellene i sin helhet kan studeres i Appendiks B4. Resultatene vil kort presenteres, og en nærmere diskusjon vil følge i kapittel 4.

Alder og kjønn er positive og signifikante i samtlige av modellene. For hver aldersgruppe vil graden av affektiv polarisering øke med mellom 0,14 og 0,16 avhengig av modell, og kvinner er omtrentlig et halvt poeng mer affektiv polariserte enn menn. Høyere utdanning har ingen effekt på affektiv polarisering sammenlignet med lavere utdanning. Politisk interesse har en positiv signifikant effekt i modell 1 - jo mer politisk interessert, jo mer affektiv polarisert, når det ikke tas høyde for andre politiske holdninger. I modell 2, 3 og 4 inkluderes ideologisk orientering. Å være ytre venstre- eller ytre høyre-orientert har en sterk, signifikant, effekt på den affektive polariseringen, sammenlignet å være sentrums-orientert. Å tilhøre ytterfløyene vil gi over et poeng høyere affektiv polarisering. Å være moderat har ingen signifikant effekt, og i modell 3 og 4 har å være moderat høyre-orientert en negativ (men minimal) effekt.

Når det kommer til de andre politiske holdningene er det få signifikante funn; hvordan man stiller seg til utjevningsspørsmålet, innvandringsspørsmålet og urban-rural-konflikten, har ikke signifikant effekt på affektiv polarisering i noen av modellene. Dette kunne vært et resultat av høy multikollinearitet, men en VIF-test tyder på at dette ikke er tilfellet (Skog, 2017, s. 286). I modell 2 vil det å være vekstorientert predikere høyere grad av affektiv polarisering, sammenlignet med å være nøytral til klimaspørsmålet. Å være *negativ* til EU-medlemskap leder til høyere grad av affektiv polarisering i modell 2, 3 og 4, og i modell 3 og 4 predikerer også *positive* holdninger til EU-medlemskap høyere grad av affektiv polarisering.

---

²¹ Flere av modellene lider av heteroskedastisitet, hvilket er et brudd på regresjonsforutsetningene og kan skyldes at modellen er feilspesifisert; altså at relevante variabler er utelatt, irrelevante variabler inkludert eller at sammenhengen er kurvelineær (Methmetoglu & Jakobsen, 2017). For å få mer nøyaktige standardfeil og *p*-verdier estimerer jeg derfor konsekvent robuste standardfeil. Se Appendiks B5 for detaljer om regresjonsforutsetninger.

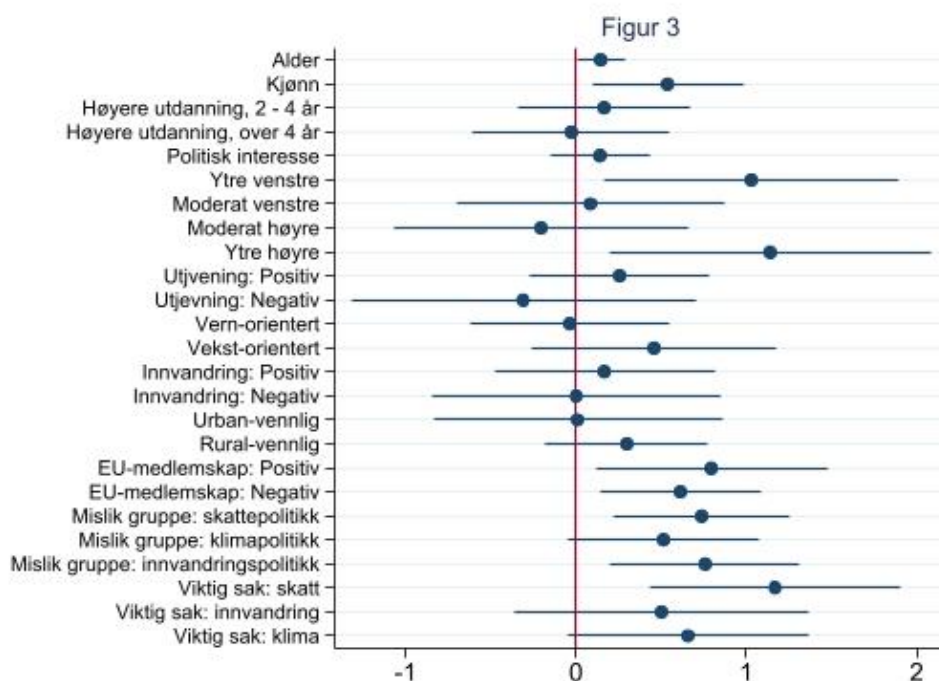
²² Samtlige av modellene benytter vektete data, se kapittel 3.1.

Avhengig variabel: AP1	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
Alder	0.16** (.04)	0.16** (.04)	0.14* (.06)	0.15** (.04)
Kjønn	0.68*** (.006)	0.55** (.02)	0.51** (.03)	0.54** (.02)
Politisk interesse	0.45*** (.006)	0.21 (.20)	0.16 (.31)	0.14 (.35)
Ideologisk orientering				
Ytre venstre		1.53*** (.001)	1.08** (.02)	1.03** (.02)
Moderat venstre		0.43 (.32)	0.12 (.76)	0.08 (.83)
Moderat høyre		0.06 (.90)	-0.18 (.68)	-0.21 (.64)
Ytre høyre		1.37*** (.004)	1.23*** (.009)	1.14** (.02)
Holdning klima				
Vern-orientert		0.26 (.38)	0.04 (.88)	-0.04 (.90)
Vekst-orientert		0.75** (.04)	0.46 (.22)	0.46 (.21)
Holdning EU-medlemskap				
Positiv		0.59 (.10)	0.68** (.05)	0.79** (.02)
Negativ		0.53** (.04)	0.51** (.04)	0.61*** (.01)
Mislik gruppe: skattepolitikk			0.83*** (.002)	0.74*** (.005)
Mislik gruppe: klimapolitikk			0.48* (.09)	0.51* (.07)
Mislik gruppe: innvandringspolitikk			0.65** (.02)	0.76*** (.007)
Viktig sak: skatt				1.17*** (.002)
Viktig sak: klima				0.66* (.07)
Kontrollvariabler	Ja	Ja	Ja	Ja
Konstant	3.75*** (<.001)	2.96*** (<.001)	2.44*** (.002)	1.77** (.03)
Justert R ²	0.03	0.09	0.14	0.15
AIC	5174.69	5125.51	5065.64	5055.53
BIC	5204.26	5224.08	5178.99	5183.67
N	1021	1021	1021	1021

Tabell 3: Resultater av lineær regresjonsanalyse. AP1 er avhengig variabel. Kun signifikante funn er inkludert i denne tabellen, se Appendiks B4 for ikke-signifikante variabler. Antall observasjoner er likt for best mulig sammenlikning. Se enkeltmodeller i Appendiks B3. *** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$.

Å mislike ulike grupper på bakgrunn av uenighet om politiske saker har en positiv, signifikant effekt på affektiv polarisering. I modell 3 vil å mislike velgere på bakgrunn av uenighet om skattepolitikk en sterkere effekt enn uenighet om klima (kun signifikant ved 10%-nivå) og innvandring, mens i modell 4 har innvandring så vidt sterkere effekt.

I modell 4, som er grafisk fremstilt i Figur 3, er dummyvariabler for politiske sakers relevans, lagt til. Denne modellen har høyest forklaringskraft (justert $R^2 = 0,15$) og er best tilpasset dataene (se Appendiks B4 for ytterligere detaljer). Å synes skattepolitikk er den viktigste saken har sterk positiv effekt på affektiv polarisering (1.17), og sammenhengen er signifikant. Til gjengjeld ser det ikke ut til at å anse innvandring eller klima (denne er kun signifikant ved 10%-nivå) som den viktigste saken, har signifikant effekt på affektiv polarisering. Det var forventet at disse variablene skulle moderere holdningsvariablene (det er plausibelt å anta at graden av en saks relevans interagerer med hvorvidt man tilhører ideologiske ytterpunkter), noe som ble testet ved å inkludere de som samspill. Da disse ikke ledet til signifikante forbedringer av modellen ble samspillsleddene utelatt.

Figur 3: Viser koeffisientene med 95% konfidensintervall, for alle variabler, fra modell 4. API er avhengig variabel. $N = 1021$. Se Appendiks B3 for detaljer.

Funnene tyder på at eldre, kvinner, på ytre venstre eller ytre høyre, som har sterke meninger om EU-medlemskap, som misliker folk som er uenige om skatte- og innvandringspolitikk og anser skattepolitikk som den viktigste saken, vil være mer affektivt polarisert. Disse funnene vil diskuteres i kapittel 4. Det er viktig å huske på at den avhengige variabelen kun er et uttrykk for graden av affektiv polarisering, altså differansen i hvordan velgere av inn-parti og ut-parti rangeres. *Hvilken* rangering de ulike gruppene har fått tar ikke variabelen høyde for. Økt grad av affektiv polarisering kan derfor være

et resultat av at inn-partiets velgere rangeres høyere, at ut-partiets velgere rangeres lavere, eller en kombinasjon av disse.

3.4.3.2 Lineær regresjon AP2 – Affektiv polarisering rettet mot motstående styringspartis velgere

I denne modellen vil den avhengige variabelen, AP2, være differansen mellom rangering av velgere av inn-parti og velgere av motstående styringsparti. Denne metoden vil i større grad fange opp alvorlighetsgraden av affektiv polarisering, og det er interessant å undersøke hvilke politiske holdninger som påvirker denne formen for affektiv polarisering. Som vist i tabell 2 er den gjennomsnittlige rangeringen av disse velgerne høyere (4,0) enn rangeringen av velgerne av ut-partiet (1,7).

Modell 1, 2 og 3 benytter samme variabler som analysene av AP1. Variablene i modell 4 fører ikke til signifikante forbedringer, og modellen er derfor utelatt. Tabell 4 viser resultatene fra de tre ulike regresjonsmodellene.²³ Ikke-signifikante effekter er ikke inkludert i tabellen, men modellene i sin helhet kan studeres i Appendiks B7. Resultatene vil kort presenteres, og en nærmere diskusjon vil følge i kapittel 4.

I modell 1 er kun kjønn og politisk interesse signifikante, begge med en positiv effekt. Disse variablene har ingen signifikant effekt når flere kontrollvariabler inkluderes. Ideologisk orientering er signifikant, og har svært sterk effekt; å være ytre venstre-orientert gir 2,83 (modell 2) og 2,46 (modell 3) poeng høyere affektiv polarisering. I disse modellene er også effekten av å være moderat venstre-orientert signifikant og positive (1,11 og 0,83), på ca. det samme nivået som å være ytre høyre-orientert (1,11 og 0,98).

Å være vern-orientert har en signifikant (ved 10%-nivå), positiv effekt på affektiv polarisering, men i modell 3 er ikke denne effekten til stede og det kan tenkes at den fanges opp av variabelen "misliker". Interessant nok har å være rural-vennlig en betydelig, signifikant, positiv effekt på affektiv polarisering i både modell 2 og 3. Å være negativ til EU-medlemskap har også en signifikant positiv effekt.

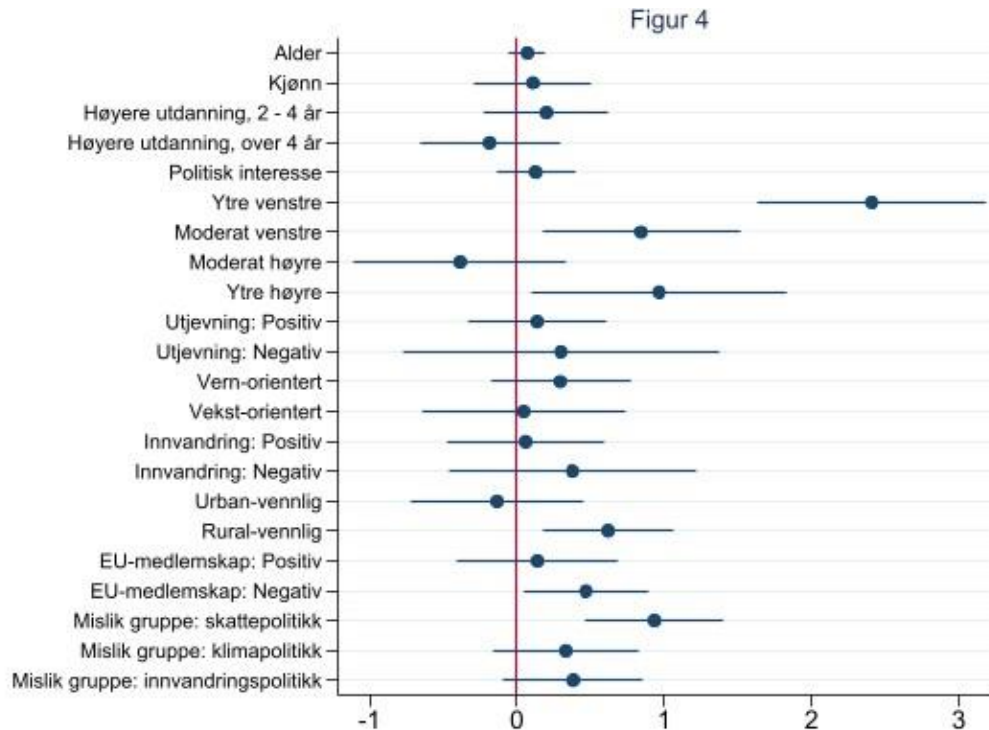
---

²³ Samtlige av modellene benytter vektete data, se kapittel 3.1.

Avhengig variabel: AP2	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Kjønn	0.50** (.05)	0.14 (.49)	0.11 (.59)
Politisk interesse	0.52*** (.001)	0.16 (.24)	0.13 (.33)
Ideologisk orientering			
Ytre venstre		2.80*** (<.001)	2.41*** (<.001)
Moderat venstre		1.11*** (.002)	0.84** (.01)
Moderat høyre		-0.17 (.65)	-0.39 (.29)
Ytre høyre		1.11** (.02)	0.96** (.03)
Holdning klima			
Vern-orientert		0.48* (.06)	0.29 (.22)
Vekst-orientert		0.28 (.44)	0.05 (.90)
Holdning rural-urban			
Urban-vennlig		-0.19 (.53)	-0.13 (.66)
Rural-vennlig		0.66*** (.006)	0.62*** (.007)
Holdning EU-medlemskap			
Positiv		0.03 (.92)	0.14 (.61)
Negativ		0.48** (.04)	0.47** (.03)
Mislik gruppe: skattepolitikk			0.94*** (<.001)
Kontrollvariabler	Ja	Ja	Ja
Konstant	1.80*** (.009)	0.92 (.14)	0.52 (.40)
Justert R ²	0.02	0.21	0.26
AIC	5051.16	4850.54	4789.23
BIC	5080.76	4949.19	4902.67
N	1025	1025	1025

Tabell 4: Resultater av lineær regresjonsanalyse. AP2 er avhengig variabel. Kun signifikante funn er inkludert i denne tabellen, se Appendiks B7 for ikke-signifikante variabler. Antall observasjoner er likt for best mulig sammenlikning. Se enkeltmodeller i Appendiks B6. *** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

Figur 4 er en grafisk framstilling av modell 3. Denne har høyest forklaringskraft (Justert R^2 på 0,26), og har både lavere AIC- og BIC-verdier, og er derfor den foretrukne modellen. Se detaljer i Appendiks B7. Av variablene som tar for seg å mislike grupper på bakgrunn av politisk uenighet i enkeltsaker, er det kun skattepolitikk som leder til høyere affektiv polarisering og som er signifikant ved et 5% nivå. Denne gir 0,94 poeng høyere affektiv polarisering.

Figur 4: Koeffisientene med 95% konfidensintervall for alle variabler, fra modell 3. AP2 er avhengig variabel. $N = 1025$. Se Appendiks B6 for detaljer.

3.5 Metodedel III - Logistisk regresjon

Partimatrisen underbygger tidligere forskning på europeiske systemer, og indikerer at FrP-velgere er mislikt av tilnærmet samtlige velgergrupper. I denne delen av oppgaven vil jeg ved hjelp av en logistisk regresjonsanalyse undersøke *hvorfor* affektiv polarisering særlig rammer FrP-velgere.

En logistisk regresjonsmodell benyttes når en kvalitativ variabel analyseres (Skog, 2017). I tilfeller der den avhengige variabelen er dikotom er ikke en lineær regresjonsanalyse meningsfull å benytte - den logistiske regresjonsmodellen benyttes for å undersøke sannsynligheten for at den avhengige variabelen har verdi 1 fremfor verdi 0, gitt verdiene på de uavhengige variablene (Mehmetoglu & Jakobsen, 2017, s. 162). I dette tilfellet hvorvidt man er affektivt polarisert mot FrP-velgere ($Y=1$), fremfor å ikke gjøre det ($Y=0$). En logistisk sammenheng er S-formet. Da effekten av de uavhengige variablene vil variere med deres verdi, kan ikke koeffisientene i en logistisk modell tolkes som i en lineær modell. Det er derfor hensiktsmessig å undersøke oddsrater, slik at den relative

effekten uavhengig av verdi på den uavhengige variabelen, kan analyseres (Skog, 2017). Oddsraten forteller hvor stor eller liten sannsynlighet det er for at et bestemt utfall skal inntreffe, enn for at det ikke skal gjøre det. Verdien 1 på oddsskallen vil innebære at det er like stor sannsynlighet for at $Y = 1$ som at $Y = 0$. Oddsraten kan tolkes enkelt med formelen $100(OR-1)$, og vil da vise hvor mange prosent oddsen for $Y = 1$, minker eller øker dersom den uavhengige variabelen øker med én (Ringdal, 2013, s. 442). Svakheter ved metoden vil diskuteres nærmere i kapittel 4.1. Videre vil de relevante variabler redegjøres for.

3.5.1 Avhengig variabel

Som vist i tabell 1 oppgir hele 43,6% (N=715) av de spurte respondentene at FrP er partiet de føler seg fjernest fra - det er deres ut-parti. Til sammenligning er 22,8% lengst fra Rødt; nesten dobbelt så mange har FrP som ut-parti. Av disse misliker 89,2% (N=638) velgerne av FrP, og rangerer de fra 0 til 4. FrP er altså ikke bare det partiet flest anser som sitt ut-parti, men velgerne blir også i stor grad mislikt, hvilket tyder på negativ identifikasjon. Den deskriptive statistikken bekrefter tidligere forskning, og den logistiske regresjonen vil benyttes for å avdekke hvilke politiske holdninger som sammenfaller med disse følelsene. Den avhengige variabelen i den logistiske regresjonen, presentert i tabell 5, er affektiv polarisering mot FrP-velgere²⁴, som er en kombinasjon av å ha FrP som ut-parti, samt å rangere velgerne av FrP lavt (0 - 4).

$$APFrP = FrP \text{ som ut-parti} + \text{å mislike FrP-velgere}$$

Variabel	Obs.	Gj.snitt	Std.avvik	Min	Maks
APFrP	1578	0.4	0.5	0 (N=945)	1 (N=633)

Tabell 5: Avhengig variabel APFrP. Det totale antallet observasjoner er noe redusert da savnede verdier på inn-parti-, ut-parti, og føle-variablene er fjernet (N=78) for å kunne konstruere variabelen APFrP.

3.5.2 Uavhengige variabler

Variablene ideologisk orientering, holdningsvariablene tilknyttet GAL-TAN-dimensjonen, følelser overfor meningsmotstandere om innvandrings-, klima- og skattepolitikk, samt kontrollvariablene alder, kjønn, utdanning og politisk interesse, som ble benyttet i den lineære regresjonsmodellen, vil også benyttes i denne analysen.²⁵ Se omkodinger i Appendiks B1, og deskriptiv statistikk i Appendiks C1.

²⁴ I løpende tekst vil «å mislike FrP-velgere» benyttes for enkelthets skyld.

²⁵ Ingen av variablene som tar for seg politiske sakers relevans og som ble benyttet i regresjonsanalysen, ledet til forbedrede modeller, og er derfor ikke innbefattet.

I tillegg vil to ekstra holdningsvariabler inkluderes, som tar for seg bevæpnet politi og tiggeforbud. Lave verdier er nærmere GAL-polen, mens høye verdier er nærmere TAN-verdien. FrP er kjent for sin lov og orden-profil (Widfeldt, 2015, s. 102) og disse variablene er derfor av interesse. Høye verdier er forventet å gi lavere sannsynlighet for å mislike FrP-velgere.

I tillegg vil variabelen som tar for seg følelser for velgere av inn-partiet inkluderes. Variabelen er kontinuerlig og strekker seg fra 0 - 10 (respondentene benytter følelsetermometeret som strekker seg fra 0 – 100). Denne variabelen er ikke en del av den avhengige variabelen (slik den er i AP1 og AP2 i den lineære regresjonsanalysen), og benyttes derfor som et indirekte mål på styrken og retningen på partiidentifikasjon med inn-partiet. Variabelen tar for seg den følelsesmessige komponenten i affektiv polarisering, og gjør det mulig å undersøke hvordan graden av positiv identifikasjon (målt indirekte gjennom følelser for inn-partiets velgere) påvirker affektiv polarisering. Se Appendiks C1 for ytterligere detaljer om variablene.²⁶

3.5.3 Resultater

3.5.3.1 Oddsrate

Tabell 6 viser resultater på oddsskalaen, der oddsrate er oppgitt og signifikansnivået er presentert i parentes. I modell 1 inkluderes kontrollvariabler, i modell 2 inkluderes ideologisk orientering og positiv partiidentifikasjon, i modell 3 inkluderes holdningsvariabler og i modell 4 inkluderes også variablene for hvorvidt man misliker meningsmotstandere i enkeltsaker.

I modell 1 er samtlige variabler, med unntak av alder, signifikante på 1%-nivå. Å være kvinne, å ha høyere utdanning og å være politisk interessert øker oddsen for å mislike FrP-velgere. I modell 2 er også alle variabler, med unntak av alder, signifikante. De overnevnte variablene vil også i denne modellen øke oddsen for å mislike FrP-velgere, men det er tydelig at de nye variablene, ideologisk orientering og positiv partiidentifikasjon, tar noe av forklaringskraften. Å være ytre venstre-orientert sammenlignet med å være sentrums-orientert gir 555 prosent økning i odds for å mislike FrP-velgere, og å være moderat venstre-orientert gir 267 prosent økning i odds. Å være moderat høyre-orientert gir 70 prosent reduksjon i odds, mens å være ytre høyre-orientert gir 100 prosent reduksjon i odds, for å mislike FrP-velgere. For hver økning i positiv partiidentifikasjon, øker oddsen for å mislike FrP-velgere med 25 prosent. Da gjennomsnittet på denne variabelen er 7,9, gir dette altså en kraftig økning.

---

²⁶ Samtlige av modellene benytter vektete data, se kapittel 3.1.

Avhengig variabel: APFrP	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
Kjønn	2.30*** (<.001)	1.78** (.01)	1.57* (.05)	1.56* (.06)
Utdanning				
Høyere, 1 – 3 år	1.70*** (<.001)	1.61** (.05)	1.12 (.66)	0.95 (.86)
Høyere, over 4 år	1.88*** (<.001)	1.69** (.04)	1.07 (.83)	0.88 (.66)
Politisk interesse	1.69*** (<.001)	1.58*** (<.001)	1.38** (.02)	1.34** (.04)
Ideologisk orientering				
Ytre venstre		6.55*** (<.001)	3.79*** (.001)	2.95** (.02)
Moderat venstre		3.67*** (<.001)	2.90*** (.001)	2.36** (.02)
Moderat høyre		0.30*** (<.001)	0.38*** (.007)	0.27*** (.001)
Ytre høyre		0.00*** (<.001)	0.01*** (<.000)	0.01*** (<.001)
Positiv partiidentifikasjon		1.25*** (<.001)	1.23*** (.003)	1.19** (.01)
Holdning utjevning				
Positiv			1.73** (.04)	1.86** (.02)
Negativ			0.27 (.13)	0.25 (.11)
Holdning innvandring				
Positiv			2.73*** (.001)	2.68*** (.001)
Negativ			0.21* (.09)	0.14** (.03)
Holdning tiggeforbud				
Negativ			1.30 (.40)	1.24 (.51)
Positiv			0.60* (.09)	0.64 (.15)
Holdning bevæpnet politi				
Negativ			1.06 (.81)	1.21 (.50)
Positiv			0.49** (.03)	0.51** (.04)
Mislik gruppe: klimapolitikk				2.04** (.02)
Mislik gruppe: innvandringspolitikk				2.18*** (.005)
Kontrollvariabler	Ja	Ja	Ja	Ja
Konstant	0.07*** (<.001)	0.01*** (<.001)	0.02*** (<.001)	0.01*** (<.001)

Pseudo R ²	0.071	0.392	0.464	0.496
Wald Chi ²	59.43	204.20	224.67	255.78
AIC	1137.68	758.713	699.571	666.303
BIC	1167.42	813.245	823.508	805.113
N	1051	1051	1051	1051

Tabell 6: Resultater av logistisk regresjonsanalyse. APFrP er avhengig variabel. Kun signifikante funn er inkludert i denne tabellen, se Appendiks C3 for ikke-signifikante variabler. Antall observasjoner er likt for best mulig sammenlikning. Se enkeltmodeller i Appendiks C2. *** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

I modell 3 er verken alder, kjønn eller utdanning lenger signifikante ved 5%-nivå. Ideologisk orientering er enda signifikant, men effekten er betydelig redusert for venstrevridde velgere sammenlignet med i modell 2. Likevel er det 279 prosent økning i odds for å mislike FrP-velgere når man er ytre venstre-orientert, og 190 prosent økning i odds når man er moderat venstre-orientert. Å være moderat eller ytre høyre-orientert og å rangere inn-gruppen positivt gir tilnærmet samme reduksjon/økning i odds som i modell 2. Av holdningsvariablene er kun et fåtall signifikante; å være positiv til økonomisk utjevning gir en 73 prosents økning i oddsen, å være positiv til innvandring gir en økning på 173 prosent, og å være positiv til bevæpnet politi gir en reduksjon på 51 prosent i oddsen for å mislike FrP-velgere. Innenfor et 10%-nivå reduseres også oddsen for å mislike FrP-velgere med 40 prosent dersom man er positiv til tiggeforbud.

I modell 4 inkluderes også dummyvariablene for å mislike en gruppe på bakgrunn av politisk uenighet om skatte-, innvandrings- eller klimapolitikk. Denne modellen har høyest forklart varians samt lavest AIC- og BIC-verdier, og er derfor å foretrekke. Se detaljer i Appendiks C3. I modell 4 har positiv partiidentifikasjon og å være positiv til utjevning, innvandring og bevæpnet politi enda en signifikant effekt, og noenlunde samme effekt som i modell 3. Effekten av ideologisk orientering er noe svekket. Å være negativ til innvandring har også en signifikant effekt, og reduserer oddsen med 86 prosent. Av de nye variablene er å mislike velgere som er uenige om klima- og innvandringspolitikk signifikante, mens skattepolitikk ikke er det. Oddsen for å mislike FrP-velgere øker med henholdsvis 104 og 118 prosent. Også i den logistiske regresjonen ble samspillsledd mellom politiske sakers relevans og holdningsvariablene inkludert, men da disse ikke ledet til signifikant forbedrede modeller, ble de utelatt fra analysen.

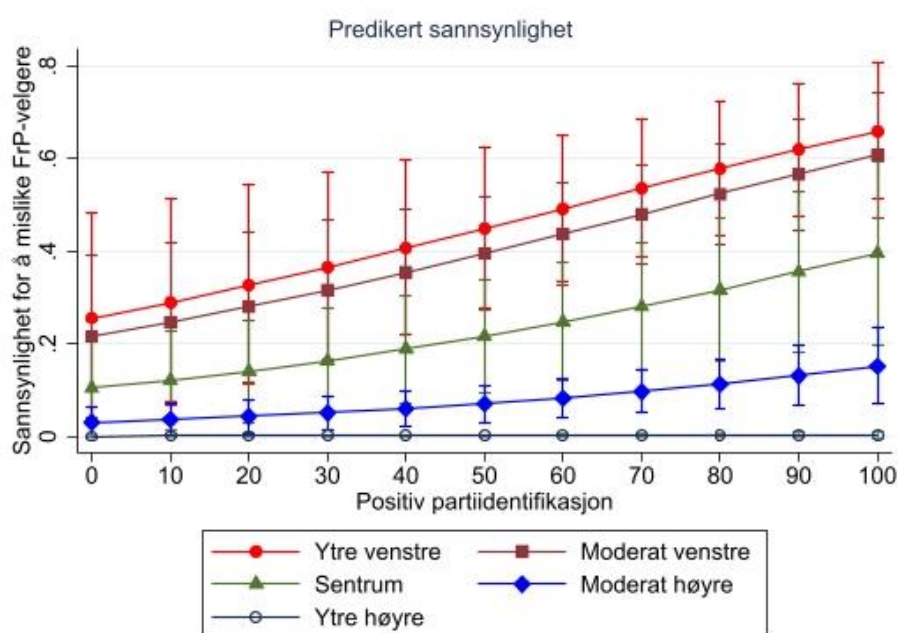
3.5.3.2 Sannsynlighetsskala

Det er også mulig å tolke resultatene med en sannsynlighetsskala.²⁷ Jeg gir de relevante variablene bestemte verdier, og andre variabler vil ta utgangspunkt i den gjennomsnittlige verdien (Mehmetoglu

²⁷ Dette ved bruk av kommandoen *margins, atmeans* i Stata.

& Jakobsen, 2017). På bakgrunn av hypotesene lansert i kapittel 2.6, vil ulike scenarioer predikeres. Modell 4 benyttes som utgangspunkt.

Figur 5 viser predikert sannsynlighet for å mislike FrP-velgere på bakgrunn av ideologisk tilhørighet, samt positiv partiidentifikasjon. Alle andre variabler er satt til gjennomsnitt²⁸. Av figuren fremgår det at ideologisk avstand målt med venstre-høyre akse og positiv partiidentifikasjon leder til økt sannsynlighet for å mislike FrP-velgere. Effekten av positiv partiidentifikasjon ser ut til å være tilnærmet lik for samtlige ideologiske plasseringer. Ideologisk nærhet gjør at flere av estimatenes konfidensintervall (satt til et 95%-nivå) overlapper. Prediksjonene for tilhørighet til ytre høyre er ikke signifikante – dette kommer av at det er lav politisk avstand mellom å være ytre høyre-orientert og å være FrP-velger.

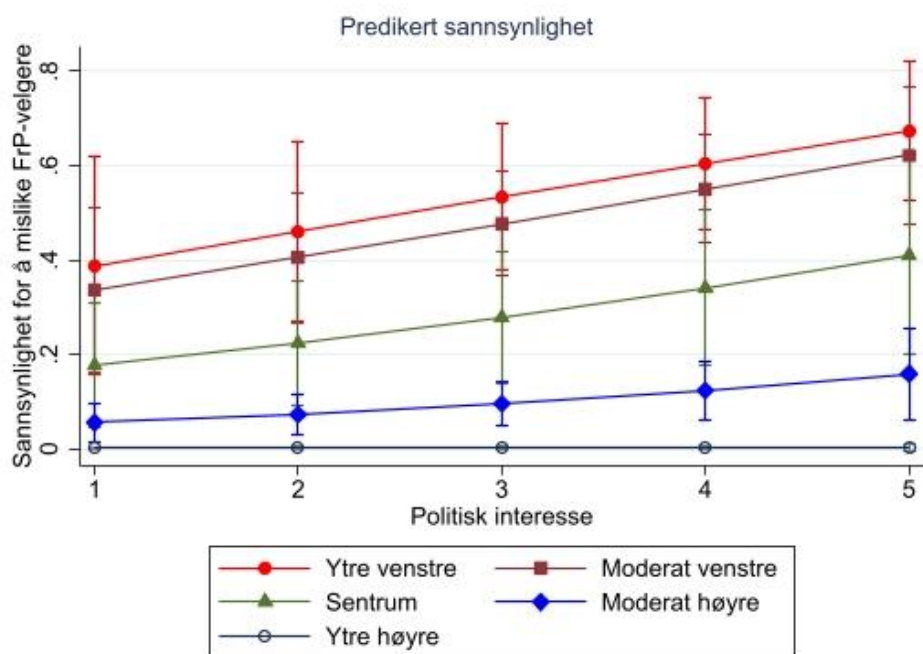
Figur 5: Predikert sannsynlighet for å mislike FrP-velgere, med utgangspunkt i modell 4. 95% konfidensintervall. Alle variabler med unntak av ideologisk orientering og positiv partiidentifikasjon er satt til gjennomsnittsverdier.

En person som er ytre venstre-orientert og er positiv til utjevning og innvandring, og negativ til bevæpnet politi (dette er de signifikante holdningsvariablene i modell 4) har 89,4% sannsynlighet for å mislike FrP-velgere, mens en som er moderat venstre-orientert har 87% sannsynlighet. En person som er sentrums-orientert og er nøytral til samtlige av holdningsspørsmålene vil ha 32,2% sannsynlighet. For velgere som er moderat eller ytre høyre-orientert, og er negative til utjevning og innvandring og positive til bevæpnet politi, er det derimot ingen signifikante funn. Dette skyldes at disse respondentene i liten grad misliker FrP-velgere.

²⁸ Da flere av variablene er kategoriske vil det gi liten mening å benytte gjennomsnittsverdien av disse, men dette gjøres likevel for å undersøke effekten av de spesifikke variablene av interesse.

Respondenter som er positive til utjevning men nøytrale til innvandring og bevæpning av politi, har lavere sannsynlighet (27,3%) for å mislike FrP-velgere, enn dersom de er nøytrale til utjevning men er positive til innvandring og negative til bevæpnet politi (39,6%). Dersom man misliker folk som er uenige med seg i innvandringspolitikk, og er *positiv* til innvandring, vil sannsynligheten for å mislike FrP-velgere være 43,1%, mens dersom man er *negativ* til innvandring, vil sannsynligheten for å mislike FrP-velgere være kun 7,8%.

Figur 6 illustrerer at å være politisk interessert (1 tilsvarer svært lav politisk interesse, og 5 tilsvarer svært høy politisk interesse) øker sannsynligheten for å mislike FrP-velgere, og noe overraskende øker denne uavhengig av ideologisk plassering (til tross for at funnene for ytre høyre-velgere ikke er signifikante). Samtlige andre variabler er satt til gjennomsnittsverdier. Innenfor et 95% konfidensintervall er det ikke signifikante forskjeller mellom alle ideologiske plasseringene på lavt og høyt nivå av politisk interesse, og ytre venstre, moderat venstre og sentrums-orienterte overlapper på samtlige verdier av politisk interesse.

Figur 6: Predikert sannsynlighet for å mislike FrP-velgere, med utgangspunkt i modell 4. 95% konfidensintervall. Alle variabler har gjennomsnittsverdier med unntak av ideologisk orientering og politisk interesse.

4 Diskusjon

Her vil hovedfunnene og de fem hypotesene diskuteres i tur og orden, deretter vil kontrollvariablenes effekt på affektiv polarisering diskuteres.

H1: Høyere grad av positiv identifikasjon vil lede til høyere grad av affektiv polarisering.

Sosial identitetsteori forklarer affektiv polarisering som en følge av partiidentifikasjon, og funnene tyder på at positiv (og negativ) identifikasjon forekommer og leder til høyere grad av affektiv polarisering. H1 bekreftes, og underbygger tidligere forskning (Huddy et al., 2018; Iyengar et al., 2019). I partimatrisen kommer det frem at velgere av inn-parti rangeres høyere enn velgere av andre partier, og figur 2 viser en negativ sammenheng mellom følelser for velgere av inn- og av ut-parti. Deskriptiv statistikk (tabell 2) indikerer høy grad av både positiv og negativ partiidentifikasjon. I den logistiske regresjonen kommer det tydelig frem at sterkere positiv identifikasjon øker oddsen for å mislike FrP-velgere.

Partimatrisen gir innblikk i at partiidentifikasjon med flere partier eksisterer; når partitilhengere rangerer flere velgergrupper positivt, kan det indikerte tolkes som et tegn på identifikasjon. Det ser ut til at velgere på venstresiden i større grad identifiserer seg med flere partier. Partimatrisen viser også at velgerne anser flere partier som ut-partier.

Det kan tenkes at den relativt høye graden av affektiv polarisering (AP1 og affektiv polarisering mot FrP-velgere) og partiidentifikasjon i Norge sammenlignet med resten av Europa (Nordø & Ivarsflaten, 2020), kan skyldes fraværet av andre former for sosial sortering som i etniske eller religiøse sosiale grupper. Partiidentifikasjon blir det mest prominente skillet i politikken, og den sosiale identiteten utgår fra denne.

H2: Affektiv polarisering øker med ideologisk avstand

Hypotese 2 bekrefte til dels; ideologisk orientering, særlig å tilhøre ytterpunktene, er de sterkeste forklaringsvariablene i samtlige analyser. Årsakene av dette kan være flere. Respondentene kan oppfatte venstre-høyre-aksen som et uttrykk for ståsted økonomisk konflikt, altså er økonomisk politikk avgjørende for graden av affektiv polarisering. Ideologisk orientering kan også fungere som en sosial identitet i seg selv (Huddy & Bankert, 2017). Fordi denne i så fall sammenfaller med partiskillene, vil dette lede til styrket inn-gruppe-identifikasjon (Huddy, 2001). Det er dermed vanskelig å avgjøre hvorvidt effekten av ideologi er instrumentell eller følelsesmessig.

I partimatrisen kommer det tydelig frem at ideologisk avstand (målt med venstre-høyre-aksen) leder til høyere affektiv polarisering, da Rødt-tilhengere rangerer FrP-velgere lavest av samtlige velgergrupper, og de negative følelsene er gjensidige. Til gjengjeld misliker flere av sentrumstilhengere (Sp, MDG og KrF) andre sentrumsvelgere, til tross for at disse partiene ligger ideologisk nær hverandre. Dette kan skyldes andre skillelinjer, hvilket jeg skal komme tilbake til.

Funnene fra de lineære regresjonsanalysene tyder på at velgere som tilhører ideologiske ytterpunkter er affektivt polarisert både mot ut-partiets og motstående styringspartis velgere. Dette underbygger tidligere funn (Webster & Abramowitz, 2017). Å være ytre venstre-orientert har sterkest effekt på affektiv polarisering mot velgere av motstående styringsparti (AP2) og FrP. Dette underbygger

Hartevelds (2021a) funn: «Splitting the patterns by ideology shows that far left-wing (and to some extent far right-wing) citizens are generally most critical of political outgroups [...]» (s. 6). De negative følelsene mot FrP-velgere kan skyldes at venstre-orienterte bekymrer seg for antidemokratiske bevegelser som er manifestert i høyrepopulistiske partier, slik Renström et al. (2021) finner i Sverige. Interessant nok er også moderat venstre-orienterte er affektivt polariserte mot velgere av motstående styringsparti (AP2). Dette er noe overraskende; amerikanske velgere rangerer ekstreme partieliter og partier mer negativt enn moderate (Webster og Abramowitz, 2017), og i analysen er ikke moderat høyre-orienterte affektivt polariserte mot motstående styringspartis velgere. Funnene strider også med Gidron et al.s studie (2019), som finner at Høyre- og Ap-velgere er positivt innstilt til hverandre.

Dette tyder på at Høyre-velgere i større grad rammes av affektiv polarisering enn Ap-velgere.²⁹ Med utgangspunkt i partimatrisen kan vi se at KrF- og Venstre-tilhengere rangerer Ap-velgere nøytralt, mens partitilhengere på venstresiden gir H-velgere negativ rangering. Ap-velgere er rett og slett mindre mislikt enn H-velgere, hvilket gjelder på tvers av de to blokkene.

Årsaker til dette kan tenkes å ta både en instrumentell eller følelsesmessig form; regjeringsslitasje ville i 2019 rammet Høyre (Bergh, 2015), og kan ha smittet over på velgerne. Regjeringssamarbeidet med FrP kan ha ført til at de negative følelsene for FrP-velgere har smittet over på Høyre-velgere. At høyresiden er i posisjon, med Høyre i spissen, gjør at den oppfattes som en distinkt ut-gruppe (Huddy, 2011). Eventuelt kan det tenkes at moderat høyreorienterte har en større tilbøyelighet til å identifisere seg med Ap og Ap-velgere enn moderat venstreorienterte har til å identifisere seg med Høyre og Høyre-velgere. Også dette kan komme av regjeringsslitasje; velger-parti-inkongruens for velgere på høyresiden fører til lavere grad av affektiv polarisering (Marchal & Watson, 2021). Fordi Høyre var regjeringsparti, kan det tenkes at Høyre-velgere i perioden har vært ansett som en «ekte» trussel, hvilket vil spisse intergruppekonflikten (Tajfel & Turner, 1979). Disse forklaringene baserer seg i stor grad på den politiske konteksten anno 2019.

H3: Det eksisterer affektive blokker

Partimatrisen tyder på et nokså fragmentert partisystem, og *a posteriori* forekommer det ikke klare blokker. Kun Rødt-, SV- og Ap-velgere (eller MDG-velgere), og FrP- og Høyre-velgere er gjensidig positivt innstilt til hverandre. Det kjente to-blokks-systemet gjenspeiles ikke i affektive blokker; den borgerlige blokken er gjennomsyret av negative følelser. Det er verdt å ha i mente at i 2019 var samtlige av disse partiene i regjering, og det kan tenkes at intern strid (som til slutt ledet til at FrP gikk ut), ledet til disse fragmenteringene. Faktisk konkurranse er vist å intensivere inn-gruppe-favorisering og ut-gruppe-diskiminering, og et regjeringssamarbeid innebærer nettopp realpolitisk konkurranse (Tajfel &

---

²⁹ Da partitilhørighet ikke er innbefattet i analysen, vet vi ikke hvilket parti respondenten tilhører og dermed ikke hvilket parti som er motstående styringsparti (dette er basert på inn-partiet respondenten oppgir). Å anta at både ytre og moderat venstre-orienterte oppgir et parti på venstresiden som inn-parti og følgelig skal rangere velgerne til Høyre (AP2), er likevel plausibelt å anta.

Turner, 1979). Kriesi et al. (2008) og Reiljan og Ryan (2021) finner tendenser til tredelte blokkssystemer i Europa, hvor det høyrepopulistiske partiet utgjør en egen blokk. Dette er ikke tilfellet i Norge, hvor Høyre og FrP utgjør en eksklusiv affektiv blokk, men det ikke eksisterer et mønster for V og KrF.

Den rødgrønne blokken er noe mer sammensveiset, men Sp-tilhengere er negative til både Rødt-, SV- og MDG-velgere. Sistnevntes følelser er gjensidige. I spørsmålet om sentrum-periferi utgjør Sp og MDG hver sin motpol (Aardal et al., 2019). Også Ap-tilhengere rangerer MDG-velgere lavt. Dette kan skyldes vekst-vern-skillelinjen, hvor R, SV og MDG utgjør ytterpunktet på vern-siden, og Ap og Sp er mer mot midten av det politiske spekteret (Aardal et al., 2019). At Sp har samarbeidet på tvers av de tradisjonelle blokkene kan også skimtes i partimatrisen (Saglie & Allern, 2021). Skillelinjene er altså ikke overlappende i alle tilfeller – de er også kryssende og skaper splid i blokkene. De relativt positive følelsene internt i venstreblokken kan skyldes følelsen av å tilhøre «opposisjonen»; partiene utgjør en samlet inn-gruppe. Samarbeid mellom grupper kan føre til en rekategorisering (Gaertner et al., 1993), hvilket vil innebære at politiske koalisjoner gir nye former for inn-grupper. Affektiv polarisering vil derfor ikke være statisk, og det kan tenkes at dagens (2022) venstreside er mer splittet, grunnet mindretallsregjeringen bestående av Sp og Ap.

Til tross for at de to blokkene ikke er konsise, er et likevel tydelig at ingen av partitilhengere gir velgere av motstående blokk positiv rangering (her er det ett unntak; KrF-velgere gir Sp-velgere nokså høy rangering). I tråd med Huddy et al.s (2018) funn, rangeres «ut-blokken» negativt, til tross for at det ikke er konsise positive følelser innad i blokkene. Som diskutert, viser den lineære regresjonen (AP2) at moderate venstreorienterte misliker H-velgere, men at dette ikke er gjensidig - igjen et tegn på fravær av konsise affektive blokker. Følelsene skulle vært gjensidig negative dersom blokkene var tydelige. Knudsen (2021) finner også tegn til affektive blokker i Norge, ved å undersøke differansen i rangering av inn- og ut-blokk. Denne differansen er betraktelig lavere enn hva han finner for USA, hvilket kan komme av den lite konsise rangeringen internt i blokkene. Mine funn komplementerer med en direkte måling, som også gir et mer nyansert bilde. H3 avkreftefs til dels; positive affektive blokker eksisterer ikke, men *negative* affektive blokker eksisterer. Dette vil påvirke muligheten for konsensusbasert politikk på tvers av blokkdelingen og koalisjoner vil trolig kun forekomme innad i blokkene.

H4: Verdikonflikter leder til høyere grad av affektiv polarisering enn økonomisk konflikt.

Av verdikonfliktene har innvandring den sterkeste effekten på affektiv polarisering; å mislike meningsmotstandere basert på uenighet om innvandringspolitikk leder til høyere grad av affektiv polarisering mot velgere av ut-parti (AP1) og mot FrP-velgere. I tillegg vil å være positiv til innvandring ha en svært sterk effekt på oddsen for å mislike FrP-velgere. Dette underbygger tidligere studier (Harteveld, 2021a; Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021; Renström, et al., 2021). Innvandringsspørsmålet har derimot ingen effekt på følelsene for velgere av moståede styringsparti (AP2). Til gjengjeld vil det å være rural-vennlig lede til høyere grad av affektiv polarisering mot disse velgerne, hvilket kan tenkes å

være venstreorienterte som misliker Høyre-velgere. Den borgerlige regjeringen førte en hard sentraliseringspolitikk, og denne konflikten var på tidspunktet særlig i fokus – med SP som «valgvinners» av lokalvalget i 2019 (Eidheim & Fimreite, 2020). At denne konfliktlinjen ikke har en sterkere effekt er noe overraskende, dens relevans tatt i betraktning. Konflikten skjærer midlertidig gjennom partiskillene (Aardal et al., 2019), og dette kan være årsaken til at mønsteret ikke er tydelig. Partimatrisen viser at Sp-velgere er negativt innstilt til samtlige velgergrupper (med unntak av Ap-velgere), hvilket kan tenkes å skyldes denne konfliktlinjen.

Noe overraskende er effekten av holdninger til EU-medlemskap; både å være positiv og negativ vil lede til høyere affektiv polarisering mot velgere av ut-parti (AP1) og motstående styringsparti (AP2). Dette til tross for at EU-medlemskap ikke var en spesielt viktig politisk sak i 2019. Hvorvidt dette er et uttrykk for en globaliserings-nasjonalisme-konflikt eller det økonomiske aspektet ved EU-medlemskap (Claes & Førland, 2004) er usikkert. Den økte affektive polariseringen kan altså være et resultat av den økonomiske konflikten og næringsinteresser. Spørsmålet om EU-medlemskap faller til en viss grad utenfor den klassiske venstre-høyre-aksen, og det kan tenkes at det er derfor effekten av denne variabelen er signifikant.

Å være positiv til bevæpnet politi fører til lavere sannsynlighet for å mislike FrP-velgere, mens å mislike meningsmotstandere på bakgrunn av uenigheten om klimapolitikk øker sannsynligheten for å mislike FrP-velgere. At klimakonflikten ikke gjør seg gjeldende i større grad er interessant – det kan virke som om denne ikke er like «følelsesladet» som det innvandring er.³⁰

Valgundersøkelsens funn tyder på at offentlig-privat var den mest polariserende ideologiske dimensjonen ved 2017-valget (Bergh & Aardal, 2019a), og mine funn underbygger dette; økonomisk konflikt leder til affektiv polarisering i samtlige av analysen. Å mislike meningsmotstandere basert på uenighet om skattepolitikk og å oppgi skattepolitikk som den viktigste politiske saken, leder til høyere grad av affektiv polarisering mot velgere av ut-parti (AP1), sistnevnte leder også til høyere grad av affektiv polarisering mot velgere av motstående styringsparti (AP2), og å være positiv til utjevning leder til høyere grad av affektiv polarisering mot FrP-velgere. At skattepolitikk er mest avgjørende for affektiv polarisering mot motstående styringspartis velgere (AP2), kan komme av at Ap og Høyre i hovedsak skiller seg fra hverandre på omfordelings- og skattepolitikk, og tar mindre tydelige standpunkt i klima- og innvandringspolitikken.

FrP prioriterer, i motsetning til andre høyrepopulistiske partier, økonomiske saker (Widfeldt, 2015, s. 100) til tross for at de har sakseierskap til innvandring (Bergh & Karlsen, 2019). Dette kan forklare hvorfor den økonomiske konflikten har en sterkere i Norge enn i andre europeiske systemer,

---

³⁰ At et fåtall av holdningsvariablene har signifikant effekt kunne vært årsak av en skjevfordeling av observasjoner i kategoriene i dummysettene – disse skal endog være tilstrekkelig store (se Appendiks B1 for detaljer). Å omkode variablene slik at størelsen på kategoriene endres leder ei heller til signifikante effekter. Å benytte annengradsledd av de ulike kontinuerlige holdningsvariablene (feks. c.klima#c.klima) leder ei heller til signifikante funn, og det ser altså ikke ut til at det er tekniske problemer ved variablene som påvirker estimatene.

og hvorfor FrP-velgere i så stor grad er mislikt; de henter motbør i både verdikonflikten og den økonomiske konflikten.

At den norske befolkningen er relativt homogen, graden av innvandring er relativt lav og fravær av dype sosiale kløfter (NOU 2011:7), kan tenkes å gi mindre grobunn for såkalte kulturkriger. De postmaterialistiske sakene har mindre betydning enn man skulle antatt i verdens rikeste land (Inglehart, 1977, gjengitt i Aardal, 1997); økonomisk konflikt er fortsatt svært splittende. Som tidligere nevnt kan det også tenkes at respondentene oppfatter ideologisk orientering langs venstre-høyre-aksen som ståsted i den økonomiske konflikten, hvilket underbygger den økonomiske konflikts effekt på affektiv polarisering. H4 er til dels avkrefte; innvandringssaken er splittende og øker affektiv polarisering mot ut-parti og mot FrP-velgere, men skattepolitikk og utjevning øker affektiv polarisering mot både ut-parti (AP1), velgere av motstående styringsparti (AP2) og FrP-velgere.

Til tross for at disse funnene skiller seg fra studier på liknende politiske systemer i Europa, er de i samsvar med Webster og Abramowitz' (2017) funn som tyder på at amerikanske velgere i større grad polariseres følelsesmessig på bakgrunn av velferdspolitikken enn verdikonflikt, og Reiljan og Ryans (2021) funn som peker på at økonomisk politikk i større grad splitter de to tradisjonelle blokkene i Sverige, mens affektiv polarisering mot ytre høyre er et resultat av verdikonflikt. Det samme mønsteret er tydelig i Norge. Da det er lettere å enes om en middelvei i økonomiske konflikter enn verdikonflikter (Harteveld, 2021a) er det positivt at økonomisk konflikt er av såpass betydning.

H5: Affektiv polarisering rammer i større grad FrP-velgere enn andre velgergrupper.

Denne hypotesen bekreftes; 43 prosent av elektoratet anser FrP som sitt ut-parti og av disse rangerer tilnærmet samtlige FrP-velgerne negativt. Tilnærmet alle partitilhengere - unntaket er Høyre-tilhengere - rangerer FrP-velgere negativt. Partimatrisen underbygger at man kan være affektivt polarisert mot flere velger-grupper – ikke bare mot velgerne man er fjernest fra. Dette underbygger funn fra andre europeiske studier (Harteveld, 2021a; Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021; Reiljan & Ryan, 2021). Som den logistiske regresjonen tyder på, er det holdningene i de politiske konfliktene om innvandring, klima og økonomi som særlig leder til at denne gruppen er mislikt. FrP har sakseierskap til innvandring, men er også et parti for liberal skattepolitikk (Widfelt, 2015, s. 100), og er et tydelig alternativ til de andre partiene på begge disse dimensjonene. FrP tiltrekker seg gjerne menn og velgere med lavere utdanning (Berglund, 2020), hvilket forklarer kontrollvariablenes effekt. At å være positive til tiggeforbud og væpnet politi reduserer oddsen for å mislike FrP-velgere er konsistent med partiets lov og orden-profil. I tillegg har politisk interesse en sterk effekt på sannsynligheten for å mislike FrP-velgere, uavhengig av ideologisk orientering (se Figur 6). Dette kan skyldes at folk med lav politisk interesse i større grad tenderer til å støtte populistiske partier (Spruyt et al., 2016).

Det er verdt å nevne at KrF-velgere også er mislikt av de andre parti-tilhengerne. Dette kan være et resultat av den religiøse skillelinjen, hvor i hovedsak KrF utgjør en ensom motpol - det er ellers høy opinionsbalanse tilknyttet religiøse spørsmål (Aardal et al., 2019).

I tråd med tidligere europeisk forskning, er det også slik at FrP-tilhengere rangerer andre velgergrupper svært negativt. Da partiet var satt i regjering på tidspunktet, kan ikke dette være et uttrykk for politisk avmakt. Renström et al. (2021) finner at følelsen av innvandring som en intergruppe-trussel leder til høyere affektiv polarisering blant folk som er ytre høyre-orientert i Sverige. Å mislike folk som er uenige seg om innvandring leder også til høyere affektiv polarisering i Norge, og å være negativ til innvandring leder til lavere sannsynlighet for å mislike FrP-velgere, hvilket kan tyde på en lignende mekanisme. At autoritære og etnosentriske personlighetstrekk fører til styrket sosial identitet, er en alternativ forklaring for hvorfor høyrepopulister i såpass stor grad misliker andre velgergrupper (Perreault & Bourhis, 1991, gjengitt i Huddy, 2001) - dette kan også forklare FrP-tilhengerens negative følelser for andre velgere. Datasettet hadde verken inkludert variabler for intergruppetrusler eller personlighetstrekk, og dette er spekulasjoner som bør studeres nærmere.

Også Sp- og Venstre-tilhengere misliker samtlige velgergrupper (med unntak av Ap-velgere, som de stiller seg nøytrale til). Som diskutert kan dette skyldes urban-rural-skillelinjen for Sp-tilhengere. Som jeg skal komme tilbake til, kan estimatene for Venstre-tilhengerne være et resultat av svært få observasjoner.

Kontrollvariabler

Alder leder til høyere affektiv polarisering mot velgere av ut-gruppen (AP1), og fra den yngste gruppen (under 29 år) til den eldste (over 80 år), øker den affektive polariseringen med nesten ett helt poeng. Dette kan skyldes at partiidentifikasjon er selvforsterkende over tid, hvilket vil lede til høyere inngruppe-favorisering og ut-gruppe-diskriminering. Å være kvinne leder til høyere grad av affektiv polarisering mot ut-parti (AP1) og høyere sannsynlighet for å mislike FrP-velgere. Harteveid (2021b) finner samme tendenser i Nederland. Dette kan skyldes partienes noe skjeve kjønnsprofil; SV har overvekt av kvinner og FrP av menn (Berglund, 2020), og flest velgere oppgir FrP som ut-parti (analysen kontrollerer ikke for parti-tilhørighet).

Utdanning har ikke signifikant effekt på graden av affektiv polarisering (AP1 og AP2), hvilket underbygger funnene til Mederios og Noël (2014), som påpeker at «socioeconomic background or sophistication may be less important than the basic psychological determinants of positive and negative party identification.» (s. 1038). Når det ikke kontrolleres for politiske holdninger (modell 3 og 4) leder høyere utdanning til høyere odds for å mislike FrP. SV og Venstre tiltrekker seg høyt utdannede velgere, mens Sp og FrP tiltrekker seg lavere utdannede (Berglund, 2020). Funnene knyttet til kjønn og utdanning kan skyldes forskjeller i partipreferanse blant ulike demografiske grupper, hvilket det i denne oppgaven ikke er rom for å diskutere årsakene til.

Politisk interesse har signifikant effekt (positiv) i de enkleste av de lineære regresjonsmodellene og i samtlige av de logistiske regresjonsmodellene. På affektiv polarisering mot ut-parti (AP1) og motstående styringsparti (AP2) er politiske holdninger altså bakenforliggende, hvilket er noe overraskende. Andre studier tyder på at politisk interesserte i større grad er affektivt polariserte

(Harteveld, 2021a; Harteveld 2021b), hvilket kan skyldes at de i større grad oppfatter konflikt og distinksjonen mellom partiene. Politisk interesse har en positiv effekt på å mislike FrP-velgere, uavhengig av andre kontrollvariabler. Som diskutert kan dette tenkes å være en følge av at de som har støttet populistiske partier gjerne har lav politisk interesse (Spruyt et al., 2016).

4.1 Studiens begrensninger

4.1.1 Operasjonaliseringer

Til tross for at de ulike operasjonaliseringene av affektiv polarisering og partiidentifikasjon er i tråd med eksisterende litteratur, er de upresise. Dette senker begrepsvaliditeten. Operasjonaliseringen av affektiv polarisering har den store styrken at det er en direkte måling. AP1 og AP2 tar endog kun for seg den *relative* styrken, altså hvorvidt respondenten er nærmere eller lenger unna dette partiet relativt til de andre partiene. Styrken på identifikasjonen fanges altså ikke opp, og operasjonaliseringene er derfor upresise. At høye verdier (høy affektiv polarisering) ikke nødvendigvis innebærer en mer negativ rangering av ut-partiers velgere, men kan være et resultat av en mer positiv rangering av inn-partiets velgere (variabelen tar utgangspunkt i *differansen* i rangering), er også en svakhet. Nyansene i affektiv polarisering kommer dermed ikke frem, og en komplementerende analyse med en alternativ operasjonalisering kunne styrket funnenes robusthet.

Som det kommer frem i partimatrisen, er velgerne ofte negativt innstilt til flere velgergrupper, men i regresjonsanalysene (AP1, AP2 og APFrP) tas det kun høyde for affektiv polarisering mot (maksimum) tre velgergrupper; velgere av 1) partiet man er fjernest fra, 2) motstående styringsparti og 3) FrP. Dette vil prege hvilke politiske konflikter som ser ut til å ha en effekt på affektiv polarisering – hvorvidt effekten av disse variablene lar seg overføre til affektiv polarisering mot andre velgergrupper er uklart. Operasjonaliseringen av affektiv polarisering mot FrP-velgere (APFrP) er dermed også upresis; kun respondenter som anser FrP som sitt ut-parti inkluderes. Slik partimatrisen tyder på, kan det tenkes at FrP-velgere mottar negativ rangering også av respondenter som har et annet ut-parti.

I partimatrisen er positiv identifikasjon operasjonalisert som hvilket parti respondenten har intensjon om å stemme på. Til tross for at stemmegivning og identifikasjon er sterkt korrelert (Garry, 2007), rangeres inn-partienes velgere likevel relativt lavt.³¹ I regresjonsanalysene benyttes spørsmål som direkte spør om inn- og ut-parti; hvilket parti respondenten føler seg nærmest og fjernest fra. Det er en tydelig sammenheng mellom hvilket parti respondentene anser som sitt inn-parti («føler seg nærmest») og positiv rangering av velgerne av dette partiet. Dette kan skyldes «anchoring» (Dillman et

---

³¹ Den gjennomsnittlige rangeringen av velgere av inn-partiet i partimatrisen er 5,3, hvilket tilsvarer 7,5 på en 10-poengsskala, og den gjennomsnittlige rangeringen av velgere av inn-parti benyttet i regresjonsanalysene er 7,9. Tilsvarende er rangeringen av velgere av ut-partiet (som har mottatt lavest rangering) 2,4, altså 3,4 på en 10-poengsskala, og 1,7.

al., 2009, s. 161); at spørsmålene som er stilt tidligere er ledende for svarene. I partimatrisen er ikke dette problemet til stede, da det blir spurt om samtlige velgergrupper uten at inn- og ut-parti er definert på forhånd (se fotnote 31).

De to operasjonaliseringene av partiidentifikasjon er ulike, og det benyttes også to ulike følelsesbarometere; NMP runde 15 har en skala fra 1 - 7, mens runde 16 har fra 0 - 100. I hvor stor grad vil verdien «Misliker svært mye» (1) overlape med 0 (av 100 mulige)? Det er ikke undersøkt hvorvidt et av disse målene er å foretrekke (Berntzen, 2020), og denne typen semantiske måleproblemer er unngåelige når survey-spørsmål benyttes (Lelkes, 2016.). Funnene sammenlignes ikke direkte, og denne forskjellen er derfor ikke kritisk. Det er likevel verdt å ha i mente at svaralternativene kan prege respondentenes evaluering av andre velgergrupper (se fotnote 31). Disse semantiske problemene senker funnens validitet (Tourangeau & Bradburn, 2010), men er mest sannsynlig ikke systematiske (Ringdal, 2013) - respondenters tilbøyelighet til å omtale andre grupper i «varme ordelag» er neppe sterkt korrelert med partivalg eller ideologisk orientering.

Ingen av operasjonaliseringene tar høyde for identifikasjon med flere partier, hvilket ville vært optimalt i et flerpartisystem. Til gjengjeld kommer dette frem i partimatrisen. Begge operasjonaliseringene av partiidentifikasjon er brede og innbefatter også respondenter uten en tydelig positiv identifikasjon. Tilnærmet alle respondentene oppgir et parti de har intensjon om å stemme på og et parti de er nærmere enn andre partier. Tidligere studier finner at to tredjedeler har positiv partiidentifikasjon (Nordø & Ivarsflaten, 2020), hvilket tyder på at graden av partiidentifikasjon her overestimeres. Dette kan tenkes å lede til en underestimering av affektiv polarisering og lite presise estimater; lav identifikasjon og fravær av en inn-gruppe vil lede til lav ut-gruppe-diskriminering. At operasjonaliseringen av partiidentifikasjon og affektiv polarisering ikke samsvarer på tvers av de ulike modellene skaper validitetsproblemer, og gjør at funnene ikke kan sammenlignes direkte.

Det finnes ingen faglig enighet om et perfekt mål for partiidentifikasjon i flerpartisystemer (Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021, s. 2), og for å fange de mange aspektene ved partiidentifikasjon ville et optimalt mål gitt respondenten rom til å oppgi flere partier som både inn- og ut-partier, samt måle styrken på tilknytningen til / avstanden fra disse. Et direkte mål på blokkidentifikasjon burde også inkluderes. En slik operasjonalisering har imidlertid også sine begrensninger. Å anta at respondenten har gjort seg opp en mening om tilknytningen til samtlige partier er naivt, og respondentens ønske om å virke politisk engasjert kan lede til tilfeldige svar hvilket vil føre til lavere validitet og reliabilitet (Converse, 1964). Bruken av et slikt mangefasettert spørsmål vil også bryte med prinsippet om enkelhet i forskningen (Burnham et al., 2008, s. 5). Hvorvidt denne typen operasjonalisering ville ledet til fundamentalt forskjellige resultater er ikke åpenbart. Operasjonaliseringene benyttet er likevel tilstrekkelige til å måle affektiv polarisering i Norge.

4.1.2 Presisjon og generaliserbarhet

Estimatene i partimatrisen er upresise grunnet få respondenter i enkelte av partigruppene, og må derfor tolkes med varsomhet. Eksempelvis strekker konfidensintervallet seg på estimatet for den gjennomsnittlige rangeringen av Rødt-velgere for KrF-tilhengere fra 2,7 til 4,2 - fra nokså negativt til nøytralt og hellende mot positivt (se Appendiks A3 for feilmarginer). I regresjonsanalysene er det derimot et tilstrekkelig antall observasjoner, hvilket hever estimatenes presisjon og funnenes generaliserbarhet (Skog, 2017). Det er likevel verdt å ha i mente at «[...] no p-value can reveal the plausibility, presence, truth or importance of an association or effect.» (Wasserstein et al., 2019, s. 2). Til tross for vedkjennelse av *p*-verdiens begrensninger, tar jeg utgangspunkt i signifikansnivå når dataene tolkes.

Norge har vært fokus i denne oppgaven, men funnene har blitt tolket i lys av tidligere europeisk forskning. At det høyrepopulistiske partiets velgere er mislikt (Harteveld, 2021a; Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021; Reiljan & Ryan, 2021), og at ideologisk orientering (Harteveld, 2021a; Renström et al., 2021; Webster & Abramowitz, 2017) og positiv identifikasjon (Huddy et al., 2018; Iyengar et al., 2019) øker graden av affektiv polarisering, speiler tidligere funn fra andre land. At økonomisk politikk er mer splittende her til lands når det kommer til graden av affektiv polarisering mot ut-parti, bryter derimot med tidligere funn (Harteveld, 2021a; Kekkonen & Ylä-Anttila, 2021). Dette tyder på at den spesifikke politiske konteksten – eksempelvis FrPs prioritering av økonomisk politikk - er av betydning for hvilke faktorer som leder til affektiv polarisering. Det er derfor nødvendig å ta høyde for politisk konkurranse og kontekst når affektiv polarisering studeres.

Opgaven gir et øyeblikksbilde av situasjonen i Norge; at visse partitilhengere misliker bestemte velgergrupper kan komme av det politiske landskapet anno 2019. Det er verdt å ha i mente at 2019 tross alt var et valgår, og valgkamp er vist å intensivere den affektive polariseringen (Sood & Iyengar, 2016). Flere, gjerne longitudinelle, studier trengs for å undersøke hvilke følelser som er fastfrosne, og hvordan ulik politisk kontekst preger affektiv polarisering.

5. Konklusjon

Denne oppgaven studerer i hvilken grad affektiv polarisering eksisterer i Norge, hvilke politiske konflikter den sammenfaller og hvilke velgergrupper som rammes. Bruk av tre ulike metoder har gitt innblikk i ulike sider ved polariseringen, og fem hypoteser er undersøkt.

Opgaven har vist at positiv (og negativ) partiidentifikasjon eksisterer og leder til affektiv polarisering også i Norge. Ideologisk avstand har en positiv effekt, og særlig de som tilhører de ideologiske ytter-fløyene er affektivt polariserte. Til tross for at det hevdes at ideologisk og affektiv polarisering er to distinkte fenomener (Iyengar et al., 2012; Lelkes, 2018; Reiljan, 2020), tyder mine funn på at de er tett forbundet, og at effekten av ideologisk polarisering er sterk (i tråd med Harteveld,

2021a; Renström et al., 2021; Webster & Abramowitz, 2017). Ideologisk orientering, både forstått som et sett konsise politiske holdninger og som sosial identitet, vil styrke partiidentifikasjonen og dermed øke graden av affektiv polarisering (Huddy & Bankert, 2017). Å mislike meningsmotstandere på bakgrunn av ideologi sies å være «rasjonelt», i motsetning til den «irrasjonelle» følelsesmessige årsaken som sosial identitet er (Webster & Abramowitz, 2016). Affektiv polarisering som følge av ideologisk orientering er derfor i vanskeligere å tone ned, hvilket er problematisk. Den konsensusbaserte politikken blir skadelidende av (økt) ideologisk polarisering.

Innvandring, konflikt om EU-medlemskap og konflikt om økonomisk omfordelingspolitikk er blant de mest splittende politiske sakene i Norge. Mine funn viser imidlertid at verdikonflikter har mindre betydning i Norge enn tidligere forskning i Europa skulle tilsi. Skillelinjen offentlig-privat var den mest splittende *ideologiske* skillelinjen ved 2017-valget (Bergh & Aardal, 2019); igjen tyder det på at ideologisk og affektiv polarisering er forbundet. Partimatrisen tyder på at også andre politiske skillelinjer skaper affektiv polarisering; både urban-rural og religion ser ut til å ha en effekt. Er man positiv til innvandring er dette endog en viktig forklaringsfaktor for å mislike FrP-velgere - dette er en konflikt som leder til sterke negative følelser mot meningsmotstandere. Dette underbygger Reiljan og Ryans (2021) funn om at økonomisk konflikt leder til affektiv polarisering mot styringspartiene, men verdikonflikt leder til affektiv polarisering mot det høyrepopulistiske partiet. At FrP prioriterer økonomiske saker, kan forklare effekten økonomisk konflikt har. Til tross for at økonomisk konflikt leder til økt sosial avstand, er det lettere å inngå kompromisser i økonomiske spørsmål enn i verdispørsmål, noe som kan sikre den konsensusbaserte politikken.

Den affektive polariseringen retter seg i hovedsak mot nettopp FrP-velgere, hvilket er problematisk sett i lys av at det er et stort parti. Ved 2017-valget hadde FrP en oppslutning på 15,2 prosent (Valgdirektoratet, 2018) - en stor andel av elektoratet er dermed sterkt mislikt. Sosial avstand mellom elektoratet og én velgergruppe (som utgjør en anselig andel velgere) kan føre til at denne gruppen anser det politiske systemet som illegitimt (Iyengar et al., 2019), og som i verste fall kan presse denne gruppen til nå politiske mål på ikke-demokratiske måter (Widfelt, 2015). Nøytral grunn kan forvitte, og politikken (og samfunnslivet generelt) blir en kamp mellom det liberale demokratiet og populisme (Berntzen, 2020). At Høyre-tilhengere er positive til FrP-velgere forhindrer likevel at velgergruppen blir fryst ut i kulden. At affektiv polarisering i såpass lav grad rammer styringspartienes velgere er positivt; den konsensusbaserte politikken vil enda ha felles grunn og spill-over-effektene er ikke like fatale. Til gjengjeld tyder de negative affektive blokkene på at kompromissviljen mellom blokkene utfordres av sosial avstand, og at koalisjonsregjeringer vil dannes med utgangspunkt i blokkene.

Avslutningsvis; hvor alvorlig er den affektive polariseringen i Norge? At styringspartienes velgere i liten grad er mislikt, og at økonomiske spørsmål er mest splittende (men også lettere å inngå kompromisser om), gir inntrykk av at alvorlighetsgraden er lav. At ideologisk orientering er den viktigste driveren, og at det eksisterer klare negative affektive blokker, er derimot problematisk. Det er

en «rasjonell» årsak til å ikke samarbeide for en felles politisk plattform på tvers av skillelinjer. Det mest bekymringsverdige med den affektive polariseringen er likevel at én (betydelig) velgergruppe er sterkt mislikt.

6. Videre forskning

Videre forskning bør ta til sikte på mer presise operasjonaliseringer av partiidentifikasjon og affektiv polarisering i flerpartisystemer. Dette vil øke studienes etterprøvbarhet og gi rom for komparative studier. Jeg etterspør også at Valgundersøkelsen inkluderer spørsmål som måler affektiv polarisering direkte – slik vil vi i fremtiden kunne gjøre longitudinelle studier av utviklingen av affektiv polarisering. Denne oppgaven gir kun et øyeblikksbilde, som kan være preget av den politiske konteksten anno 2019. Til tross for at urban-rural-konflikten ser ut til å være lite splittende i mitt datamateriale, anses denne konflikten som «revitalisert». «Rural bevissthet» kan utgjøre en sentral kilde til sosial identitet (Cramer, 2016), men er ikke studert nærmere i Norge.³² Affektiv polarisering med utgangspunkt i geografiske skiller bør vies mer oppmerksomhet. Hvorvidt den sterke effekten av ideologisk orientering er instrumentell eller et resultat av sosial identitet bør også studeres nærmere. Videre forskning bør undersøke hvilke sosiale grupper i Norge som er utgangspunkt for sosial identitet og følgelig ut-gruppe-diskriminering.

Som Raknes skriver er det usannsynlig at T-skjorten med påskriften «Jeg ville heller vært russisk enn Ap-velger» vil dukke opp, men en «Jeg ville heller vært skattesnyter enn FrP-velger»-skjorte kunne tjent gode penger. Bildet Rolness' tegner i *Morgenbladet* av (fraværet av) norsk polarisering er overdrevent positiv - norske velgere *har* sterke negative følelser overfor politiske meningsmotstandere, og at særlig én velgergruppe er mislikt byr på demokratiske utfordringer.

---

³² Eidheim og Fimreite (2020) studerer sammenhengen mellom politisk deltakelse og geografisk misnøye.

Litteratur

- Bergh, J. (2015). Regjeringsvalget 2013 – avgjort av regjeringsslitasje? I Aardal, B. & Bergh, J. *Valg og velgere. En studie av Stortingsvalget 2013* (s. 201- 218). Cappelen Damm Akademisk.
- Bergh, J., & Aardal, B. (2019a). En samlet modell for stemmegivning. I Bergh, J. & Aardal, B. (Red.) *Velgere og valgkamp. En studie av stortingsvalget 2017* (s. 237-254). Cappelen Damm Akademiske.
- Bergh, J. & Aardal, B. (2019b). Stortingsvalget 2017 - borgerlig valgseier, men velgerne går mot venstre. I Bergh, J. & Aardal, B. (Red.) *Velgere og valgkamp. En studie av stortingsvalget 2017* (s. 11-26). Cappelen Damm Akademiske.
- Bergh, J., Haugsgjerd, A. H., & Karlsen, R. (2020). Norsk politikk siden 1945. I Bergh, J., Haugsgjerd, A. H., & Karlsen, R. (Red.) *Valg og politikk siden 1945: velgere, institusjoner og kritiske hendelser i norsk politisk historie* (1. utgave) (s. 13 - 37). Cappelen Damm akademisk.
- Bergh, J. & Haugsgjerd, A. Regjeringsvalget 2017 - politisk polarisering i synet på regjeringen. I Bergh, J. & Aardal, B. (Red.) *Velgere og valgkamp. En studie av stortingsvalget 2017* (s. 178-200). Cappelen Damm Akademiske.
- Bergh, J. & Karlsen, R. (2019). Politisk dagsorden og sakseierskap ved stortingsvalget i 2017. I Bergh, J. & Aardal, B. (Red.) *Velgere og valgkamp. En studie av stortingsvalget 2017* (s. 27-43). Cappelen Damm Akademiske.
- Berglund, F. (2004). *Partiidentifikasjon og politisk endring: En studie av langsiktige partitilknytninger blant norske velgere 1965-1997*. Unipax Institutt for samfunnsforskning.
- Berglund, F. (2020). Hvordan har partienes velgere endret seg over tid? I Bergh, J., Haugsgjerd, A. H., & Karlsen, R. (Red.) *Valg og politikk siden 1945: velgere, institusjoner og kritiske hendelser i norsk politisk historie* (1. utgave) (s. 77-94). Cappelen Damm akademisk.
- Berntzen, L. E. (2020). How elite politicization of terror impacts sympathies for partisans: Radical right versus social democrats. *Politics and Governance*, 8(3), 19-31.
<https://doi.org/10.17645/pag.v8i3.2919>
- Bullock, J. G., & Lenz, G. (2019). Partisan bias in surveys. *Annual Review of Political Science*, 22, 325-342. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051117-050904>
- Campbell, A., Converse, P. E., Miller, W. E. & Stokes, D. E. (1960). *The American voter*. New York: Wiley.
- Claes, D. H., & Førland, T. E. (2004). *Europeisk integrasjon* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Cramer, K. J. (2012). Putting Inequality in Its Place: Rural Consciousness and the Power of Perspective. *American Political Science Review*, 106(3), 517-532.
<https://doi.org/10.1017/S0003055412000305>

- Boxell, L., Gentzkow, M., & Shapiro, J. M. (2020). Cross-country trends in affective polarization. *National Bureau of Economic Research*, 26669.
- Burnham, P., Lutz, K. G., Grant, W. & Layton-Henry, Z. (2008). *Research Methods in Politics* (2. utgave). Pelgrave Macmillan.
- Converse, Philip E. 1964. The Nature of Belief Systems in Mass Publics. I Apter, D. E (Red.), *Ideology and its Discontents* (s. 206-261). Free Press of Glencoe.
- Dillman, D. A., Smyth, J. D., & Christian, L. M. (2009). *Internet, mail, and mixed-mode surveys: the tailored design method* (3. utgave). John Wiley.
- Druckman, J. N., & Levendusky, M. S. (2019). What do we measure when we measure affective polarization? *Public Opinion Quarterly*, 83(1), 114-122. <https://doi.org/10.1093/poq/nfz003>
- Eidheim, M. R., & Fimreite, A. L. (2020). Geografisk konflikt i det politiske landskapet: En fortelling om to dimensjoner. *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift*, 36(2), 56-78. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2936-2020-02-0>
- Gaertner, S. L., Dovidio, J. F., Anastasio, P. A., Bachman, B. A., & Rust, M. C. (1993). The common ingroup identity model: Recategorization and the reduction of intergroup bias. *European review of social psychology*, 4(1), 1-26. <https://doi.org/10.1080/14792779343000004>
- Garry, J. (2007). Making 'party identification' more versatile: Operationalising the concept for the multiparty setting. *Electoral Studies*, 26(2), 346-358. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2006.07.003>
- Gecas, V. (1982). The self-concept. *Annual review of sociology*, 8(1), 1-33.
- Gidron, N., Adams, J., & Horne, W. (2019). Toward a comparative research agenda on affective polarization in mass publics. *APSA Comparative Politics Newsletter*, 29, 30-36.
- Hagevi, M. (2015). Bloc identification in multi-party systems: the case of the Swedish two-bloc system. *West European Politics*, 38(1), 73-92. <https://doi.org/10.1080/01402382.2014.911480>
- Harteveld, E. (2021a). Fragmented foes: Affective polarization in the multiparty context of the Netherlands. *Electoral Studies*, 71, 102332. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2021.102332>
- Harteveld, E. (2021b). Ticking all the boxes? A comparative study of social sorting and affective polarization. *Electoral Studies*, 72. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2021.102337>
- Harteveld, E., & Wagner, M. (2021). Does Affective Polarization Increase Turnout? Evidence from Germany, Spain and the Netherlands. [Upublisert artikkel]. http://www.eelcoharteveld.nl/wp-content/uploads/2021/02/Harteveld_Wagner_Does-affective-polarization-increase-turnout.pdf
- Hernandez, E., Anduiza, E., & Rico, G. (2021). Affective polarization and the salience of elections. *Electoral Studies*, 69, <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2020.102203>
- Hjorth, F., Sønderskov, K. M., & Dinesen, P. D. (2019). Affektiv Polarisering i Danmark: Et Listeeksperiment om Social Distance til Politiske Modstandere. *Økonomi & Politik*, 92(3), 31-40.

- Hooghe, L., Marks, G., & Wilson, C. J. (2002). Does left/right structure party positions on European integration? *Comparative political studies*, 35(8), 965-989.
<https://doi.org/10.1177/001041402236310>
- Huddy, L. (2001). From social to political identity: A critical examination of social identity theory. *Political psychology*, 22(1), 127-156. <https://doi.org/10.1111/0162-895X.00230>
- Huddy, L., & Bankert, A. (2017). Political partisanship as a social identity. I *Oxford research encyclopedia of politics*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.250>
- Huddy, L., Bankert, A., & Davies, C. (2018). Expressive versus instrumental partisanship in multiparty European systems. *Political Psychology*, 39(1), 173-199.
<https://doi.org/10.1111/pops.12482>
- Ivarsflaten, E., Skjervheim, Ø., Bjørnebekk, O., Eikrem, A., Høgestøl, A., Arnesen, A., Løvseth, E., Bjånesøy, L., Bygnes, S., Böhm, G., Bærøe, K., Cappelen, C., Dahlberg, S., Fimreite, A., L., Gregersen, T., Knudsen, E., Peters, Y., Schakel, A., & Tvinnereim, E. (2022). Norwegian Citizen Panel Round 16, 2019 [Dataseett]. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research. <https://doi.org/10.18712/NSD-NSD2902-V2>
- Ivarsflaten, E., Skjervheim, Ø., Bjørnebekk, O., Eikrem, A., Høgestøl, A., Dahlberg, S., Løvseth, E., Arnesen, S., Bygnes, S., Tvinnereim, E., Serdarevic, N., Bjånesøy, L., Knudsen, E., Gregersen, T., Böhm, G., Schakel, A., Fimreite, A. L., & Bærøe, K. (2022). Norwegian Citizen Panel Round 15, 2019 [Dataseett]. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research. <https://doi.org/10.18712/NSD-NSD2743-V3>
- Iyengar, S., Sood, G., & Lelkes, Y. (2012). Affect, not ideology. A social identity perspective on polarization. *Public opinion quarterly*, 76(3), 405-431. <https://doi.org/10.1093/poq/nfs038>
- Jensen, A. T. (2017). Norsk høyrepopulisme ved veis ende? Fremskrittspartiets gjenfødelse som høyreparti. *Nytt norsk tidsskrift*, 34(3), 230-242. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2017-03-02>
- Jupskås, A. R. (2017). Feilslått kritikk av populismebegrepet. *Nytt norsk tidsskrift*, 34(4), 402-418.
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2017-04-0>
- Kekkonen, A., & Ylä-Anttila, T. (2021). Affective blocs: Understanding affective polarization in multiparty systems. *Electoral Studies*, 72, 102367.
<https://doi.org/10.1016/j.electstud.2021.102367>
- Kriesi, H., Grande, E., Lachat, R., Dolezal, M., Bornschie, S., & Frey, T. (2008). *West European politics in the age of globalization*. Cambridge University Press.
- Knudsen, E. (2021). Affective polarization in multiparty systems? Comparing affective polarization towards voters and parties in Norway and the United States. *Scandinavian Political Studies*, 44(1), 34-44. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12186>
- Lau, R. R., Andersen, D. J., Ditonto, T. M., Kleinberg, M. S., & Redlawsk, D. P. (2017). Effect of media environment diversity and advertising tone on information search, selective exposure,

- and affective polarization. *Political Behavior*, 39(1), 231-255. <https://doi.org/10.1007/s11109-016-9354-8>
- Lelkes Y. (2016). Mass Polarization: Manifestations and Measurements. *Public Opinion Quarterly*, 80(1), 392–410, <https://doi.org/10.1093/poq/nfw005>
- Lelkes, Y. (2018). Affective polarization and ideological sorting: A reciprocal, albeit weak, relationship. *In The Forum*, 16(1), 67-79. <https://doi.org/10.1515/for-2018-0005>
- Løkke, E. (2020, 23. mars). Putin forener Vesten. *Bergens Tidende*.
<https://www.bt.no/btmeninger/debatt/i/k6zq8Q/putin-forener-vesten>
- Marchal, N., & Watson, D. S. (2021). The paradox of poor representation: How voter–party incongruence curbs affective polarisation. *The British Journal of Politics and International Relations*, 1-18. <https://doi.org/10.1177/13691481211048502>
- Mason, L. A Cross-Cutting Calm: How Social Sorting Drives Affective polarization. *Public Opinion Quarterly*, 80(1), 351–377. <https://doi.org/10.1093/poq/nfw001>
- Mayer, S. J. (2017). How negative partisanship affects voting behavior in Europe: Evidence from an analysis of 17 European multi-party systems with proportional voting. *Research & Politics*, 4(1). <https://doi.org/10.1177/2053168016686636>
- Medeiros, M., & Noël, A. (2014). The Forgotten Side of Partisanship: Negative Party Identification in Four Anglo-American Democracies. *Comparative Political Studies*, 47(7), 1022–1046. <https://doi.org/10.1177/0010414013488560>
- Mehmetoglu, M., & Jakobsen, T. (2017). *Applied statistics using stata: A guide for the social sciences*. SAGE Publications.
- Midtbø, T. (2012). *Stata - en entusiastisk innføring*. Universitetsforlaget.
- Nordbø, Å. D., & Ivarsflaten, E. (2020). Velgernes tilknytning til partiene i et 60-års perspektiv. I Bergh, J., Haugsgjerd, A. H., & Karlsen, R. (Red.). *Valg og politikk siden 1945: velgere, institusjoner og kritiske hendelser i norsk politisk historie* (s. 95-109). Cappelen Damm akademisk.
- NOU 2011:7. (2011). *Velferd og migrasjon - den norske modellens framtid*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Raknes, K. (2020, 30. oktober). Strukturene som ødelegger USA. *Morgenbladet*, 20-21.
- Reiljan, A. (2020). Fear and loathing across party lines’ (also) in Europe: Affective polarisation in European party systems. *European Journal of Political Research*, 59(2), 376-396. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12351>
- Reiljan, A., & Ryan, A. (2021). Ideological tripolarization, partisan tribalism and institutional trust: The foundations of affective polarization in the Swedish multiparty system. *Scandinavian political studies*, 44(2), 195-219. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12194>

- Renström, E. A., Bäck, H., & Carroll, R. (2021). Intergroup threat and affective polarization in a multi-party system. *The Journal of Social and Political Psychology*, 9(2), 553-576.
<https://doi.org/10.5964/jspp.7539>
- Ringdal, K. (2013). Enhet og mangfold. (3. utgave). Bergen: Fagbokforlaget.
- Rolness, K. (6. februar 2021). Suppe i sentrum. *Aftenposten*, 6.
- Saglie, J. & Allern, E. H. Et åpnere partisystem? I Bergh, J., Haugsgjerd, A. H., & Karlsen, R. (Red.). Valg og politikk siden 1945: velgere, institusjoner og kritiske hendelser i norsk politisk historie (s. 182-194). Cappelen Damm akademisk.
- Skjervheim, Ø., Høgestøl, A., Bjørnebekk, O. & Eikrem, A. (2019b). Methodology report (juni 2019, runde 15). Norsk Medborgerpanel.
<https://www.nsd.no/data/individ/publikasjoner/NSD2743/NCP%20Documentation%20Report%20Wave%2015.pdf>
- Skjervheim, Ø., Høgestøl, A., Bjørnebekk, O. & Eikrem, A. (2019a). Methodology report (desember 2019, runde 16). Norsk Medborgerpanel.
<https://www.nsd.no/data/individ/publikasjoner/NSD2902/NCP%20Documentation%20Report%20Wave%2016.pdf>
- Skog, O. (2017). *Å forklare sosiale fenomener*. (2. utgave). Gyldendal Akademisk.
- Slettholm, M. (2020, 3. September). Trump er kun et symptom på noe grunnleggende sykt i den amerikanske kulturen. *Morgenbladet*, 4 – 5.
- Sood, G. & Iyengar, S. (2016). Coming to Dislike Your Opponents: The Polarizing Impact of Political Campaigns. Tilgjengelig hos SSRN: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2840225>
- Spruyt, B., Keppens, G., & Van Droogenbroeck, F. (2016). Who supports populism and what attracts people to it? *Political Research Quarterly*, 69(2), 335-346.
<https://doi.org/10.1177/1065912916639138>
- Tajfel, H. (1974). Social identity and intergroup behaviour. *Social science information*, 13(2), 65-93.
<https://doi.org/10.1177/053901847401300204>
- Tajfel, H., & Turner, J. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. I Austin, W. G., & Worchel, S. (Red.) *The Social Psychology of Intergroup Relations* (s. 33–47). Brooks Cole.
- Tjønndal, A. (2018). *Statistisk analyse i Stata*. Cappelen Damm Akademisk.
- Tourangeau, R. & Bradburn, N. M. (2010). The Psychology of Survey Response. In Marsden P. V & Wright, J. D (Red.), *Handbook of Survey Research* (s. 315-346). Emerald.
- Valgdirektoratet. (2018, 26. februar). *Tall for hele Norge*. <https://valgresultat.no/?type=st&year=2017>
- Wagner, M. (2021). Affective polarization in multiparty systems. *Electoral Studies*, 69, 102199.
<https://doi.org/10.1016/j.electstud.2020.102199>
- Wasserstein, R. L., Schirm, A. L., & Lazar, N. A. (2019). Moving to a world beyond “p< 0.05”. *The American Statistician*, 73(1), 1-19. <https://doi.org/10.1080/00031305.2019.1583913>

- Webster, S. W., & Abramowitz, A. I. (2017). The ideological foundations of affective polarization in the US electorate. *American Politics Research*, 45(4), 621-647.
<https://doi.org/10.1177/1532673X17703132>
- Westwood, S. J., Iyengar, S., Walgrave, S., Leonisio, R., Miller, L., & Strijbis, O. (2018). The tie that divides: Cross-national evidence of the primacy of partyism. *European Journal of Political Research*, 57(2), 333-354.
- Widfeldt, A. (2015). *Extreme right parties in Scandinavia*. Routledge.
- Aardal, B. (1994). Hva er en politisk skillelinje? En begrepsmessig grenseoppgang. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 35(2), 218-249.
- Aardal, B. (2019). Gjennomsnitt av 8 meningsmålinger i mai 2019 – Stortingsvalg. Hentet fra:
<https://aardal.info/wp-content/uploads/2020/06/gallup0519.pdf>
- Aardal, B., Bergh, J., & Hausgjerd, A. (2019). Politiske stridsspørsmål, ideologiske dimensjoner og stemmegivning. I Bergh, J. & Aardal, B. (Red.) *Velgere og valgkamp. En studie av stortingsvalget 2017* (44 – 80). Cappelen Damm Akademiske.

Appendiks A

A1 Sammenligning datasett og meningsmåling

Differanse variabel «intensjon om å stemme» og meningsmåling

	R	Sv	Ap	Sp	MDG	KrF	V	H	FrP	Total
N	50	105	274	126	61	41	43	258	96	1054
«Intensjon om å stemme»*	4,7	10,0	26,0	12,0	5,8	3,9	4,1	24,5	9,1	100,0
Meningsmåling	5,1	7,1	25,8	14,4	4,2	3,4	2,8	21,8	12,3	
Differanse	-0,4	2,9	0,2	-2,4	1,6	0,5	1,3	2,7	-3,2	

*Denne variabelen er en omkoding av r15tdr21b, der manglende verdier er fjernet. Se A2 for detaljer.

Meningsmålingen:

Aardal, B. (2019). *Gjennomsnitt av 8 meningsmålinger i mai 2019 – Stortingsvalg*. Hentet fra: <https://aardal.info/wp-content/uploads/2020/06/gallup0519.pdf>

A2 Variabler

Intensjon om å stemme ved Stortingsvalg (r15tdr21b)

	Antall	Prosent
KrF	41	3,1
Høyre	258	19,6
FrP	96	7,31
Venstre	43	3,3
SV	105	8
Sp	126	9,6
MDG	61	4,6
Ap	274	20,9
Rødt	50	3,8
Ville ikke stemt	14	1,1
Ville stemt blankt	29	2,2
Har ikke stemmerett	26	2
Andre	31	2,4
Ikke svart	6	0,5
Ikke spurt	154	11,72

Totalt	1,314	100
--------	-------	-----

Spørsmålet lyder: «Hvilket parti ville du stemt på om det var stortingsvalg neste uke?». Omkodet slik at verdiene «Ville ikke stemt», «Ville stemt blankt», «Har ikke stemmerett», «Andre partier», «Ikke svart» og «Ikke spurt» behandles som savnede og utelates fra analysen (N=260).

Evaluerings av velgergrupper (r15polkom3_1 - r15polkom3_9)

Variabel	Obs	Gj.snitt	Std. avvik.	Min	Maks
AP Rødt	1054	3.731	1.52	1	7
AP SV	1054	3.956	1.478	1	7
AP Ap	1054	4.37	1.229	1	7
AP SP	1054	4.2	1.156	1	7
AP MDG	1054	3.746	1.52	1	7
AP KrF	1054	3.523	1.236	1	7
AP Venstre	1054	3.806	1.196	1	7
AP Høyre	1054	4.183	1.252	1	7
AP FrP	1054	3.173	1.495	1	7

Kun respondenter som har blitt spurt om å rangere samtlige av partienes velgere (N=1375) innbefattes. Verdien 97, "Ikke svart" behandles som savnede og utelates fra analysen (N=61, hvorav hele 28 av respondentene har unnlatt å svare på noen av de ni spørsmålene i batteriet).

A3 Gjennomsnittsestimater

Gjennomsnittsestimatene er vektete data. Census-vekt (R15weight2) som tar høyde for geografisk tilholdssted, alder, kjønn og utdanning er benyttet.

Tilhengere av Rødt

Estimat gjennomsnittlig rangering av velgergrupper

Antall observasjoner = 50

	Gjennomsnitt	Std. feil	95% konfidensintervall	
Rødt-velgere	5.673848	.1624194	5.347454	6.000242
SV-velgere	5.159915	.1660242	4.826277	5.493553
AP-velgere	4.588267	.2016836	4.182969	4.993565
Sp-velgere	4.166508	.1516727	3.86171	4.471306
MDG-velgere	4.622184	.2397928	4.140303	5.104066
KrF-velgere	2.900937	.2413274	2.415972	3.385903
Venstre-velgere	3.501356	.2577073	2.983474	4.019238
Høyre-velgere	3.102961	.2460909	2.608423	3.597499
FrP-velgere	1.885109	.1743811	1.534677	2.235541

Tilhengere av SV

Estimat gjennomsnittlig rangering av velgergrupper

Antall observasjoner = 105

	Gjennomsnitt	Std. feil	95% konfidensintervall	
Rødt-velgere	4.729577	.1435874	4.444837	5.014316
SV-velgere	5.309847	.2178886	4.877766	5.741928
AP-velgere	4.710453	.1300988	4.452463	4.968444
Sp-velgere	4.137258	.1151942	3.908823	4.365692
MDG-velgere	4.495794	.1375117	4.223104	4.768485
KrF-velgere	3.232976	.1460046	2.943444	3.522509
Venstre-velgere	3.819585	.1314874	3.55884	4.08033
Høyre-velgere	3.468828	.115999	3.238798	3.698858
FrP-velgere	2.440778	.2597175	1.925749	2.955808

Tilhengere av Ap

Estimat gjennomsnittlig rangering av velgergrupper

Antall observasjoner = 274

	Gjennomsnitt	Std. feil	95% konfidensintervall	
Rødt-velgere	4.091643	.0852061	3.923898	4.259387
SV-velgere	4.293955	.0750005	4.146302	4.441608
AP-velgere	5.072964	.1173886	4.841862	5.304066
Sp-velgere	4.258206	.0695072	4.121367	4.395044
MDG-velgere	3.698631	.1127705	3.476621	3.920642
KrF-velgere	3.620064	.0788685	3.464796	3.775332
Venstre-velgere	3.720535	.0912126	3.540966	3.900105
Høyre-velgere	3.707835	.082846	3.544737	3.870933
FrP-velgere	2.689822	.1149573	2.463507	2.916138

Tilhengere av Sp

Estimat gjennomsnittlig rangering av velgergrupper

Antall observasjoner = 126

	Gjennomsnitt	Std. feil	95% konfidensintervall	
Rødt-velgere	3.674768	.1188773	3.439495	3.910041
SV-velgere	3.672684	.1482918	3.379196	3.966172
AP-velgere	4.390352	.1345672	4.124027	4.656677
Sp-velgere	5.339534	.1355026	5.071357	5.60771
MDG-velgere	3.27469	.2038561	2.871233	3.678146
KrF-velgere	3.398453	.194541	3.013432	3.783473
Venstre-velgere	3.237354	.149711	2.941057	3.533651
Høyre-velgere	3.61605	.126466	3.365758	3.866342
FrP-velgere	2.875	.1556622	2.566925	3.183075

Tilhengere av MDG

Estimat gjennomsnittlig rangering av velgergrupper

Antall observasjoner = 61

	Gjennomsnitt	Std. feil	95% konfidensintervall	
Rødt-velgere	4.431072	.152342	4.126343	4.735801
SV-velgere	4.282212	.2436798	3.794779	4.769644
AP-velgere	4.495491	.1476089	4.200229	4.790753
Sp-velgere	3.836211	.171602	3.492956	4.179466
MDG-velgere	5.318935	.2766115	4.765629	5.87224
KrF-velgere	2.895179	.3562314	2.18261	3.607748
Venstre-velgere	4.080591	.209399	3.661731	4.499452
Høyre-velgere	3.212396	.4114842	2.389305	4.035486
FrP-velgere	2.578335	.3962842	1.785649	3.371021

Tilhengere av KrF

Estimat gjennomsnittlig rangering av velgergrupper

Antall observasjoner = 41

	Gjennomsnitt	Std. feil	95% konfidensintervall	
Rødt-velgere	3.439066	.3615539	2.708339	4.169794
SV-velgere	3.70413	.4270709	2.840987	4.567273
AP-velgere	4.033841	.3403175	3.346033	4.721648
Sp-velgere	4.914706	.2864383	4.335793	5.49362
MDG-velgere	3.878938	.3389984	3.193797	4.564079
KrF-velgere	5.926079	.2124607	5.49668	6.355478
Venstre-velgere	4.200245	.3739918	3.444379	4.95611
Høyre-velgere	4.81289	.2901324	4.226511	5.39927
FrP-velgere	3.544741	.3521495	2.83302	4.256461

Tilhengere av Venstre

Estimat gjennomsnittlig rangering av velgergrupper

Antall observasjoner = 43

	Gjennomsnitt	Std. feil	95% konfidensintervall	
Rødt-velgere	3.584141	.2853298	3.008322	4.159959
SV-velgere	3.892134	.1800785	3.528721	4.255547
AP-velgere	4.020533	.133911	3.75029	4.290777
Sp-velgere	3.810034	.167896	3.471206	4.148862
MDG-velgere	3.733345	.3116242	3.104462	4.362228
KrF-velgere	3.683184	.1484761	3.383547	3.98282
Venstre-velgere	4.244382	.2432793	3.753424	4.735339
Høyre-velgere	3.779709	.2114303	3.353025	4.206392
FrP-velgere	3.328776	.2276644	2.86933	3.788221

Tilhengere av Høyre

Estimat gjennomsnittlig rangering av velgergrupper

Antall observasjoner = 258

	Gjennomsnitt	Std. feil	95% konfidensintervall	
Rødt-velgere	2.669874	.1391237	2.395907	2.943842
SV-velgere	2.887881	.1458715	2.600625	3.175137
AP-velgere	3.696964	.1028979	3.494334	3.899595
Sp-velgere	3.817383	.0797537	3.660329	3.974437
MDG-velgere	3.032744	.171632	2.69476	3.370729
KrF-velgere	3.530767	.1186922	3.297034	3.7645
Venstre-velgere	3.734886	.1874327	3.365786	4.103986
Høyre-velgere	5.090682	.0935739	4.906413	5.274951
FrP-velgere	4.085853	.0986469	3.891594	4.280112

Tilhengere av FrP

Estimat gjennomsnittlig rangering av velgergrupper

Antall observasjoner = 96

	Gjennomsnitt	Std. feil	95% konfidensintervall	
Rødt-velgere	2.13445	.17729	1.782485	2.486415
SV-velgere	2.483881	.1618754	2.162518	2.805244
AP-velgere	2.814717	.2154634	2.386969	3.242466
Sp-velgere	3.641743	.1254075	3.392777	3.890708
MDG-velgere	2.073881	.1794831	1.717562	2.4302
KrF-velgere	2.98555	.1666544	2.6547	3.316401
Venstre-velgere	2.959772	.1581987	2.645708	3.273837
Høyre-velgere	4.925065	.2739597	4.381186	5.468943
FrP-velgere	5.287397	.192192	4.905848	5.668947

A4 ANOVA-analyse

F-verdier og signifikansnivåer i partimatrisen er resultater av en uvektet one-way ANOVA-test. ANOVA-testen viser hvorvidt det er signifikante forskjeller mellom hvordan gruppene med partitilhengere rangerer de ulike velgergruppene.

ANOVA-analyse Rødt-velgere

N = 1054
Root MSE = 1.19324

Kilde	SS	df	MS	F	Prob < F
Modell	945.12552	8	118.14069	82.97	0.000
Residual	1487.8887	1045	1.423817		
Total	2433.0142	1053	2.3105548		

ANOVA-analyse SV-velgere

N = 1054
Root MSE = 1.13709

Kilde	SS	df	MS	F	Prob < F
Modell	948.84453	8	118.60557	91.73	0.000
Residual	1351.1479	1045	1.2929645		
Total	2299.9924	1053	2.1842283		

ANOVA-analyse Ap-velgere

N = 1054
Root MSE = 1.02866

Kilde	SS	df	MS	F	Prob < F
Modell	483.94383	8	60.492979	57.17	0.000
Residual	1105.7488	1045	1.0581328		
Total	1589.6926	1053	1.5096796		

ANOVA-analyse Sp-velgere

N = 1054
Root MSE = 1.03606

Kilde	SS	df	MS	F	Prob < F
Modell	285.03862	8	35.629828	33.19	0.000
Residual	1121.7213	1045	1.0734176		
Total	1406.76	1053	1.3359544		

ANOVA-analyse MDG-velgere

N = 1054
Root MSE = 1.27322

Kilde	SS	df	MS	F	Prob < F
Modell	737.82725	8	92.228407	56.89	0.000
Residual	1694.0285	1045	1.6210799		
Total	2431.8558	1053	2.3094547		

ANOVA-analyse KrF-velgere

N = 1054
Root MSE = 1.16863

Kilde	SS	df	MS	F	Prob < F
Modell	181.79864	8	22.724831	16.64	0.000
Residual	1427.1549	1045	1.3656984		
Total	1608.9535	1053	1.527971		

ANOVA-analyse Venstre-velgere

N = 1054

Root MSE = 1.13349

Kilde	SS	df	MS	F	Prob < F
Modell	163.8943	8	20.486787	15.95	0.000
Residual	1342.6218	1045	1.2848056		
Total	1506.5161	1053	1.4306896		

ANOVA-analyse Høyre-velgere

N = 1054

Root MSE = 1.03566

Kilde	SS	df	MS	F	Prob < F
Modell	530.79746	8	66.349683	61.86	0.000
Residual	1120.8619	1045	1.0725951		
Total	1651.6594	1053	1.5685274		

ANOVA-analyse FrP-velgere

N = 1054

Root MSE = 1.19292

Kilde	SS	df	MS	F	Prob < F
Modell	867.47018	8	108.43377	76.20	0.000
Residual	1487.1029	1045	1.423065		
Total	2354.5731	1053	2.2360618		

Appendiks B

B1 Deskriptiv statistikk: variabler regresjonsanalyse

De originale variabelnavnene fra Norsk Medborgerpanel runde 16, 2019, er inkludert i parentes.³³

Inn-parti og ut-parti

	Inn-parti (R16polkom12)		Ut-parti (R16polkom13)	
	Hvilket parti føler du deg nærmest?		Hvilket parti føler du deg fjernest fra?	
	Frekvens	Prosent	Frekvens	Prosent
Rødt	107	6,47	377	22,81
Sv	175	10,59	63	3,81
Ap	370	22,38	19	1,15
Sp	238	14,40	32	1,94
MDG	96	5,81	228	13,79
Venstre	73	4,42	29	1,75
KrF	58	3,51	126	7,62
Høyre	372	22,50	40	2,42
FrP	142	8,59	715	43,25
Ikke svart	22	1,33	24	1,45
Total	1653	100,00	1653	100,00

Følelsetermometer

Variabler	Obs	Gj.snitt	Std.avvik	Min	Maks
Føler for velgere av inn-parti (R16polkom15_1)	1532*	7.907	1.817	0	10
Føler for velgere av ut-part (R16polkom15_2)	1532*	1.704	2.018	0	10
Føler for velgere av styringsparti i motsatt blokk (R16polkom15_3)	1532*	4.037	2.145	0	10

*Obs: For å kunne konstruere nye variabler som måler affektiv polarisering, må respondenter som har blitt stilt spørsmålet (N=1570), men unnlatt å svare på en eller flere av spørsmålene R16polkom12, R16polkom13, R16polkom15_1, R16polkom15_2 og R16polkom15_3, utelates fra analysen. Dette utgjør kun 38 observasjoner, og totalt 1532 observasjoner er gjenværende.

³³ Kodeboken er tilgjengelig her: <https://search.nsd.no/study/ba637cda-3bb2-4278-8802-144df976e0d0>

API og AP2

Variable	Obs	Gj.snitt	Std.avvik	Min	Maks
API	1532	6.203	3.1	-9	10
AP2	1532	3.869	2.882	-8	10

Samtlige uavhengige variabler

Variabel	Obs	Gj.snitt	Std.feil	Min	Maks
Alder	1532	4.059	1.557	1	7
Kjønn	1532	.5	.5	0	1
Utdanning	1492	1.928	.758	1	3
Politisk interesse	1301	3.633	.838	1	5
Ideologisk orientering	1297	2.938	1.379	1	5
Holdning: utjevning (dummysett)	1300	1.466	.595	1	3
Holdning: klima (dummysett)	1068	1.637	.699	1	3
Holdning: innvandring (dummysett)	1301	1.928	.514	1	3
Holdning: rural/urban (dummysett)	1064	2.311	.668	1	3
Holdning: EU-medlemskap (dummysett)	1066	2.185	.741	1	3
Mislik gruppe: skatt	1528	.613	.487	0	1
Mislik gruppe: klima	1529	.687	.464	0	1
Mislik gruppe: innvandring	1528	.694	.461	0	1
Viktigst sak: skatt	1527	.2	.4	0	1
Viktigst sak: innvandring	1527	.186	.389	0	1
Viktigst sak: klima	1527	.439	.496	0	1

Omkoding av uavhengige variabler:

Kjønn: (R16p1) Omkodet slik at verdi 1 tilsvarer kvinne, og verdi 0 tilsvarer mann. Ingen savnede verdier.

Alder: (R16p5_1) Omkodet slik at verdi 1 tilsvarer 29 eller yngre, verdi 2 30-39 år, og så videre, til høyeste verdi 7 som tilsvarer 80 år eller eldre. Ingen savnede verdier.

Utdanning: (R16p4_2) Omkodet slik at verdi 1 tilsvarer ingen utdanning, grunnskole, videregående, yrkesfaglig og påbygg til videregående opplæring, verdi 2 tilsvarer universitet eller høyskoleutdanning på 2 til 4 år, og verdi 3 tilsvarer høyere utdanning over 4 år, inkludert forskerutdanning. Verdiene “Ingen av disse” og manglende observasjoner behandles som savnede og fjernes fra datamaterialet (N=40).

Bosted: (R14bk35) Omkoding av “Hvilken beskrivelse passer best på området du bor i?”, hvor verdi 1 tilsvarer storby eller forstad til storby, verdi 2 liten eller mellomstor by, verdi 3 bygd eller spredtbygd strøk. 203 savnede observasjoner utelates.

Politisk interesse: (R14pk1) Er en omkoding av “Generelt sett, hvor interessert er du i politikk?”, hvor verdi 1 utgjør “Ikke interessert overhode” og verdi 5 utgjør “Svært interessert”. Manglende verdier fjernes fra analysen (N=231).

Ideologisk orientering: (R14pk8_1). Omkoding av «I politikken snakker man ofte om “venstresiden” og “høyresiden”. Nedenfor er en skala der 0 representerer de som står helt til venstre politisk, og 10 representerer de som står helt til høyre politisk.”. Savnede («Ikke spurt» og «Ikke

svart») verdier (N=235) fjernes, og verdi 0-2 tilsvarer “Ytre venstre”, 3-4 “Moderat venstre”, 5 “Sentrum”, 6-7 “Moderat høyre” og 8-10 “Ytre høyre”.

Utjevning: spørsmålet “Regjeringen bør jobbe for å i større grad redusere inntektsforskjeller i samfunnet”, er omkodet til et dummysett, der verdi 1 tilsvarer venstrevendt og verdi 3 tilsvarer høyrevendt. Denne variabelen er, i tillegg til spørsmålet om plassering på venstre-høyre-skala, et uttrykk for respondentens ideologiske plassering langs den klassiske dimensjonen.

Klima: her er to variabler slått sammen til en skala (“Hvor bekymret er du for klimaendringer?” (R14pkkm2) og “Hvor enig eller uenig er du i følgende påstand: Økonomisk vekst bør sikres gjennom utbygging av industrien, selv om det kommer i strid med miljøinteresser” (R14pk_vekst)) som fanger opp den underliggende vekst-vern-dimensjonen (Mehmetoglu & Jakobsen, 2017, s. 270), etter en faktoranalyse hvor samtlige krav er oppfylt.³⁴ I den nye variabelen innebærer verdi 1 å være vern-orientert, mens verdi 6 innebærer å være vekst-orientert. Verdiene 3 og 4 utgjør midtpunktet og referansekategorien.

Innvandring: (R14pkdv5) spørsmålet “Hvor stor fordel eller ulempe vil du si det er for Norge at innvandrere kommer for å bosette seg her?”, er omkodet slik at 1 tilsvarer «Fordel» og 3 «Ulempe».

Selvråderett og globalisering: (R14pk102) spørsmålet “Hvor positiv eller negativ er du til norsk medlemskap i EU?”, er omkodet slik at verdien 1 tilsvarer “Svært positiv” og 3 “Svært negativ».

Rural-urban-konflikten: (R14pk_sentral) Omkodning av variabelen “Hvor enig eller uenig er du i følgende påstand: Sentrale myndigheter tar for lite hensyn til utkant-Norge”, og er snudd slik at verdi 1 tilsvarer “Svært uenig” og verdi 3 tilsvarer “Svært enig”. Denne variabelen er et uttrykk for sentrum-periferi-konflikten.

Følelser for andre grupper: Variablene som ta for seg følelser for ulike grupper, «Føler for folk som: Er helt uenig med deg om innvandringspolitikk/klimapolitikk/skattepolitikk», r16polkom15_6 (innvandringspolitikk), r16polkom15_7 (klimapolitikk) og r16polkom15_8 (skattepolitikk) er omkodet til dummier, slik at verdi 0 til 4 er kodet 1 og innebærer å “mislike” gruppen, mens verdi 4 til 10 er kodet 0 og innebærer å være nøytral eller å like gruppen. «Ikke svart» er fjernet (N= 4, 3 og 4).

Dummy-variabler viktigste sak: (R16polkom14) omkodes til fem dummyvariabler, med utgangspunkt i de fem kategoriene: “Hvorvidt tigging skal være lovlig” (1), “Skattepolitikk” (2), “Innvandringspolitikk” (3), “Kommunesammenslåing” (4), “Klima og miljø” (5). «Ingen av disse» (N=144) og «Ikke svart» (N=8) er utelatt.

---

³⁴ Korrelasjonen mellom variablene skal være middels (mellom 0,3 og 0,6) (Ringdal, 2013, s. 359), og er her på 0.5765, kun én variabel har eigenvalue på over 1, og faktorladningen for den andre variabelen er over 0,4 - hvilket er tilstrekkelig (Mehmetoglu & Jakobsen, 2017, s. 276). Alphakoeffisienten er på 0,718, og validiteten til skalaen er tilstrekkelig (Mehmetoglu & Jakobsen, 2017, s. 282).

B2 Korrelasjon variabler

Korrelasjon mellom inn-parti og partiet man har intensjon om å stemme på

Variaabler	(1)	(2)
(1) Inn-parti	1.000	
(2) Intensjon om å stemme	0.923	1.000

B3 Regresjonanalyser AP1

Modell 1

AP1	Coef.	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf Interval]	Sig
Alder	.152	.069	2.20	.028	.016 .287	**
Kjønn	.497	.223	2.23	.026	.06 .935	**
Utdanning						
Høyere, 1-3 år	.092	.233	0.39	.694	-.366 .549	
Høyere, over 4 år	-.087	.258	-0.34	.735	-.594 .42	
Politisk interesse	.504	.147	3.44	.001	.216 .792	***
Konstant	3.547	.644	5.51	0	2.283 4.81	***
Mean dependent var		6.261	SD dependent var		3.087	
R-squared		0.032	Number of obs		1274	
F-test		4.148	Prob > F		0.001	
Akaike crit. (AIC)		6457.614	Bayesian crit. (BIC)		6488.513	

*** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

Modell 2

API	Coef.	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]	Sig
Alder	.164	.076	2.16	.031	.015	.313	**
Kjønn	.562	.23	2.44	.015	.11	1.014	**
Utdanning							
Høyere, 1-3 år	.182	.265	0.69	.492	-.338	.703	
Høyere, over 4 år	.035	.3	0.12	.907	-.554	.625	
Politisk interesse	.198	.162	1.23	.221	-.119	.516	
Ideologisk orientering							
Ytre venstre	1.51	.469	3.24	.001	.599	2.439	***
9							
Moderat venstre	.472	.425	1.11	.267	-.362	1.306	
Moderat høyre	.058	.454	0.13	.899	-.834	.949	
Ytre høyre	1.35	.458	2.94	.003	.45	2.249	***
Holdning utjevning							
Positiv	.19	.267	0.71	.478	-.335	.715	
Negativ	-.21	.586	-0.36	.72	-1.36	.94	
Holdning klima							
Vern	.285	.295	0.97	.335	-.294	.863	
Vekst	.757	.368	2.06	.04	.036	1.478	**
Holdning innvandring							
Positiv	.296	.343	0.86	.388	-.377	.969	
Negativ	.357	.431	0.83	.408	-.489	1.204	
Holdning urban/rural							
Urban-vennlig	-.063	.429	-0.15	.883	-.905	.778	
Rural-vennlig	.274	.246	1.12	.265	-.208	.756	
Holdning EU-medlemskap							
Positiv	.574	.354	1.62	.106	-.122	1.269	
Negativ	.506	.248	2.04	.041	.02	.993	**
Constant	3.00	.777	3.87	0	1.483	4.534	***
9							
Mean dependent var		6.279	SD dependent var			3.089	
R-squared		0.103	Number of obs			1032	
F-test		4.685	Prob > F			0.000	
Akaike crit. (AIC)		5165.247	Bayesian crit. (BIC)			5264.032	

*** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

Modell 3

AP1	Coef.	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]	Sig
Alder	.136	.073	1.87	.062	-.007	.278	*
Kjønn	.509	.228	2.23	.026	.062	.956	**
Utdanning							
Høyere, 1-3 år	.139	.258	0.54	.591	-.368	.646	
Høyere, over 4 år	-.069	.291	-0.24	.813	-.64	.503	
Politisk interesse	.171	.155	1.10	.271	-.134	.475	
Ideologisk orientering							
Ytre venstre	1.07	.446	2.42	.016	.204	1.953	**
9							
Moderat venstre	.127	.405	0.31	.754	-.668	.921	
Ytre høyre	-.186	.448	-0.41	.679	-1.064	.693	
Moderat høyre	1.20	.471	2.56	.011	.282	2.128	**
5							
Holdning utjevning							
Positiv	.192	.273	0.70	.482	-.343	.727	
Negativ	-.3	.526	-0.57	.569	-1.332	.733	
Holdning klima							
Vern	.049	.296	0.17	.868	-.532	.63	
Vekst	.471	.373	1.26	.207	-.261	1.203	
Holdning innvandring							
Positiv	.201	.328	0.61	.54	-.443	.846	
Negativ	.028	.432	0.06	.949	-.821	.876	
Holdning urban/rural							
Urban-vennlig	.017	.435	0.04	.969	-.836	.87	
Rural-vennlig	.262	.24	1.09	.276	-.209	.733	
Holdning EU-medlemskap							
Positiv	.692	.344	2.01	.045	.017	1.367	**
Negativ	.524	.244	2.15	.032	.046	1.002	**
Mislik gruppe: skattepolitikk	.827	.265	3.11	.002	.306	1.348	***
Mislik gruppe: klimapolitikk	.467	.283	1.65	.099	-.089	1.023	*
Mislik gruppe: innvandringspolitikk	.649	.282	2.30	.021	.096	1.202	**
Constant	2.42	.781	3.10	.002	.892	3.958	***
5							
Mean dependent var		6.274	SD dependent var			3.098	
R-squared		0.159	Number of obs			1025	
F-test		5.868	Prob > F			0.000	
Akaike crit. (AIC)		5080.994	Bayesian crit. (BIC)			5194.440	

*** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

Modell 4

AP1	Coef.	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]	Sig
Alder	.148	.073	2.03	.042	.005	.29	**
Kjønn	.539	.227	2.37	.018	.093	.985	**
Utdanning							
Høyere, 1-3 år	.165	.257	0.64	.521	-.34	.67	
Høyere, over 4 år	-.029	.294	-0.10	.923	-.605	.548	
Politisk interesse	.139	.149	0.93	.352	-.154	.432	
Ideologisk orientering							
Ytre venstre	1.03	.439	2.34	.019	.168	1.892	**
Moderat venstre	.083	.4	0.21	.835	-.701	.868	
Moderat høyre	-.205	.44	-0.47	.641	-1.069	.659	
Ytre høyre	1.13	.479	2.38	.018	.199	2.08	**
9							
Holdning utjevning							
Positiv	.258	.269	0.96	.338	-.27	.786	
Negativ	-.311	.514	-0.60	.546	-1.32	.699	
Holdning klima							
Vern	-.036	.298	-0.12	.904	-.62	.548	
Vekst	.46	.367	1.25	.21	-.26	1.18	
Holdning innvandring							
Positiv	.167	.329	0.51	.611	-.479	.814	
Negativ	.002	.43	0.01	.996	-.842	.846	
Holdning rural/urban							
Urban-vennlig	.01	.432	0.02	.982	-.837	.857	
Rural-vennlig	.298	.244	1.22	.223	-.181	.777	
Holdning EU-medlemskap							
Positiv	.795	.346	2.30	.022	.115	1.474	**
Negativ	.612	.239	2.57	.01	.144	1.08	**
Mislik gruppe: skattepolitikk	.738	.262	2.81	.005	.223	1.253	***
Mislik gruppe: klimapolitikk	.515	.287	1.79	.073	-.048	1.078	*
Mislik gruppe: innvandringspolitikk	.758	.283	2.68	.007	.204	1.313	***
Viktig sak: skatt	1.17	.373	3.13	.002	.437	1.902	***
Viktig sak: innvandring	.503	.439	1.15	.252	-.359	1.364	
Viktig sak: klima	.656	.36	1.82	.069	-.05	1.363	*
Konstant	1.77	.827	2.14	.033	.147	3.392	**
Mean dependent var		6.276	SD dependent var			3.103	
R-squared		0.173	Number of obs			1021	
F-test		5.597	Prob > F			0.000	
Akaike crit. (AIC)		5055.530	Bayesian crit. (BIC)			5183.672	

*** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

B4 Sammenligning modeller AP1

Avhengig variabel: AP1	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
Alder	0.16** (.04)	0.16** (.04)	0.14* (.06)	0.15** (.04)
Kjønn	0.68*** (.006)	0.55** (.02)	0.51** (.03)	0.54** (.02)
Utdanning				
Høyere utdanning, 2 - 4 år	-0.10 (.70)	0.21 (.43)	0.13 (.60)	0.17 (.52)
Høyere utdanning, over 4 år	-0.28 (.34)	0.06 (.84)	-0.07 (.82)	-0.03 (.92)
Politisk interesse	0.45*** (.006)	0.21 (.20)	0.16 (.31)	0.14 (.35)
Ideologisk orientering				
Ytre venstre		1.53*** (.001)	1.08** (.02)	1.03** (.02)
Moderat venstre		0.43 (.32)	0.12 (.76)	0.08 (.83)
Moderat høyre		0.06 (.90)	-0.18 (.68)	-0.21 (.64)
Ytre høyre		1.37*** (.004)	1.23*** (.009)	1.14** (.02)
Holdning utjevning				
Positiv		0.18 (.52)	0.21 (.44)	0.26 (.34)
Negativ		-0.22 (.70)	-0.30 (.57)	-0.31 (.55)
Holdning klima				
Vern-orientert		0.26 (.38)	0.04 (.88)	-0.04 (.90)
Vekst-orientert		0.75** (.04)	0.46 (.22)	0.46 (.21)
Holdning innvandring				
Positiv		0.31 (.37)	0.20 (.54)	0.17 (.61)
Negativ		0.34 (.43)	0.02 (.97)	0.00 (1.00)
Holdning rural-urban				
Urban-vennlig		-0.05 (.90)	0.01 (.97)	0.01 (.98)
Rural-vennlig		0.30 (.23)	0.25 (.30)	0.30 (.22)
Holdning EU-medlemskap				

Positiv	0.59 (.10)	0.68** (.05)	0.79** (.02)	
Negativ	0.53** (.04)	0.51** (.04)	0.61*** (.01)	
Mislik gruppe: skattepolitikk		0.83*** (.002)	0.74*** (.005)	
Mislik gruppe: klimapolitikk		0.48* (.09)	0.51* (.07)	
Mislik gruppe: innvandringspolitikk		0.65** (.02)	0.76*** (.007)	
Viktig sak: skatt			1.17*** (.002)	
Viktig sak: innvandring			0.50 (.25)	
Viktig sak: klima			0.66* (.07)	
Konstant	3.75*** (<.001)	2.96*** (<.001)	2.44*** (.002)	1.77** (.03)
Justert R ²	0.03	0.09	0.14	0.15
AIC	5174.69	5125.51	5065.64	5055.53
BIC	5204.26	5224.08	5178.99	5183.67
N	1021	1021	1021	1021

Med utgangspunkt i modellenes forklaringskraft, Justert R², er modell 3 (0.14) og 4 (0.15) å foretrekke. AIC- og BIC-verdiene tar også høyde for modellenes enkelhet, og lavere verdier er å foretrekke (Midtbø, 2012). Modell 1 har lavest BIC-verdi, men da forklaringskraften er såpass lav er denne modellen uinteressant. Modell 3 har lavere BIC-verdi (differanse på 6,01), men høyere AIC-verdi (differanse på 9,47). Dette gir støtte til modell 4, som også har større forklaringskraft.

B5 Regresjonsforutsetninger AP1

Modell 2, 3 og 4 lider av heteroskedastisitet, og samtlige modeller presentert har robuste standardfeil. Når regresjonsforutsetningene er testet, er modellene uvektet. Modell 1 oppfyller de fleste forutsetninger, men modellen er ikke nødvendigvis veldig god til å predikere Y (*linktest*: *_hat* er ikke signifikant) (Mehmetoglu & Jakobsen, 2017). Restleddene er ikke normalfordelte. Denne typen test bør likevel ikke tillegges for mye vekt, særlig ikke når utvalget er såpass stort (Midtbø, 2012; Mehmetoglu & Jakobsen, 2017). Perfekt normalfordeling er umulig å oppnå, og normalfordeling som regresjonsforutsetning er omdiskutert (Tjønndal, 2018).

Modell 2 inkluderer variabler som tar for seg ideologisk plassering, og disse leder til en signifikant forbedring av modellen (ifølge kommandoen *testparm*, samt høyere R²). Variabelen for

utdanning er utelatt, da denne ikke ledet til signifikante funn. Ei heller modell 2 oppfyller kravet om normalfordelte restledd, som nevnt er dette endog ikke kritisk. Modell 3 inkluderer i tillegg holdningsspørsmål tilknyttet følelser for folk man er uenig med i enkeltsaker (skatt, klima og innvandring), og i modell 4 inkluderes også dummyvariabler for hvilken politisk sak man anser som viktigst. *Testparm* tyder på at kun en variabel, viktigskatt, leder til en forbedret modell. Begge modellene har signifikante *_hatsq-* og *ovtest-*verdier, hvilket tyder på feilspesifisering. Disse testene skal ikke tillegges for mye (Mehmetoglu & Jakobsen, 2017), og det er teoretisk grunnlag for å inkludere de uavhengige variablene og *testparm*-resultatene er signifikante. Begge modellene lider av ikke-normalfordelte restledd; de er signifikant skjevfordelte. Dette er endog ikke veldig kritisk. Multikolaritet er ikke til stede i noen av modellene, dette kommer frem med *VIF*-kommandoen; samtlige *VIF*-verdier er lavere enn 5 og toleranse-verdiene er under 0,2 (Mehmetoglu & Jakobsen, 2017, s. 147).

B6 Regresjonsanalyser AP2

Modell 1

ap2	Coef.	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]	Sig
Alder	.072	.066	1.09	.277	-.058	.201	
Kjønn	.399	.226	1.77	.078	-.044	.842	*
Utdanning							
Høyere, 1-3 år	.088	.22	0.40	.691	-.344	.52	
Høyere, over 4 år	-.283	.245	-1.16	.248	-.765	.198	
Politisk interesse	.579	.136	4.28	0	.314	.845	***
Constant	1.369	.584	2.34	.019	.223	2.515	**
Mean dependent var		3.918	SD dependent var			2.877	
R-squared		0.035	Number of obs			1274	
F-test		4.810	Prob > F			0.000	
Akaike crit. (AIC)		6273.334	Bayesian crit. (BIC)			6304.234	

*** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

Modell 2

AP2	Coef.	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]	Sig
Alder	.101	.066	1.53	.125	-.028	.229	
Kjønn	.125	.208	0.60	.55	-.284	.533	
Utdanning							
Høyere, 1-3 år	.25	.22	1.13	.258	-.183	.682	
Høyere, over 4 år	-.067	.245	-0.27	.785	-.549	.415	
Politisk interesse	.179	.138	1.30	.194	-.092	.45	
Ideologisk orientering							
Ytre venstre	2.78	.403	6.92	0	1.996	3.577	***
	7						
Moderat venstre	1.10	.35	3.15	.002	.415	1.787	***
	1						
Moderat høyre	-.17	.368	-0.46	.644	-.893	.553	
Ytre høyre	1.09	.452	2.42	.016	.206	1.978	**
	2						
Holdning utjevning							
Positiv	.136	.249	0.55	.585	-.352	.623	
Negativ	.335	.623	0.54	.591	-.888	1.559	
Holdning klima							
Vern	.471	.246	1.91	.056	-.012	.953	*
Vekst	.28	.359	0.78	.436	-.425	.986	
Holdning innvandring							
Positiv	.148	.277	0.54	.592	-.395	.691	
Negativ	.645	.437	1.48	.14	-.213	1.502	
Holdning urban/rural							
Urban-vennlig	-.201	.306	-0.66	.511	-.802	.399	
Rural-vennlig	.665	.239	2.79	.005	.197	1.133	***
Holdning EU-medlemskap							
Positiv	.027	.293	0.09	.926	-.548	.602	
Negativ	.478	.228	2.10	.036	.032	.925	**
Constant	.878	.611	1.44	.151	-.32	2.077	
Mean dependent var		3.959	SD dependent var			2.867	
R-squared		0.224	Number of obs			1032	
F-test		11.163	Prob > F			0.000	
Akaike crit. (AIC)		4874.481	Bayesian crit. (BIC)			4973.266	

*** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

Modell 3

AP2	Coef.	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]	Sig
Alder	.071	.062	1.15	.252	-.051	.192	
Kjønn	.108	.203	0.53	.593	-.289	.506	
Utdanning							
Høyere, 1-3 år	.198	.214	0.93	.354	-.221	.618	
Høyere, over 4 år	-.183	.242	-0.75	.451	-.658	.293	
Politisk interesse	.131	.135	0.97	.332	-.134	.395	
Ideologisk orientering							
Ytre venstre	2.40	.395	6.10	0	1.634	3.183	***
9							
Moderat venstre	.845	.343	2.46	.014	.172	1.517	**
Ytre høyre	-.387	.368	-1.05	.294	-1.109	.336	
Moderat høyre	.965	.438	2.20	.028	.105	1.825	**
Holdning utjevning							
Positiv	.138	.239	0.58	.564	-.331	.607	
Negativ	.301	.547	0.55	.583	-.773	1.374	
Holdning klima							
Vern	.295	.242	1.22	.224	-.18	.77	
Vekst	.046	.353	0.13	.897	-.648	.739	
Holdning innvandring							
Positiv	.059	.269	0.22	.825	-.468	.587	
Negativ	.379	.43	0.88	.379	-.465	1.223	
Holdning urban/rural							
Urban-vennlig	-.134	.3	-0.45	.656	-.722	.455	
Rural-vennlig	.62	.227	2.73	.007	.174	1.066	***
Holdning EU-medlemskap							
Positiv	.142	.28	0.51	.613	-.408	.691	
Negativ	.47	.217	2.16	.031	.044	.896	**
Mislik gruppe: skattepolitikk	.937	.238	3.93	0	.469	1.405	***
Mislik gruppe: klimapolitikk	.332	.251	1.32	.186	-.161	.826	
Mislik gruppe: innvandringspolitikk	.381	.243	1.57	.118	-.097	.858	
Constant	.517	.608	0.85	.395	-.676	1.711	
Mean dependent var		3.957	SD dependent var			2.874	
R-squared		0.273	Number of obs			1025	
F-test		12.523	Prob > F			0.000	
Akaike crit. (AIC)		4789.225	Bayesian crit. (BIC)			4902.671	

*** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

B7 Sammenligning modeller AP2

Avhengig variabel: AP2	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Alder	0.04 (.62)	0.10 (.15)	0.07 (.25)
Kjønn	0.50** (.05)	0.14 (.49)	0.11 (.59)
Utdanning			
Høyere utdanning, 2 - 4 år	-0.03 (.90)	0.26 (.25)	0.20 (.35)
Høyere utdanning, over 4 år	-0.39 (.16)	-0.06 (.79)	-0.18 (.45)
Politisk interesse	0.52*** (.001)	0.16 (.24)	0.13 (.33)
Ideologisk orientering			
Ytre venstre		2.80*** (<.001)	2.41*** (<.001)
Moderat venstre		1.11*** (.002)	0.84** (.01)
Moderat høyre		-0.17 (.65)	-0.39 (.29)
Ytre høyre		1.11** (.02)	0.96** (.03)
Holdning utjevning			
Positiv		0.13 (.60)	0.14 (.56)
Negativ		0.34 (.58)	0.30 (.58)
Holdning klima			
Vern-orientert		0.48* (.06)	0.29 (.22)
Vekst-orientert		0.28 (.44)	0.05 (.90)
Holdning innvandring			
Positiv		0.15 (.59)	0.06 (.83)
Negativ		0.64	0.38

		(.15)	(.38)
Holdning rural-urban			
Urban-vennlig		-0.19	-0.13
		(.53)	(.66)
Rural-vennlig		0.66***	0.62***
		(.006)	(.007)
Holdning EU-medlemskap			
Positiv		0.03	0.14
		(.92)	(.61)
Negativ		0.48**	0.47**
		(.04)	(.03)
Mislik gruppe: skattepolitikk			0.94***
			(<.001)
Mislik gruppe: klimapolitikk			0.33
			(.19)
Mislik gruppe: innvandringspolitikk			0.38
			(.12)
Konstant	1.80***	0.92	0.52
	(.009)	(.14)	(.40)
Justert R ²	0.02	0.21	0.26
AIC	5051.16	4850.54	4789.23
BIC	5080.76	4949.19	4902.67
N	1025	1025	1025

Modellene oppfyller ikke kravet om normalfordelte restledd, men oppfyller samtlige andre forutsetninger. I disse modellene benyttes derfor ikke robuste standardfeil, da heteroskedastisitet ikke er et problem. Modell 3 har høyest forklaringskraft (Justert R² på 0,26), og har både lavere AIC- og BIC-verdier. Dette er altså den klart beste modellen, med høyest forklaringskraft sett opp mot modellens enkelhet.

Appendiks C

C1 Deskriptiv statistikk variabler

APFrP

APFrP	Frekvens	Prosent
Nøytrale, liker FrPs velgere	945	59.89
Misliker Frps (utparti) velgere	633	40.11
Total	1578	100.00

Samtlige uavhengige variabler

Variabel	Obs	Gj.snitt	Std.feil	Min	Maks
APFrP	1578*	.401	.49	0	1
Alder	1578	4.048	1.555	1	7
Kjønn	1578	.501	.5	0	1
Utdanning	1537	1.914	.759	1	3
Politisk interesse	1341	3.631	.836	1	5
Ideologisk orientering	1338	2.937	1.376	1	5
Føler for velgere av inn-parti	1578	7.893	1.835	0	10
Holdning: utjevning	1340	1.466	.596	1	3
Holdning: klima	1098	1.644	.701	1	3
Holdning: innvandring	1340	1.932	.515	1	3
Holdning: urban/rural	1094	2.316	.667	1	3
Holdning: EU-medlemskap	1096	2.187	.741	1	3
Holdning: tiggeforbud	1337	2.297	.721	1	3
Holdning: bevæpnet politi	1339	2.069	.738	1	3
Misliker gruppe: skatt	1573	.607	.489	0	1
Misliker gruppe: klima	1574	.679	.467	0	1
Misliker gruppe: innvandring	1573	.686	.464	0	1

*Obs: for å generere APFrP er savnede observasjoner fjernet.

Omkoding av uavhengige variabler

Se Appendiks B1 for omkoding av uavhengige variabler som også benyttes i den lineære regresjonsanalysen. I tillegg er tre variabler inkludert her:

Bevæpnet politi: (r14pk_guns) Omkoding av «Hvor enig eller uenig er du i at norsk politi bør bære våpen?» til et dummysett hvor verdi 1 tilsvarer “Svært uenig”, verdi 2 “Nøytral” (referansekategori) og verdi 3 “Svært enig”. «Ikke svart» (N=42) behandles som savnede.

Tiggeforbud: (r14pk29) Omkoding av “Hvor enig eller uenig er du i følgende påstand: Tigging bør være forbudt i Norge.”, til et dummysett hvor verdi 1 tilsvarer “Svært uenig”, verdi 2 “Nøytral” (referansekategori) og verdi 3 “Svært enig”. «Ikke svart» (N=43) behandles som savnede.

Positiv partiidentifikasjon/Føler for velgere av inn-parti: (r16polkom15_1) Omkoding av «Føler for folk som: Stemmer på [inn-parti]», slik at «Ikke svart» (N=33) behandles som savnede. Verdi 0 på følelsetermometeret tilsvarer 0, mens verdi 100 på følelsetermometeret tilsvarer 10 her.

C2 Logistisk regresjon

Modell 1

APFrP	Oddsrate	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]	Sig
Alder	.94	.046	-1.24	.214	.854	1.036	
Kjønn	2.176	.335	5.05	0	1.609	2.943	***
Utdanning							
Høyere, 1 – 3 år	1.717	.277	3.36	.001	1.252	2.355	***
Høyere, over 4 år	2.123	.388	4.11	0	1.483	3.039	***
Politisk interesse	1.561	.157	4.42	0	1.281	1.902	***
Konstant	.075	.031	-6.30	0	.034	.169	***
Mean dependent var		0.402	SD dependent var			0.490	
Pseudo r-squared		0.062	Number of obs			1314	
Chi-square		69.046	Prob > chi ²			0.000	
Akaike crit. (AIC)		1425.236	Bayesian crit. (BIC)			1456.321	

*** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

Modell 2 – odsskala

APFrP	Oddsrate	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]	Sig
Alder	1.01	.062	0.17	.866	.895	1.14	
Kjønn	1.76	.35	2.84	.005	1.191	2.599	***
Utdanning							
Høyere, 1 – 3 år	1.699	.356	2.53	.011	1.127	2.562	**
Høyere, over 4 år	2.059	.478	3.11	.002	1.307	3.244	***
Politisk interesse	1.413	.17	2.87	.004	1.115	1.789	***
Ideologisk orientering							
Ytre venstre	7.011	2.225	6.14	0	3.764	13.058	***
Moderat venstre	4.266	1.109	5.58	0	2.562	7.102	***
Moderat høyre	.331	.097	-3.76	0	.186	.589	***
Ytre høyre	.003	.003	-5.55	0	0	.025	***
Positiv partiidentifikasjon	1.269	.075	4.06	0	1.131	1.424	***
Constant	.01	.007	-6.54	0	.003	.04	***
Mean dependent var		0.403	SD dependent var			0.491	
Pseudo r-squared		0.385	Number of obs			1306	
Chi-square		252.851	Prob > chi ²			0.000	
Akaike crit. (AIC)		939.805	Bayesian crit. (BIC)			996.727	

*** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

Modell 3 – odsskala

apfrp	Oddsrate	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]	Sig
Alder	1.022	.081	0.27	.785	.875	1.193	
Kjønn	1.557	.362	1.91	.057	.988	2.456	*
Utdanning							
Høyere, 1 – 3 år	1.059	.26	0.23	.817	.654	1.714	
Høyere, over 4 år	1.017	.303	0.06	.955	.568	1.822	
Politisk interesse	1.348	.184	2.18	.029	1.031	1.762	**
Ideologisk orientering							
Ytre venstre	3.704	1.555	3.12	.002	1.626	8.434	***
Moderat venstre	3.034	.997	3.38	.001	1.593	5.778	***
Moderat høyre	.381	.137	-2.68	.007	.188	.772	***
Ytre høyre	.006	.006	-4.75	0	.001	.049	***
Positiv	1.246	.089	3.09	.002	1.083	1.432	***
partiidentifikasjon							
Holdning utjevning							
Positiv	1.844	.501	2.25	.024	1.082	3.142	**
Negativ	.288	.254	-1.41	.158	.051	1.622	
Holdning klima							
Vern	1.283	.309	1.04	.299	.801	2.056	
Vekst	.629	.358	-0.81	.415	.206	1.918	
Holdning innvandring							
Positiv	2.675	.801	3.29	.001	1.488	4.811	***
Negativ	.199	.187	-1.71	.086	.031	1.26	*
Holdning urban/rural							
Urban-vennlig	.78	.282	-0.69	.492	.385	1.583	
Rural-vennlig	.823	.206	-0.78	.436	.504	1.344	
Holdning EU-medlemskap							
Positiv	1.275	.462	0.67	.502	.627	2.593	
Negativ	1.276	.316	0.98	.325	.785	2.072	
Holdning tiggeforbud							
Negativ	1.292	.4	0.83	.408	.704	2.369	
Positiv	.615	.18	-1.66	.098	.346	1.093	*
Holdning bevæpnet politi							
Negativ	1.033	.267	0.12	.901	.622	1.714	
Positiv	.482	.161	-2.19	.029	.251	.926	**
Constant	.02	.017	-4.63	0	.004	.105	***
Mean dependent var		0.404	SD dependent var			0.491	
Pseudo r-squared		0.465	Number of obs			1058	
Chi-square		226.458	Prob > chi ²			0.000	
Akaike crit. (AIC)		708.066	Bayesian crit. (BIC)			832.169	

*** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

Modell 4 – oddsskala

APFrP	Oddsrate	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]	Sig
Alder	1.027	.085	0.32	.749	.873	1.207	
Kjønn	1.563	.372	1.88	.06	.981	2.49	*
Utdanning							
Høyere, 1 – 3 år	.954	.246	-0.18	.856	.576	1.581	
Høyere, over 4 år	.878	.26	-0.44	.66	.491	1.57	
Politisk interesse	1.341	.188	2.09	.037	1.018	1.766	**
Ideologisk orientering							
Ytre venstre	2.952	1.31	2.44	.015	1.237	7.044	**
Moderat venstre	2.365	.834	2.44	.015	1.184	4.722	**
Moderat høyre	.273	.104	-3.40	.001	.129	.576	***
Ytre høyre	.005	.005	-4.99	0	.001	.041	***
Positiv partiidentifikasjon	1.189	.081	2.55	.011	1.041	1.357	**
Holdning utjevning							
Positiv	1.857	.507	2.27	.023	1.088	3.171	**
Negativ	.255	.218	-1.60	.11	.048	1.362	
Holdning klima							
Vern	1.073	.28	0.27	.788	.643	1.79	
Vekst	.546	.308	-1.07	.283	.181	1.648	
Holdning innvandring							
Positiv	2.683	.778	3.40	.001	1.519	4.737	***
Negativ	.136	.127	-2.14	.033	.022	.849	**
Holdning urban/rural							
Urban-vennlig	.791	.284	-0.65	.514	.392	1.598	
Rural-vennlig	.811	.206	-0.82	.411	.493	1.336	
Holdning EU-medlemskap							
Positiv	1.486	.528	1.11	.265	.741	2.982	
Negativ	1.33	.329	1.15	.249	.819	2.16	
Holdning tiggeforbud							
Negativ	1.239	.406	0.65	.513	.652	2.356	
Positiv	.637	.201	-1.43	.153	.343	1.183	
Holdning bevæpnet politi							
Negativ	1.209	.336	0.68	.495	.701	2.085	
Positiv	.51	.169	-2.03	.042	.267	.976	**
Mislik gruppe: skattepolitikk	1.233	.359	0.72	.472	.697	2.182	
Mislik gruppe: klimapolitikk	2.042	.643	2.27	.023	1.101	3.787	**
Mislik gruppe: innvandringspolitikk	2.178	.611	2.78	.005	1.257	3.774	***
Konstant	.012	.011	-4.98	0	.002	.07	***
Mean dependent var	0.402	SD dependent var	0.491				
Pseudo r-squared	0.496	Number of obs	1051				
Chi-square	255.775	Prob > chi ²	0.000				
Akaike crit. (AIC)	666.304	Bayesian crit. (BIC)	805.114				

*** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

C3 Sammenligning av modellene

Denne tabellen tilsvare tabell 6, og er en sammenligning av modellene. Her er samtlige inkluderte variabler.

Avhengig variabel: APFrP	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
Alder	0.90 (.07)	0.98 (.81)	1.02 (.84)	1.03 (.75)
Kjønn	2.30*** (<.001)	1.78** (.01)	1.57* (.05)	1.56* (.06)
Utdanning				
Høyere, 1 – 3 år	1.70*** (<.001)	1.61** (.05)	1.12 (.66)	0.95 (.86)
Høyere, over 4 år	1.88*** (<.001)	1.69** (.04)	1.07 (.83)	0.88 (.66)
Politisk interesse	1.69*** (<.001)	1.58*** (<.001)	1.38** (.02)	1.34** (.04)
Ideologisk orientering				
Ytre venstre		6.55*** (<.001)	3.79*** (.001)	2.95** (.02)
Moderat venstre		3.67*** (<.001)	2.90*** (.001)	2.36** (.02)
Moderat høyre		0.30*** (<.001)	0.38*** (.007)	0.27*** (.001)
Ytre høyre		0.00*** (<.001)	0.01*** (<.000)	0.01*** (<.001)
Positiv partiidentifikasjon		1.25*** (<.001)	1.23*** (.003)	1.19** (.01)
Holdning utjevning				
Positiv			1.73** (.04)	1.86** (.02)
Negativ			0.27 (.13)	0.25 (.11)
Holdning klima				
Vern			1.23 (.40)	1.07 (.79)
Vekst			0.64 (.43)	0.55 (.28)
Holdning innvandring				
Positiv			2.73*** (.001)	2.68*** (.001)
Negativ			0.21* (.09)	0.14** (.03)
Holdning urban/rural				
Urban-vennlig			0.78	0.79

			(.48)	(.51)
Rural-vennlig			0.85	0.81
			(.51)	(.41)
Holdning EU-medlemskap				
Positiv			1.35	1.49
			(.40)	(.27)
Negativ			1.35	1.33
			(.23)	(.25)
Holdning tiggeforbud				
Negativ			1.30	1.24
			(.40)	(.51)
Positiv			0.60*	0.64
			(.09)	(.15)
Holdning bevæpnet politi				
Negativ			1.06	1.21
			(.81)	(.50)
Positiv			0.49**	0.51**
			(.03)	(.04)
Mislik gruppe: skattepolitikk				1.23
				(.47)
Mislik gruppe: klimapolitikk				2.04**
				(.02)
Mislik gruppe: innvandringspolitikk				2.18***
				(.005)
Konstant	0.07***	0.01***	0.02***	0.01***
	(<.001)	(<.001)	(<.001)	(<.001)
Pseudo R ²	0.0712	0.3921	0.4640	0.4964
Wald Chi ²	59.43	204.20	224.67	255.78
AIC	1137.682	758.7133	699.5714	666.3037
BIC	1167.427	813.2458	823.5089	805.1136
N	1051	1051	1051	1051

Samtlige av modellene oppfyller alle regresjonsforutsetninger for logistiske modeller; sammenhengen mellom variablene har riktig form og er riktig spesifisert, observasjonene er uavhengige av hverandre (med enkelt sannsynlighetsutvalg er dette alltid tilfellet) og en rekke relevante kontrollvariabler er inkludert for å forhindre spuriøse sammenhenger (Skog, 2017). Hosier-Lemeshow-testen gir ikke-signifikante funn, ergo er det ikke signifikante forskjeller mellom gruppene (nivået er satt til det anbefalte nivået 10 (Mehmetoglu & Jacobsen, 2018, s. 178)), hvilket tyder på at modellen er riktig spesifisert. Multikollinearitet er ei heller et problem - resultatene av VIF-kommandoen er solide (Mehmetoglu & Jacobsen, 2018). Modellene lider ei heller av diskriminering, som innebærer at en uavhengig variabel ikke varierer på den avhengige variabelen, hvilket vil skape unøyaktige koeffisienter og testresultater (Tjønndal, 2018, s. 169) – men som diskutert er dette nesten tilfellet.

Modell 4 har høyest Pseudo R^2 (0,5). Dette er et estimat av den lineære regresjonsanalysens R^2 , og gir en indikasjon på hvor stor del av variansen i Y som kan forklares med de inkluderte variablene (Tjønnndal, 2018, s. 139). Pseudo R^2 er likevel ikke analogt med R^2 , og er et noe mer usikkert mål - derfor bør flere indikatorer benyttes for å sammenligne modellene; Ved å benytte en Likelihood Ratiotest (kommandoen *lrtest*) kan modellene testes mot hverandre (Mehmetoglu & Jacobsen, 2017), og det er tydelig at modell 4 er signifikant bedre enn de andre modellene. I tillegg indikerer Wald Chi^2 -verdiene, som kan benyttes på vektete modeller, at modell 4 er å foretrekke. AIC- og BIC-verdiene er betydelig lavere for modell 4, hvilket indikerer at denne modellen passer dataene best, og derfor er å foretrekke.

